

Virpi Kaisto
Olga Kirjanen
Kristiina Korjonen-Kuusipuro
Kalle Michelsen
Pekka Rautio

YLIOPISTO JA MAAKUNTA

YLIOPISTO JA MAAKUNTA

KAISTO VIRPI
KIRJANEN OLGA
KORJONEN-KUUSIPURO KRISTIINA
MICHELSEN KALLE
RAUTIO PEKKA

Etelä-Karjala-instituutti
Raportti 10
Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Etelä-Karjalan liitto

LAPPEENRANNAN
TEKNILLINEN YLIOPISTO

Projektin ovat rahoittaneet Etelä-Karjalan liitto
ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

Julkaisija:

Etelä-Karjala-
instituutti

www.lut.fi/eki
Lappeenrannan teknillinen yliopisto

© Kirjoittajat ja Etelä-Karjala-instituutti

ISBN 978-952-214-722-6
ISBN 978-952-214-723-3 (PDF)
ISSN 1795-2867

Lappeenrannan teknillinen yliopisto.
Digipaino, 2009.

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Perustettu vuonna 1969

Vuoteen 2003 saakka Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu (LTTK)

Opiskelijoita n. 5700

Henkilökuntaa n. 950

Tiedekunnat: Teknillinen, teknis-taloudellinen ja kauppatieteellinen

Lappeenrannan teknillinen yliopisto (LUT) sijaitsee Skinnarilan kaupunginosassa, seitsemän kilometrin päässä Lappeenrannan keskustasta. Yliopiston teknillisen tiedekunnan osastoja ovat energia, kemia, metalli, teknillinen fysiikka ja matematiikka. Teknistaloudellisessa tiedekunnassa on tietotekniikan ja tuotantotalouden yksiköt, ja kauppatieteellisessä tiedekunnassa puolestaan johtamisen ja kansainvälisen liiketoiminnan sekä talouden ja yritysjuridiikan laitokset. Vuonna 2008 yliopistosta valmistui 451 diplomi-insinööriä ja 241 kauppatieteiden maisteria. Lisäksi tohtoriksi väitteli 38 henkilöä.

Strategisesti yliopisto on keskittynyt toiminnassaan metsä- ja metalliklusteriin, energiaan, Venäjä-osaamiseen, informaatio- ja kommunikaatioteknologiaan sekä monipuoliseen liiketoimintaosaamiseen. Yliopistossa toimivat seuraavat tutkimuslaitokset: Carelian Drives and Motor Centre (CDMC), Centre for Separation Technology (CST), Etelä-Karjala-instituutti (EKi), Pohjoisen ulottuvuuden tutkimuskeskus (NORDI) ja Technology Business Research Center (TBRC). Lisäksi yliopistolla on alueelliset yksiköt Joensuussa, Kouvolassa, Lahdessa, Mikkelissä, Savonlinnassa ja Ruokolahdella.

ETELÄ-KARJALA

Asukkaita n. 135 000

Kokonaispinta-ala 7 236 km²,

josta vesistöä 1610 km²

Kunnat: Lappeenranta, Imatra, Lemi, Luumäki, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti, Savitaipale, Suomenniemi, Taipalsaari ja Ylämaa.

Etelä-Karjala on Suomen kaakkoisin rajamaakunta, ja se sijaitsee Saimaan ja valtakunnan itärajan välissä. Maakunta kuuluu Etelä-Suomen lääniin, ja historiallisesti se on osa entistä Viipurin lääniä. Yhteistä rajaa Venäjän kanssa Etelä-Karjalalla on 185 km, ja alueella on kolme kansainvälistä rajanylityspaikkaa.

Elinkeinorakenteeltaan Etelä-Karjala nojautuu vahvasti vientiteollisuuteen, ja maakunta on yksi maailman johtavista metsä- ja paperiteollisuuden keskittymistä. Suurimmat työnantajat maakunnassa ovat Lappeenrannan kaupunki, Stora Enso Oyj, UPM-Kymmene Oyj, Imatran kaupunki, Etelä-Karjalan sairaanhoitopiiri, Lappeenrannan teknillinen yliopisto ja Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä. Toimialoitain tarkasteltuna suurinta kasvua työpaikkojen suhteen on tapahtunut viime vuosina palvelualalla, kun taas suurimmat menetykset ovat koettelleet maa- ja metsätaloutta sekä erityisesti teollisuutta.

ESIPUHE

Lappeenrannan teknillinen yliopisto on Suomen oloissa harvinainen akateeminen instituutio, joka yhdistää toiminnassaan sekä teknillistä että taloudellista osaamista. Etelä-Karjala puolestaan on etuoikeutetussa asemassa, koska alueella on oma yliopisto. Etelä-Karjalan maakuntasuunnitelmassa ja -strategioissa Lappeenrannan teknillinen yliopisto luetaan alueen ehdottomien menestystekijöiden ja tulevaisuuden voimavarojen joukkoon, ja viime vuosina odotukset yliopiston ja maakunnan tiiviistä yhteistyöstä ovat voimistuneet.

Tässä julkaisussa kysytään, minkälainen on yliopiston ja maakunnan välinen suhde Etelä-Karjalassa: Miten Lappeenrannan teknillinen yliopisto pystyy vastaamaan maakunnan tietotarpeisiin? Julkaisun artikkeleissa tehdään syväluotaus Lappeenrannan teknillisen yliopiston ja Etelä-Karjalan maakunnan väliseen suhteeseen, vuorovaikutukseen sekä asenteisiin ja odotuksiin näiden taustalla.

Yliopisto ja maakunta -julkaisussa ei ole kyse yliopiston tai maakunnan toiminnan laadunarvioinnista tai strategiaselvityksestä, vaan siinä pureudutaan yliopiston alueellisen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ulottuvuuksiin viidestä eri näkökulmasta. Kussakin artikkelissa tuodaan esille tutkimustulosten pohjalta laadittuja suosituksia, joiden avulla yliopiston ja maakunnan vuoropuhelua, vuorovaikutuksen tarttumapintaa sekä tiedon kulkua ja ruohonjuuritason kanssakäymistä voidaan lisätä.

Julkaisun johdannossa Kalle Michelsen pureutuu yliopistojen kolmannen tehtävän käsitteeseen ja tarkastelee yliopiston ja maakunnan välisen suhteen odotusarvoja Etelä-Karjalassa. Toisessa kappaleessa käsitellään tutkimuksen aineistot ja menetelmät.

Kolmannessa kappaleessa Pekka Rautio tarkastelee Lappeenrannan teknillisen yliopiston ja Etelä-Karjalan maakunnan julkisuuskuvaan sekä imagoprofiileja. Nykypäivän mediakeskeisessä yhteiskunnassa yliopiston imago vaikuttaa huomattavan paljon ympäröivän alueen imagoon, samoin kuin alueen imago vaikuttaa yliopiston julkisuuskuvaan. Rautio on tutkinut, millainen julkisuuskuva yliopistolla on, ja kuinka yliopiston imago välittyy julkisuuteen suhteessa sitä ympäröivän alueen julkisuuskuvaan.

Kristiina Korjonen-Kuusipuro käsittelee artikkelissaan kansainvälistymistä. Kansainvälisyys on jokaisen korkeatasoisen tiedeinstituution välttämättömyys

2000-luvun maailmassa. Korjonen-Kuusipuro on tarkastellut, mitä kansainvälisyys ja kansainvälistyminen tarkoittavat Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla, ja minkälaisia tavoitteita Etelä-Karjalalla on maakunnan ja yliopiston kansainvälistymisen suhteen.

Virpi Kaisto ruotii artikkelissaan sekä maakunnalle että yliopistolle ajankohtaista Venäjä-osaamista ja -yhteistyötä. Venäjän kasvava merkitys näkyy Etelä-Karjalan maakunnallisissa strategioissa, ja yliopistolla Venäjä-osaaminen on kohonnut yhdeksi painopistealaksi. Lisäksi Venäjästä sekä Venäjä-osaamisesta puhutaan paljon. Selvästi vähemmän on kuitenkin pohdittu sitä, mitä osaaminen todellisuudessa tarkoittaa. Artikkelissaan Kaisto jäsentää Venäjä-osaamisen käsitettä sekä tarkastelee Venäjä-osaamista erityisesti alueellisen kehittämisen kannalta Etelä-Karjalassa.

Julkaisun päätteeksi Olga Kirjanen tarkastelee yliopiston ja maakunnan houkuttelevuutta Venäjän horisontista katsottuna. Maakunnan tulevaisuuden kannalta on tärkeää ottaa huomioon, miten teknilliseen yliopistoon opiskelupaikkana ja Lappeenrantaan opiskelupaikkakuntana suhtaudutaan, ja minkälaisia puitteita sekä mahdollisuuksia ympäröivä alue tarjoaa opiskelun aikana että sen jälkeen. Tähän liittyen Kirjanen on tutkinut teknillisen yliopiston vetovoimaisuutta Lappeenrannassa jo opiskelevien ja työskentelevien venäläisten näkökulmasta.

Julkaisun laatijat kiittävät hanketta rahoittaneita Etelä-Karjalan liittoa ja Lappeenrannan teknillistä yliopistoa. Lisäksi kiitos kuuluu Yliopisto ja maakunta -hankkeen ohjausryhmälle sekä tutkimushankkeen puitteissa haastatelluille, ryhmäkeskustelutilaisuuksiin osallistuneille ja kyselytutkimuksiin vastanneille henkilöille. Erityisesti kiitoksen ansaitsevat työtoverit Etelä-Karjala-instituutissa, jotka ovat lukeneet ja kommentoineet artikkeleita, sekä yleisesti kaikki tutkimuksenteon eri vaiheisiin myötävaikuttaneet tahot.

Lappeenrannassa 16.2.2009

Yliopisto ja maakunta -hankkeen tutkijatyöryhmä

SISÄLLYS

ESIPUHE	5
1 JOHDANTO	9
<i>Kalle Michelsen</i>	
2 TUTKIMUKSEN AINEISTOT JA MENETELMÄT	21
3 VÄLTTÄMÄTÖN JULKISUUS	27
<i>Pekka Rautio</i>	
4 MAAKUNTASARJAA VAI GLOBAALIA BISNESTÄ?	55
<i>Kristiina Korjonen-Kuusipuro</i>	
5 HOUKUTTELEVA MUTTA VAIKEA VENÄJÄ	85
<i>Virpi Kaisto</i>	
6 LUT VENÄJÄN HORISONTISTA KATSOTTUNA	115
<i>Olga Kirjanen</i>	
LÄHTEET	124

1 JOHDANTO

Kalle Michelsen

Lappeenrannan teknillinen yliopisto täyttää tänä vuonna 40 vuotta. Se on lyhyt ikä yliopistolle, mutta kohtuullinen ikä korkeinta tieteellistä opetusta antavalle akateemiselle instituutiolle. Samalla se on myös kohtuullinen aika alueelliselle vuorovaikutukselle, etenkin jos tilannetta tarkastellaan suhteessa Etelä-Karjalan naapurimaakuntiin. Kymenlaaksossa tai Etelä-Savossa omaa yliopistoa ei ole.

Yliopiston ja sitä ympäröivän alueen suhdetta on usein verrattu yhteiskunnan ja kirkon suhteeseen. Yliopisto palvelee tiedettä ja kirkko kansalliset rajat ylittävää uskontoa. Kummallakin instituutiolla on omat pelinsääntönsä ja traditionsa, jotka eivät aina ole yhteensopivia niitä ympäröivien maakuntien kanssa. Tästä huolimatta kirkon tehtävänä on palvella aina omaa paikallista seurakuntaa. Sama vaatimus koskee myös yliopistoa. Vaikka tiede on universaali ilmiö, jokainen yliopisto on aina sidoksissa sitä ympäröivään alueeseen.

Yliopiston ja maakunnan suhde ei ole kuitenkaan ongelmaton. Lappeenrannassa kaupungin keskustasta kampukselle on vain reilun viiden kilometrin matka, mutta tavallisten ihmisten mentaalisessa maisemassa matka tuntuu huomattavasti pidemmältä. Maakunnan päättäjät ovat taas asettaneet kovat odotukset Lappeenrannan teknilliselle yliopistolle. Akateemiselta instituutiolta toivotaan ennen kaikkea taloudellista vetoapua alueen yrityksille. Yliopistoa pidetään myös sivistyksen kehtona ja vetovoimatekijänä, joka houkuttelee Lappeenrantaan ja maakuntaan nuoria opiskelijoita sekä korkean tason osaajia.

Yliopiston alueellisen vuorovaikutuksen muodot ovat yksilöllisiä ja ne muodostuvat pitkän ajan kuluessa. Kyseessä on tavallaan parisuhde, joka alkuihastuksen jälkeen alkaa etsiä yhteisiä keinoja arkipäivän rutiinien hoitamiseen. Kummankin on joustettava tavoitteistaan ja odotuksistaan, mutta jouston vastapainoksi vuorovaikutus tuottaa osapuolille yhteistä hyvää. Yliopistossa voi esimerkiksi kehittää jatko- ja täydennyskoulutusta, joka palvelee maakunnan ja alueen tarpeita. Vastavuoroisesti alueen yrittäjät ja yhteisöt voivat kiinnittyä yliopiston tutkimus- ja koulutushankkeisiin, ja tuoda sitä kautta yliopiston tutkijoille arvokasta paikallista tietoa. Kansainväliset esimerkit kertovat myös "paikallishengestä", jonka avulla yliopisto liimautuu

osaksi alueen kulttuurista ja henkistä perintöä. Tällaista sosiaalista pääomaa voi aistia etenkin vanhoissa yliopistokaupungeissa, joissa tiedeyhteisön ja paikallisyhteisön parisuhde on kasvanut saumattomaksi vuorovaikutukseksi.

Yliopistot eivät ole kuitenkaan mainostoimistoja tai alueellisia kehitys-yhtiöitä, joiden rajapinta yrittäjiin ja päätöksentekojärjestelmään on aina avoin ja mutkaton. Niiden toiminnan viitekehys on sen sijaan kansallisessa ja kansainvälisessä tiedeyhteisössä, joka asettaa tutkimukselle ja opetukselle selkeät normit ja standardit. Suomessa yliopistolaki takaa kaikille yliopistoille ja korkeakouluille tieteellisen autonomian, joka tarkoittaa ankarasti tulkittuna tiedeinstituution absoluuttista valtaa päättää itsenäisesti ja ilman ulkoista painetta tutkimuksen aiheista ja teemoista.¹

Autonomialause on välttämätön yliopistoille, mutta saattaa tuntua epä-reilulta tutkimuksen rahoittajissa, jotka luonnollisesti haluavat tuoda omat näkökantansa esiin tutkimuksen suunnittelussa. Samalla se on myös ehdoton edellytys objektiiviselle tutkimukselle, vaikka tutkijoiden onkin varottava eristämästä tutkimusta ympäröivästä yhteiskunnasta, joka viimekädessä käyttää ja hyödyntää perustutkimuksessa tuotettua tietoa. Sillä jos tutkimus rajautuu "tiedettä tieteen vuoksi" -harrasteluksi, on sen elämänkaari lyhyt ja kapea.

Sinällään autonomiapykälän tulkinta on vahvasti sidoksissa historialliseen tilanteeseen ja vallitsevaan tiedepoliittiseen ilmastoon. Suomessa 1960- ja 70-lukujen tiedepolitiikka korosti tieteen ja tiedeyhteisöjen autonomiaa suhteessa kapitalistiseen talouteen ja markkinoihin. Yliopistojen ja korkeakoulujen tutkimusyhteistyö yritysten kanssa supistui minimiin, mutta samalla akateemista tutkimusta käytettiin laajasti hyvinvointivaltion sekä julkisen sektorin ongelmien ratkaisemiseen. Tilanne kääntyi vastaavasti pääläelleen 1990-luvulla, jolloin kansakunnan kilpailukyvyyn turvaksi tarvittiin yliopistojen, korkeakoulujen ja yritysten aktiivista yhteistyötä.

Tällä hetkellä tutkimustyön ja yhteiskunnan rajapinta on muuttumassa avoimeksi ja läpinäkyväksi. Yliopistot ja alueiden toimijat rakentavat yhdessä tutkimushankkeita, joissa tuotettu tieto menee sekä alueiden että tiedeyhteisön käyttöön. Tämä on suora seuraus yleisestä koulutustason kohoamisesta. Julkiseen hallintoon, yrityksiin ja yhteisöihin on palkattu vuosikymmenien varrella yhä suurempi määrä akateemisen koulutuksen saaneita osajia, joiden tieto ja asiantuntemus sopivat yhteen yliopiston oman osaamisrakenteen kanssa.²

Mutta onko yliopistokoulutus tehokas ratkaisu akuutteihin aluepoliittisiin ongelmiin? Yhden valmistuneen maisterin kouluttamiseen kuluu keskimäärin viisi tai kuusi vuotta. Näin pitkän ajan kuluessa talouden ja yhteiskunnan arkiongelmat ehtivät jo vaihtua toisiin. Ja koska yliopisto-opiskelu maksetaan

Suomessa verovaroista sekä myös merkittävä osa tutkimustoiminnan rahoituksesta tulee yhteisestä kassasta, on satojen miljoonien eurojen vuosittainen panostus herättänyt kysymyksen, saako yhteiskunta vastiketta rahoilleen. Tähän poliittisesti ja ideologisesti värittyneeseen kysymykseen ei ole löydetty kaikkia tyydyttävää vastausta.

Keskustelu yliopistojen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen tiivistämisestä kiteytyi vuonna 2005 yliopistolain lisäykseen, joka velvoittaa yliopistot avautumaan yhteiskuntaan sekä palvelemaan yritysten, yhteisöjen ja alueiden tietotarpeita. Vaikka lakipykälässä ei selvästi säädetä, mitä ja millaisia palveluja yhteiskunta yliopistoilta odottaa, yleisen ymmärryksen mukaan tavoitteena on aktivoida innovatiivisuutta, lisätä tutkimustiedon hyödynnettävyyttä sekä tuoda suomalaiseen yhteiskuntaan lisää taloudellisesti kilpailukyistä osaamista.³

Vaikka kolmas tehtävä ei ole nopeasti katsottuna tuonut suurta muutosta yliopistojen toimintaan, on se kuitenkin jo ehtinyt ohjata yliopistojen strategista ajattelua uuteen suuntaan. Korkean kansainvälisen ja kansallisen tieteellisen statuksen tavoittelun rinnalle on myös tullut selkeä tahto osallistua ympäröivien alueiden kehittämiseen. Erityisesti innostukseen ovat motivoineet Euroopan Unionin rakennerahastot, joiden kautta on jo suodattunut kymmeniä miljoonia euroja alueiden kehittämiseen.⁴

Kolmas tehtävä on siis tuonut uusia velvoitteita, mutta selkeyttänyt samalla yliopistojen ja alueiden välistä vuoropuhelua. Suomessa maakuntayliopistot ovat suhtautuneet kolmanteen tehtävään suopeammin kuin pääkaupunkiseudun vanhat yliopistot. Tämä johtuu pitkälti maakuntayliopistojen omasta historiasta, jossa alueellisuus ja aluekehitys ovat olleet tärkeitä tekijöitä. Joensuun yliopiston rehtori Perttu Vartiainen on ihmetellyt kolmannesta tehtävästä noussutta kohua. Vartiaisen mielestä lakipykälä ei tuo merkittävää uutta yliopistojen toimintaan, koska esimerkiksi Joensuun yliopisto on kouluttanut alusta asti opettajia ja muita asiantuntijoita kaupungin, maakunnan ja myös valtakunnan tarpeita varten.⁵ Helsingin kauppakorkeakoulun rehtori Eero Kasanen on sitä vastoin kritisoinut julkisen vallan päätöstä seuraavasti: *"Poliitikot pitävät kolmatta tehtävää toiveena aluepoliittisesta ihmeestä. Yliopistolle tulee uusia tehtäviä, ilman työkaluja niiden toteuttamiseen. Vaaditaan lisää palveluja ilman korvauksia lisätyöstä. Virastosäännöillä ei voi olla palveluyrittäjä."*⁶

Kun kolmas tehtävä kirjattiin yliopistolakiin, opetusministeriö ei antanut lain toteuttamista varten yliopistoille erillistä rahoitusta. Resurssipulaa on yritetty ratkaista erilaisilla toimintamalleilla, joissa tärkeinä elementteinä ovat olleet EU:n rakennerahastot sekä eri ministeriöiden alueille suuntaamat kehitysrahat. Yliopistojen kannalta nämä rahoitusmuodot ovat tuoneet

houkuttelevan lisäresurssin, mutta vaikeutena ovat olleet rahoitusinstrumentteihin sisältyvät omarahoitusosuudet. Valtion virastoina toimivat yliopistot eivät voi käyttää omarahoitukseen omia rahojaan, vaan rahat on löydettävä yliopiston ulkopuolelta. Tämä puolestaan on synnyttänyt vilkkaan keskustelun kaupunkien, maakuntien ja yliopistojen välille. Alueet ovat valmiit osallistumaan yliopistojen hallinnoimiin tutkimushankkeisiin, mutta millaista tietoa rahoittajat saavat vastineeksi rahoilleen. Toinen tärkeä kysymys on valta. Saavatko alueet rahoituksen vastineeksi myös vallan vaikuttaa hankkeiden kysymyksenasetteluihin ja tavoitteisiin, vai säilykö tämä valta edelleen autonomisilla tiedeyhteisöillä?

Miten sitten yliopiston vaikutusta alueeseen ja yhteiskuntaan mitataan? Julkisessa keskustelussa painottuvat tutkimustyön konkreettiset tulokset, kuten innovaatiot, patentit ja immateriaalioikeudet. Toisaalta yliopistojen tehtävänä on tehdä julkista perustutkimusta, joka ei tavoittele välitöntä taloudellista hyötyä. Tällöin myös maakuntien ja alueiden on turha odottaa yliopistotutkimukselta välittömiä rahallisia hyötyjä, vaan sen sijaan pikemminkin tutkimustietoa, jota voidaan hyödyntää päätöksenteossa tai yritysten omassa tutkimus- ja kehitystoiminnassa.

Suomessa keskustelua korkeakoulujen alueellisesta vaikuttamisesta käytiin omalla tavallaan jo 1950-luvun puolivälin jälkeisenä aikana, jolloin Suomen korkeakoululaitosta ryhdyttiin voimaperäisesti laajentamaan. Hanke liittyi kansakunnan jälleenrakentamiseen, jonka johtotähtenä oli pääministeri Urho Kekkosen linjaama, koko valtakuntaa kattava teollistamisohjelma. Sen perusajatuksena oli kohdistaa julkisia investointeja alueille, joilla oli runsaat luonnonvarat ja työvoimareserviä. Agraarinen maa pyrittiin muuttamaan pikavauhtia kilpailukykyiseksi teolliseksi yhteiskunnaksi. Tämän tavoitteen toteuttamiseen tarvittiin uutta osaamista ja uusia osaajia. Maakuntakorkeakoulujen tehtäväksi tuli etsiä ja kouluttaa kansakunnan lahjakkuusreservit teollisuuden, julkisen hallinnon ja hyvinvointiyhteiskunnan palvelukseen lähellä omaa kotipaikkaa.⁷

Korkeakoululaitoksen hajasijoittamisesta oltiin montaa mieltä. Kriittiset äänet varoittivat hajottamasta pienen maan lahjakkuusresursseja eri puolille harvaan asuttua maata. Toisaalta hajasijoitusta pidettiin ainoana mahdollisuutena estää sodanjälkeen syntyneiden suurten ikäluokkien valuminen Etelä-Suomen suuriin asutuskeskuksiin. Päättäjät pelkäsivät myös poliittisia ja sosiaalisia ongelmia, joita saattoi syntyä suurten opiskelijakeskittymien ympärille. Näihin ongelmiin tarjosi miellyttävän vaihtoehdon maakuntakorkea-

koulujen verkosto, jonka yksiköt sijoitettiin täsmäskuilla maakuntien ja alueiden keskuksiin.⁸

Korkeakoululaitoksen hajasijoitus eteni nopeasti, ja 1960-luvun puoliväliin mennessä oli saatu päätökset uusien yliopistojen rakentamisesta Ouluun, Jyväskylään ja Tampereelle. Sodan seurauksena tapahtunut rajan siirto oli synnyttänyt Itä-Suomeen kummallisen tilanteen. Kaakkois- ja Itä-Suomen alueelta puuttui selkeä kaupunkikeskus, johon uusi monialainen yliopisto olisi voitu sijoittaa. Tarjolla oli toki monia pieniä kaupunkeja, joista yksikään ei noussut selkeäksi vaihtoehdoksi. Näin Itä-Suomen korkeakoulun sijoituspaikasta syntyi mahtava riita, joka päättyi vuonna 1966 harvinaiseen kompromissiin. Eduskunta päätti jakaa yliopiston kolmelle paikkakunnalle siten, että Lappeenrantaan tuli teknillinen korkeakoulu, Joensuuhun opettajakoulutus sekä humanistiset aineet ja Kuopioon lääke- ja sosiaalitieteiden opetus.⁹

Helsingistä katsottuna kolmijako saattoi tuntua vähintäänkin tyydyttävältä, sillä uudet korkeakoulut täyttivät pirstaleisen Itä-Suomen aluepoliittiset tavoitteet. Todellisuus oli kuitenkin toinen. Uudet korkeakoulut sijaitsivat kaukana toisistaan, eikä tieteenalojen välille löytynyt luonnollista yhteistyötä. Opetusministeriön kehotuksista huolimatta Itä-Suomen korkeakoulujen tutkimus- ja koulutusyhteistyö jäi vähäiseksi, ja vähitellen korkeakoulut kasvoivat itsenäiseksi akateemiseksi instituutioiksi.¹⁰

Lappeenrannassa oltiin ymmärrettävästi pettyneitä eduskunnan päätökseen. Kaakkois-Suomen yliopistohankkeen puuhamiehet olivat toivoneet alueelle monialaista yliopistoa, joka olisi tuonut seudulle rutkasti verovaroja, paljon opiskelijoita ja eri alojen ammattilaisia. Päätäjien kannalta teknillinen korkeakoulu oli kuitenkin paras tarjolla olleista vaihtoehdoista, sillä Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson suuryritykset kokivat tarvitsevansa palvelukseensa kasvavassa määrin uusia diplomi-insinöörejä.¹¹

Uuden korkeakoulun käynnistäminen oli hankalaa. Lappeenrannalla ei ollut tarjota korkeakoululle valmista toimitilaa, vaan opetus aloitettiin tilapäissuojissa eri puolilla kaupunkia. Korkeakoululla oli pulaa myös pätevistä opettajista ja opetus- ja tutkimusvälineistä. Ensimmäisten vuosien aikana opetusapua saatiinkin Otaniemestä, jossa oli ylitarjontaa pätevistä tekniikan alan osaajista. Koulutuksen saldo oli odotetun vaatimaton. Ensimmäiset diplomi-insinöörit valmistuivat ajallaan, mutta määrä oli pieni. Korkeampia akateemisia opinnäytteitä ei tehty, eikä korkeakoulu profiloitunut teknisen opetuksen ja tutkimuksen kentässä ”tutkimusyliopistona”. Nämä puutteet voitiin kirjata alkuhankaluuksien tiliin. Tilanne muuttuikin 1970-luvun puoliväliin mennessä, kun korkeakoulu pääsi Skinnarilan kampukselle ja opetusresurssit saatiin

pysyvälle tolalle. Maakunnan ja myös laajemman alueen lahjakkuusreservit löysivät tiensä Lappeenrantaan ja korkeakoulun perusopiskelijoiden määrä nousi 1980-luvun puolivälissä jo 1500:aan. Samalla tutkintojen määrä lähti nousuun ja peruskoulutuksen lisäksi korkeakoulu alkoi vähitellen tuottaa myös korkeampia akateemisia opinnäytteitä.¹²

Miten Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu vaikutti Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson kehittymiseen ensimmäisten toimintavuosikymmenten aikana? Tämä kysymys tuskin oli kovinkaan korkealla korkeakoulun asialistalla. Uuden korkeakoulun tärkein tehtävä oli vakiinnuttaa paikka Suomen teknisen opetuksen ja tutkimuksen kentässä. Tässäkin työssä riitti haasteita, sillä verkosto koki suuria poliittisia mullistuksia 1970-luvulla. Opetusministeriö irrotti teknilliset korkeakoulut kauppa- ja teollisuusministeriöstä, joka puolestaan piti tiukasti kiinni alan sektoritutkimuslaitoksista. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu vastusti tekniikan alan koulutuksen ja tutkimuksen erottamista eri ministeriöiden alaisuuteen, mutta vastustus oli turhaa. Opetusministeriöstä tuli 1970-luvun kuluessa uusi superministeriö, joka imaisi sisälleen myös korkeimman teknillisen opetuksen.¹³

Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu vastasi varmasti melko heikosti niihin, osittain epärealistisiin odotuksiin, joita maakunnan puuhamiehet ja kaupungin johto olivat asettaneet uudelle yliopistolle. Lappeenrannan tavoitteena oli saada kaupunkiin suuri ja monialainen yliopisto, ja tekniikan alan korkeakoulu ei ollut sosiaalisesti ja kulttuurisesti yhtä vaikuttava tekijä kuin esimerkiksi humanistinen ja yhteiskuntatieteellinen korkeakoulu. Vaikka Lappeenrannan teknillisestä korkeakoulusta ei tullut valovoimaista kulttuuri-tekijää hiljaiseen rajamaakuntaan, vaikutti korkeakoulu kuitenkin maakuntaan näkymättömästi koulutustehtävän kautta. Suomen ehkä teollistuneimmat maakunnat Etelä-Karjala ja Kymenlaakso tarvitsivat vahvan peruskoulutuksen saaneita diplomi-insinöörejä. Lappeenrannan teknillisestä korkeakoulusta valmistuikin vuoteen 1985 mennessä kaikkiaan 779 diplomi-insinööriä, joista suurin osa tuli energia- ja konetekniikan sekä tuotantotalouden osastoilta. Tosin tässäkin mielessä tulokset eivät olleet Kaakkois-Suomen kannalta katsottuna yhtä ruusuisia kuin vielä 1970-luvun alussa uskallettiin toivoa. Laadullisesti korkeakoulun koulutus oli alkuvaikeuden huomioon ottaen yllättävän korkeaa tasoa, ja erityisesti tuotantotalouden koulutusohjelma sai hyvän maineen myös maakunnan rajojen ulkopuolella.

Korkeakoulu teki myös alueen kannalta tärkeitä ratkaisuja opintosuuntien ja ohjelmien suunnittelussa. Suuret metalliyritykset kohdistivat 1970- ja 80-luvuilla kiinnostustaan teräsrakenteisiin sekä hitsausteknologiaan. Nämä alueet valittiin koneenrakennusosaston opintojen painopistealoiksi, ja vaikka osastolta

valmistuneet diplomi-insinöörit sijoituivat pääosin muualle kuin Kaakkois-Suomeen, valmisteltiin ratkaisulla pohjaa sille menestykselle, jota 1990-luvun puolivälistä lähtien on saavutettu alueellisessa Korkean teknologian metallirakenteet -osaamiskeskusohjelmassa. Samaa toimintamallia sovellettiin energiatekniikan osastolla, jossa opintojen painopiste oli voimalaitosopissa sekä sähkölaitos- ja säätötekniikassa. Ne antoivat korkeakoulusta valmistuneille diplomi-insinööreille pätevyyden hakea lämpövoimalaitosten käyttöpäällikön tehtäviä, joita tuli runsaasti tarjolle 1970-luvun energiakriisin jälkeisinä vuosina. Alueen kannalta kyseiset päätökset olivat myös erittäin tärkeitä siksi, että tuolloin valettiin perusta sille osaamiselle, joka näkyy tänä päivänä energia-alaan keskittyvissä uusissa yrityksissä. Tuotantotalouden opintoihin lisättiin puolestaan hyvissä ajoin logistiikka, jolla on ollut tärkeä rooli maakunnan ja koko Kaakkois-Suomen taloudessa.¹⁴

1990-luvun alussa Neuvostoliiton romahdus ja samaan ajankohtaan ajoittunut Suomen kansantalouden syvä lama pakottivat kansakunnan rajuihin rakenteellisiin uudistuksiin. Suomi asetti tavoitteekseen päästä mukaan Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen integraatioon, mikä toteutui vuoden 1995 EU-ratkaisussa. Uudeksi haasteeksi muodostui suljetun kansantalouden avaaminen kansainväliselle kilpailulle.

Globalisaatio ja talouden rakennemuutos mullistivat elämän myös Etelä-Karjalassa. Maakuntaa hallitsivat julkisesti ja yksityisesti omistetut suuryritykset, joiden tuotantolaitokset muodostivat kaupunkien ja kuntien elinkeinotoiminnan kovan ytimen. Lähes sadan vuoden aikana teollisuuden ja kuntatalouden rakenteet olivat nivoutuneet yhteen sopuisaksi symbioosiksi, josta kumpikin osapuoli sai taloudellista hyötyä. Nyt nämä rakenteet murtuivat, kun suurteollisuuden rakennerationalisointi yhdisti yrityksiä kansallisten rajojen yli. Ja vaikka tehtaat jäivät edelleen Etelä-Karjalaan, siirtyivät omistus ja päätöksenteko Helsinkiin sekä useissa tapauksissa myös maan rajojen ulkopuolelle.

Samaan aikana Venäjän yhteiskunta ja talouselämä kävivät läpi vieläkin rajumman rakennemuutoksen. Sosialistisesta käskytaloudesta siirryttiin yhdellä hyppäyksellä avoimeen markkinatalouteen, ja vuosikymmeniä suljettuna olleen rajan yli pääsivät nyt suhteellisen helposti niin liikemiehet kuin turistitkin. Etelä-Karjalassa muutokset merkitsivät sitä, että maakunta alkoi siirtyä talouden, liikenteen ja yhteiskuntaelämän periferiasta kohti tapahtumien ydinalueita. Sijaitsehan maakunnan keskus vain 200 kilometrin päässä yli 5 miljoonan asukkaan Pietarista ja saman matkan päässä yli miljoonan asukkaan Helsingin metropolista.

Suomalainen yhteiskunta vastasi globalisaation haasteeseen osaamisella, koulutuksella ja kansallisesti johdetulla innovaatiopolitiikalla. Valtio myi omistuksiaan valtionyhtiöissä, ja saadut tulot sijoitettiin tutkimus- ja kehitystoimintaan. Suomen Akatemian budjetit kasvatettiin, ja Akatemian rinnalle rakennettiin satoja miljoonia euroja hallinnoiva Teknologian kehittämiskeskus TEKES. Valtiolliseen innovaatiopolitiikkaan sidottiin myös kaikki yliopistot ja sektoritutkimuslaitokset. Näin syntyi järjestelmä, joka oli toteuttanut 2000-luvun taitteessa ”Suomen ihmeen”, eli pienen ja köyhän kansakunnan nousun maailman teknologiajättien haastajaksi.

Lappeenrannassa teknillinen korkeakoulu oli ryhtynyt kohentamaan tutkimusvalmiuksiaan jo 1980-luvun puolivälissä. Opetushenkilökunnan rinnalle palkattiin päätoimista tutkimushenkilökuntaa, ja professorit valikoivat lahjakkaimmista opiskelijoista mahdollisia tohtorikoulutettavia. Yliopiston opiskelijamäärä ylitti 2000 rajan vuonna 1990, ja neljäntuhannen raja sivuutettiin vuosituhannen vaihteessa. Yliopiston rakenteellisen uudistumisen kannalta tärkeintä oli kuitenkin kauppatieteellisen opetuksen käynnistyminen 1990-luvun alussa, jolloin saatiin syntymään kauppatieteitä tekniikan ja tuotantotalouden opintoihin yhdistävä kokonaisuus, joka sopi erittäin hyvin myös muuttuvan elinkeinoelämän ja talouden tarpeisiin.¹⁵

Yliopiston muutos koulutusvetoisesta instituutiosta kovan tason tiedeinstituutioksi ei kuitenkaan onnistunut hetkessä. Huomattava osa Lappeenrannan professoreista oli rekrytoitu tehtäviinsä ennen rakennemuutosta, jolloin tutkimustyö oli vaatimattomassa roolissa opetukseen verrattuna. Painopisteen muutos vaati uutta asennoitumista ja kompetensseja. Kilpailu tutkimusrahoituksesta kiristyi, ja hankerahoitusta saivat yleensä vain ne professorit, joilla oli vahvaa tieteellistä näyttöä tutkimustyöstä sekä hyvät suhteet kansallisiin ja kansainvälisiin tutkimusyksiköihin ja yrityksiin.

Nyt kovan tason tutkijoita tarvittiinkin, sillä TEKES:n määrärahat kasvoivat ja teollisuusyritykset hakivat aktiivisesti tutkimusyhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa. Toisaalta tarvittiin myös strategista näkemystä siitä, mille sektoreille yliopiston tutkimusta oli järkevä suunnata. Yliopiston johto käynnisti 1990-luvun lopulla strategiatyön, jonka tehtävänä oli laatia yliopistolle tiekartta vuoteen 2010 saakka. Ensimmäinen strategia hyväksyttiin vuonna 1999, mutta sitä jouduttiin tarkentamaan heti 2000-luvun alussa. Vaikka strategian yleislinjaus pysyi ennallaan, toiminnan painopisteisiin tehtiin merkittävä muutos. Ensimmäisessä strategiassa korostettiin vielä tutkintojen ja tutkimuksen määrää, mutta seuraava, nyt voimassa oleva strategia tukee tutkimuksen ja opetuksen laadullista kehittämistä. Uusi ajattelu kuvastaa hyvin yliopiston

ympäristössä tapahtuneita muutoksia. Suhteellisen pieni ja tieteenaloiltaan rajoitettu yliopisto ei voi kilpailla määrällisillä tavoitteilla, mutta korkeatasoista tutkimusta ja opetusta tarvitaan aina globaalissa ympäristössä.¹⁶

Lappeenrannan teknillinen yliopisto on organisoinut tutkimustoimintansa viiteen klusteriin, joille löytyy vastineet maakunnan ja lähialueiden teollisuudesta. Tutkimuksen vaikuttavuutta ei kuitenkaan rajata vain maakuntaan ja lähialueille, vaan aikaisempaan verrattuna yliopisto on ottanut selvästi suuremman roolin koko itäisen Suomen kehittäjänä. Yliopisto ei siten ole vain koulutus- ja tutkimusyksikkö, vaan välittäjäorganisaatio, joka yhdistää julkisen ja yksityisen sektorin toimijat ja tuottaa tarvittavaa tietoa sekä osaamista.

TEKES:n vuonna 2004 tilaaman selvityksen mukaan välittäjäorganisaatioilla on tärkeä rooli innovaatioprosessissa. Ne tarjoavat infrastruktuurin, jossa innovaatioprosessin kaikki kehitysvaiheet voidaan toteuttaa ideasta markkinoitavaan tuotteeseen. Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla on hyvät edellytykset toimia tällaisena välittäjäorganisaationa, koska yliopistossa on edustettuna liiketaloudellista osaamista ja eri alojen teknistä tietämystä. Lisäksi yliopisto on perustanut 2000-luvulla monitieteellisiä tutkimusyksiköitä, joita voidaan käyttää strategisina kumppaneina ja tiedon välittäjinä eri toimijoiden välillä.¹⁷

Mutta miten maakunta on sopeutunut rajuun rakennemuutokseen? Globalisaatio ja sen seurauksena käynnistynyt suurteollisuuden hidas vetäytyminen maakunnasta on aiheuttanut vakavan talouskriisin varsinkin Imatran seutukunnassa. Lappeenrannan talousrakenne on vahvempi, mutta metsäteollisuusklusterin vaikeudet heijastuvat monessa portaassa läpi koko maakunnan. Sen lisäksi Etelä-Karjalan on selvittävä yleisistä rakenneongelmista, jotka koskevat lähinnä väestön ikääntymistä, kuntapalvelujen rahoittamista sekä infrastruktuurin kehittämistä.

Etelä-Karjalan liiton teettämässä strategioissa yliopistolla on lähes poikkeuksetta keskeinen rooli uuden tiedon ja osaamisen tuottajana sekä innovaatioprosessien välittäjänä. Päällisin puolin maakunnan ja yliopiston tulevaisuusvisiot näyttäisivät kulkevan samaan suuntaan. Etelä-Karjala haluaa panostaa korkeaan osaamiseen ja teknologiaan, jonka tuottamisessa yliopistolla on tärkeä rooli. Yliopistolla puolestaan on selkeä näkemys siitä, missä kulkevat sen vaikuttamisen rajat ja mikä on yliopistossa tuotettavan tiedon arvo lähialueilla.

Tämä ei luonnollisesti sulje pois yhteyksiä kansainväliseen tiedeyhteisöön, vaan tilanne on pikemminkin päinvastainen. Globaalissa tietoyhteiskunnassa pärjäävät hyvin tieteen huippuyksiköt, mutta hyvään tulokseen pääsevät myös sellaiset yliopistot, jotka pystyvät tuottamaan omalta alueeltaan erikoistietoa

kansainvälisen tiedeyhteisön tarpeita varten. Professori Pekka Himanen on kiteyttänyt tämänkaltaisen tehtävän globalisaation ja globalisaation vuoropuheluksi. Kyseisessä asetelmassa globaali maailma ei ole yksi yhteinen kokonaisuus, vaan se muodostuu lukemattomista paikallisista toimijoista, joiden vahvuus perustuu vankkaan aluetuntemukseen sekä kykyyn kääntää alueelta hankittu tieto globaalin tietoyhteiskunnan kielelle.¹⁸ Lappeenrannan teknillinen yliopisto haluaa profiloitua kovan tason tiedeyliopistona, jolla kuitenkin on suuri rooli Etelä-Karjalan, Pietarin alueen ja Itä-Suomen innovaatioprosesseissa. Tulevien vuosien suuri kysymys onkin, kuinka maakunta ja yliopisto onnistuvat synkronisoimaan toimintansa siten, että tulevaisuuteen marssitaan samassa tahdissa.

¹ Ks. yliopistolaki 556/2005.

² Ahlqvist & Harmaakorpi 2007, 13–14.

³ Kankaala et alii 2004.

⁴ Joensuu 2009.

⁵ Sama.

⁶ Kasanen 2004.

⁷ Kekkonen 1953.

⁸ Numminen 1987.

⁹ Michelsen 1994, 70–71.

¹⁰ Sama.

¹¹ Kohvakka 2008.

¹² Lappeenrannan teknillinen yliopisto: Aikasarjoja.

¹³ Michelsen 1994, 88–89.

¹⁴ Michelsen 1994, 100–101.

¹⁵ Lappeenrannan teknillinen yliopisto: Aikasarjoja.

¹⁶ LTY 2010.

¹⁷ Palkamo 2004.

¹⁸ Himanen 2004, 31–32.

2 TUTKIMUKSEN AINEISTOT JA MENETELMÄT

Yliopisto ja maakunta -hankkeen aikana syntyi useita aineistoja, joita eri osatutkimukset hyödynsivät eri tavoin. Aineistojen analyysin ja tulkinnan avulla etsittiin vastauksia kysymyksiin yliopiston ja maakunnan suhteesta, yliopiston ja maakunnan julkisuuskuvien elementeistä, yliopiston ja maakunnan kansainvälisyyden rakennusaineista sekä Venäjä-osaamisesta.

Tutkimuksen näkökulma on konstruktionistinen. Tämä tarkoittaa analysoitavan aineiston mieltämistä todellisuutta rakentaviksi kielellisiksi representaatioiksi. Näkökulman mukaan todellisuus on sosiaalisesti konstruoitunutta: sitä tuotetaan ja tulkitaan kulttuuristen merkitysten kautta. Todellisuus rakentuu kielellisessä vuorovaikutuksessa, eikä absoluuttista totuutta ole olemassa, on vain vaihtoehtoisia totuuksia. Tällaisen lähestymistavan kautta tutkittavien jäsennykset maailmasta, heidän eri ilmiöille antamat merkitykset ja tarinat nousevat merkityksellisiksi.¹

Tutkimusaineisto voidaan pääpiirteissään jakaa kahtia. Yhden aineistonosan muodostavat olemassa olevat strategiapaperit, asiakirjat sekä printtimedian tekstit, joissa käsitellään yliopistoa ja maakuntaa sekä niiden välisiä suhteita. Julkisuuskuvien osalta tutkimuksessa käytettiin aineistona yliopiston viestintäosaston laatimia mediaseurantaraportteja, jotka perustuvat viestintäosaston ja Oy Cision Finland Ab:n seurantaan Lappeenrannan teknillisestä yliopistosta tilastoiduista mediaosumista.

Toisen, tätä tutkimusta varten kerätyn aineistokokonaisuuden muodostavat ryhmä- ja yksilöhaastattelut sekä hankkeen aikana tehdyt kyselyt. Hankkeen aikana järjestettiin kolme ryhmähaastattelua: yksi yliopiston edustajille, yksi maakunnan edustajille ja yksi maakunnan Venäjä-osaajille. Kaksi ensiksi mainittua haastattelua videoitiin ja litteroitiin myöhemmin videonauhalla. Venäjä-osaajille järjestetty keskustelutilaisuus nauhoitettiin. Ryhmähaastattelut järjestettiin, jotta hankkeen pääteemoista syntyisi keskustelua eikä jokaisen tutkimusryhmän jäsenen tarvitsisi haastatella tilaisuuksiin osallistuneita ihmisiä erikseen. Ryhmähaastatteluihin osallistui kaiken kaikkiaan 36 henkilöä. Jokainen ryhmän tutkija teki lisäksi tarpeelliseksi katsomansa määrän yksilöhaastatteluja. Tutkijat tekivät haastatteluja myös yhdessä. Haastattelut olivat teemahaas-

tatteluja, joissa käytiin läpi tutkimuksen eri osa-alueita. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Suorat lainaukset haastatteluista ovat tekstissä kursiivilla pääsääntöisesti ilman haastateltavan nimeä. Haastateltavaan on kuitenkin viitattu nimellä, mikäli hän puhuu asiantuntijan ominaisuudessa omasta työstään.

Suurin tutkimusta varten suoritettu kysely oli toukokuun 2008 lopulla koko yliopiston henkilökunnalle lähetetty sekä suomeksi että englanniksi laadittu webropol-kysely, johon vastasi 9.6.2008 mennessä yhteensä 199² Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla työskentelevää henkilöä. Kysely koostui kolmesta pääteemasta, jotka käsittelivät yliopiston julkisuuskuvaa, kansainvälisyyttä sekä Venäjä-osaamista, ja kuhunkin teemaan sisältyi kysymyksiä yliopiston ja maakunnan välisistä suhteista sekä vuorovaikutuksesta. Kyselyssä yliopiston Venäjä-osaaminen ja kansainvälisyys erotettiin asiakokonaisuuksina toisistaan, jotta tulosten analysoinnin yhteydessä oli mahdollista tehdä molempia käsitteitä koskevia terminologisia sisällönmäärittelyjä.

Temaattisesti koko kysely ryhmiteltiin niin, että julkisuuskuva-osiossa keskiössä olivat kysymykset yliopiston ja Etelä-Karjalan imagosta, näihin yhdistettävistä mielikuvatekijöistä sekä tunnettuudesta. Kansainvälisyydessä keskityttiin itse ilmiöön ja siihen, mitä kansainvälisyys eri osastoille ja eri henkilöille tarkoittaa. Venäjä-osaamisen kohdalla kyse oli niin ikään ilmiön selventämiseen liittyvistä kysymyksistä sekä Venäjä-osaamisen roolista toisaalta yliopiston painopistealana, toisaalta yliopistoa ja maakuntaa yhdistävänä tekijänä. Kaiken kaikkiaan kyselyssä oli 40 kysymystä. Suorat lainaukset webropol-kyselyn vastauksista ovat tekstissä kursiivilla.

Kokonaisvastaajamäärästä miehiä oli 108 ja naisia 90. Suomalaisista vastanneista 27 % oli syntynyt Etelä-Karjalassa, ja vastaushetkellä noin 9 % asui muualla kuin Etelä-Karjalassa. Vastauksia saatiin kaikilta yliopiston osastoilta, mitä voi pitää kyselyssä edustavana piirteenä. Henkilöstöryhmistä eniten vastaajia oli tutkimushenkilöstön parissa (44 %). Muuten vastausjakauma kohdentui tasaisesti opetus- ja hallintohenkilöstön sekä muun henkilökunnan kesken. Ammattiaseman mukaan luokiteltuna vastaajia oli eniten työntekijä- ja ylempi toimihenkilö -ryhmissä. Vastaajien työurien pituuden yhteydessä edustavuutta tarkasteltavalle aineistolle toi se, että vastaukset jakautuivat laaja-alaisesti muutamien kuukausien työssäoloajoista yli 30 vuoden työuriin Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla.

Tutkimuskyselyn kokonaisedustavuuden ja luotettavuuden mittareilla tarkasteltuna vastausprosentti jäi suhteellisen alhaiseksi, sillä yliopiston noin 950 työntekijästä kyselyyn vastasi vain noin 200 henkilöä. Lopullista vastausprosenttia tärkeämpää oli tässä tapauksessa kuitenkin se, että kyselystä

kiinnostuneen sekä siihen vastanneen henkilökunnan antama palaute tarjosi erittäin rikasta, tuoretta ja monipuolista tietoa suhtautumisesta yliopiston ja maakunnan väliseen vuorovaikutukseen, yliopiston ja maakunnan julkisuuskuvaan sekä imagoon, yliopiston kansainvälisyyteen ja Venäjä-osaamiseen.

Tutkimuksen puitteissa suoritettiin lisäksi neljä pienempää kyselyä. Näistä kaksi tehtiin kansainvälistymistä tarkastellutta osiota varten, ja vastaajat olivat ulkomaalaisia vaihto-opiskelijoita kahdella eri kurssilla keväällä 2008. Näihin kyselyihin vastasi yhteensä 35 opiskelijaa. Kyselyiden tarkoitus oli selvittää opiskelijoiden tuntemuksia ja kokemuksia Etelä-Karjalasta. Näiden kyselyjen antia täydennettiin Ylioppilaskunnan ulkomaalaisille opiskelijoille vuonna 2007 suorittaman hyvinvointikyselyn tuloksilla.³ Lappeenrannan teknillisen yliopiston julkisuuskuvaa Venäjän horisontista tarkastelleessa osiossa tehtiin puolestaan erilliset kyselyt venäläisille opiskelijoille ja henkilökunnalle. Kyselyihin vastasi 16 opiskelijaa ja 6 työntekijää. Kyselyiden tarkoituksena oli selvittää venäläisten opiskelijoiden ja henkilökunnan kokemuksia yliopistosta työ- ja opiskeluympäristönä.

Tutkimusaineistoa analysoitiin pääosin laadullisin menetelmin. Keskeisin analyysitapa oli sisällönanalyysi, jolla tarkoitetaan teemoihin perustuvaa sisällönerittelyä. Webropol-kyselyn tuottamaa aineistoa jäsennettiin karkeasti myös määrällisesti, mutta tulkintoja tehtiin vuoropuhelussa sekä kyselyaineiston että muun laadullisen aineiston kanssa. Laadullisessa tutkimuksessa pääpaino on eri ilmiöiden jäsentämisessä ja tulkinnassa. Siinä tutkijan asema on toisenlainen kuin määrällistä tutkimusta tehtäessä. Laadullisessa tutkimuksessa annetaan tilaa tutkittavien henkilöiden näkökulmille ja kokemuksille sekä perehdytään tutkittavaan ilmiöön liittyviin ajatuksiin, tunteisiin ja vaikuttimiin. Laadullisen tutkimuksen tekijää on verrattu verkonkutojaksi, joka parsii kasaan positivismiin aiheuttamia reikiä verkossa.⁴

Laadullinen tutkimus on saanut osakseen kritiikkiä liian subjektiivisesta tavasta tuottaa tietoa.⁵ Myös tätä hanketta kritisoitiin toteutusvaiheessa tutkimusmenetelmien vuoksi. Hankkeen tutkijoille tulleissa viesteissä menetelmiä pidettiin mielipiteiden tutkimuksena, ja tutkijoita pyydettiin keskittymään substanssiin. Toisaalta webropol-kyselyn vastausvaihtoehtoja moitittiin liian positiivisiksi, ja arvosteltiin, kuinka tuloksia voidaan tulkita, jos kaikki negatiiviset vaihtoehdot on suljettu pois. Osin kritiikki oli aiheellista, ja se huomioitiin aineiston tulkintaan liittyvissä keskusteluissa ja tutkimuksen teon eri vaiheissa. Toisaalta kritiikkiin oli kuitenkin selkeästi vaikuttanut ajatus laadullisen tulkinnan ”heikkoudesta” määrällisiin menetelmiin ja laajoihin aineistoihin verrattuna. Eskolan ja Suorannan mukaan eri tutkimusmenetelmät

poikkeavat kuitenkin hämmästyttävän vähän toisistaan, ja monen määrällisen tutkimuksen taustalla vaikuttavat pehmeämmät tavat tuottaa tietoa.⁶

Laadullisen tutkimuksen vahvuuksiin kuuluu sen refleksiivisyys, joka on läsnä tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Kaikki Yliopisto ja maakunta -hankkeen tutkijat olivat itsekkin osa tutkimuksen kohteena olevaa Lappeenrannan teknillistä yliopistoa. Siitä syystä tutkimuksen aikana huomioitiin tutkijoiden omat yliopiston ja maakunnan suhteille, julkisuuskuvulle, kansainvälisyydelle ja Venäjä-osaamiselle antamat merkitykset, ja tarkkailtiin, kuinka käsitykset mahdollisesti ohjaavat tulkintoja. Tätä kontrolloitiin yhteisillä keskusteluilla ja artikkeleiden esiluennalla. Artikkeleiden lukuvaiheeseen osallistuivat myös hankkeeseen kuulumattomat instituutin tutkijat.

¹ Eriksson & Kovalainen 2008, 19–20; Äikäs 2004, 20–23; Häkli 1999.

² Suomenkieliseen kyselyyn vastasi 183 vastaajaa ja englanninkieliseen kyselyyn 16 vastaajaa.

³ Tähän kyselyyn oli vastannut 78 opiskelijaa.

⁴ Laadullisen tutkimuksen pääpiirteistä ks. Hirsjärvi 2004, 151–155; Eskola & Suoranta 2003.

⁵ Eskola & Suoranta 2003, 20–21.

⁶ Eskola & Suoranta 2003, 22.

“Uskottavat mielikuvat edellyttävät sellaista ulkoisen kuvan yhtälöä, jossa omankuvan suhde tavoitekuvaan on tosi, ei epätosi.”

3 VÄLTTÄMÄTÖN JULKISUUS

Pekka Rautio

Johdanto

Lappeenrannan teknillisen yliopiston (LUT) ja Etelä-Karjalan maakunnan välistä suhdetta tutkivan Yliopisto ja maakunta -hankkeen julkisuuskuvia ja imagoprofiileja käsittelevässä osiossa tarkastellaan yliopiston julkisuuskuvaa suhteessa Etelä-Karjalan alueelliseen profiiliin. Kyseessä ei ole perinteinen imagotutkimus tai yliopiston alueellisten vaikutusten kartoitus, vaan analyysissä ruoditaan julkisuuteen välittyviä esityksiä sekä mielikuvia yliopistosta ja maakunnasta. Tutkimusaineistona analyysissä ovat olleet yliopiston ja maakunnan suhteita käsittelevät strategiapaperit, asiakirjat sekä printtimedian tekstit, joita on tarkasteltu konstruktionistisesta näkökulmasta.¹ Tutkimuksellisesti tämä tarkoittaa analysoitavan aineiston mieltämistä todellisuutta rakentaviksi kielellisiksi esityksiksi jostakin asiasta, eli representaatioiksi. Kyseinen lähestymistapa on valittu tutkimuksen lähtökohdaksi siksi, että se tarjoaa tieteenteoreettisesti hedelmällisen menetelmän todellisuuden ja siitä esitettävien ilmaisujen välisten suhteiden erittelemiselle. Asiakirja- ja mediatekstien lisäksi olen käyttänyt aineistona haastatteluja sekä yliopiston henkilökunnalle järjestetyn webropol-kyselyn tuloksia, joita tarkastelen myös konstruktionistisista lähtökohdista.

Tulen jatkossa erittelemään tutkimusaineiston pohjalta julkisuuskuva- sekä imagotekijöitä, jotka representoivat Lappeenrannan teknillistä yliopistoa institutionaalis-organisatorisena kokonaisuutena ja Etelä-Karjalan maakuntaa aluehallinnollisena sekä käsitteellisenä kokonaisuutena. Lisäksi tarkastelen mielikuvia, joita Lappeenrannan teknillisen yliopiston ja Etelä-Karjalan maakunnan julkisuuskuvat sekä imagotekijät synnyttävät. Koska Lappeenrannan teknillinen yliopisto sekä Etelä-Karjalan maakunta ovat käsitteellisinä instituutiona eri asia-, ilmiö-, tapahtuma- tai henkilöyhteyksissä esillä julkisuudessa erilaisten mediarepresentaatioiden kautta käytännöllisesti katsottuna päivittäin, on representaatioista välittyvillä mielikuvatekijöillä suuri merkitys imagon ja profiilin rakentumisessa.² Laajemmassa kontekstissa viitataan tällöin ajatukseen mielikuvayhteiskunnasta, mikä tarkoittaa julkisuu-

den yhteiskunnallisen roolin mieltämistä erääksi koko jälkiteollisen tietoyhteiskunnan keskeisimmistä liikevoimista.³

Mielikuvat tutkimuskohteena

Imago- ja mielikuvatekijöiden merkitystä nyky-yhteiskunnassa ei sovi väheksyä, sillä ne ohjaavat omalta osaltaan huomattavan paljon ihmisten tekemiä valintoja ja päätöksiä. Konkreettisimmillaan mielikuvat, olkoonkin kuinka tiedostettuja tai tiedostamattomia tahansa, vaikuttavat esimerkiksi tulevien opiskelijoiden hakuvalintoihin, kun Lappeenrannan teknillisen yliopiston imagoa arvioidaan oppilaitoksena. Toisaalta mielikuvilla on myös oma vaikutuksensa siihen, koetaanko vaikkapa Etelä-Karjala houkuttelevaksi alueeksi asua ja elää tai harjoittaa yritystoimintaa.

Kun imagokysymyksiä tarkastellaan yliopistojen alueellisen vaikuttavuuden sekä yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen näkökulmasta, niiden merkitys vain kasvaa. Käytännössä yliopiston imago vaikuttaa ympäröivän alueen imagoon, ja sitä kautta alueen kilpailukykyyn, samoin kuin alueen imago vaikuttaa vastavuoroisesti yliopiston julkisuuskuvaan. Tämä selittyy sillä, että yliopistot ovat toiminnallinen osa ympäröivää yhteiskuntaa ja toiminta-alueensa kulttuuria, jonka mukana ne muuttuvat ja jota ne itsekin muuttavat.⁴

Toistaiseksi on tutkittu kuitenkin suhteellisen vähän sitä, millainen imago yliopistosta välittyy julkisuuteen suhteessa sitä ympäröivän alueen julkisuuskuvaan. Seuraavissa kappaleissa haen tähän vastausta analysoimalla, millaisia mielikuvia yliopisto ja maakunta välittävät itsestään ja miltä Lappeenrannan teknillinen yliopisto sekä Etelä-Karjala näyttävät julkisuudessa. Lisäksi tutkin, kuinka LUT profiloituu suhteessa Etelä-Karjalan alueprofiiliin ja millaisiksi yliopiston ja maakunnan imagot ovat julkisuudessa rakentuneet. Ennen tätä esittelen kuitenkin lyhyesti julkisuuskuva-analyysin peruskäsitteet sekä luon katsauksen aikaisempiin tutkimuksiin, joissa on sivuttu sekä Lappeenrannan teknillisen yliopiston että Etelä-Karjalan maakunnan imagokysymyksiä.

Tieteenalasta riippuen *imagon* ja *mielikuvan* käsitteitä on määritelty eri yhteyksissä lukuisin eri tavoin.⁵ Tässä artikkelissa käytän kyseisiä käsitteitä rinnakkaisesti siten, että tarkoitan mielikuvalla henkilökohtaista odotusrakennetta siitä, millainen mielikuvien kohde oletusarvoisesti on. Imagon käsitteen olen puolestaan rajannut mielikuvalliseksi kokonaisuudeksi, jonka tutkimuskohteina olevien representaatioiden mielikuvia synnyttävä materiaali muodostaa.

Lähtökohtaisesti imago rakentuu kohteensa identiteetin perusteella, toisin sanoen sen mukaan, mikä todellisuudessa on olemassa. Julkisuuskuvatutkimuksen näkökulmasta tällöin on kuitenkin olennaista myös se, millä tavoin todellisuutta esitetään. Se mitä representaatioihin on otettu mukaan, mikä on jätetty pois, mikä on asetettu etusijalle ja mikä taka-alalle, vaikuttaa imagojen rakentumiseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, ettei imago ole rakennettavissa tai muokattavissa pelkästään kohteen haluamalla tavalla. Lopputuloksen määrittää kokonaisuus, joka koostuu mielikuvien kohteen, välittäjän ja vastaanottajan käsityksistä.⁶

Tyypillisesti mielikuvat ja imagot rakentuvat hyvin selektiivisesti siten, että mielikuvien kohteesta pyritään etsimään vahvistusta lähtökohtaisia oletusarvoja tukeville havainnoille. Tällöin positiiviset alkuoletukset vahvistavat myönteisen informaation valikoitumista ja negatiiviset kielteisen, mikä taas vaikuttaa siihen, että mielikuvia rakentavat imagotekijät ovat luonteeltaan melko pysyviä ja niiden muuttaminen on erittäin hidasta.⁷ Lisäksi on muistettava, että suhtautuminen tuntemattomaan kohteeseen on lähtökohtaisesti pikemminkin kielteistä kuin myönteistä, eikä se, että kohde on tuntematon tarkoita, että lähtötilanne tulkinnalle olisi neutraali.⁸

Kokonaisuudessaan mielikuvat ja imagot muodostavat kohteen *ulkoisen* eli *julkisuuskuvan*. Lisäksi sitä määrittävät myös kohteen *identiteetti* ja käsitykset itsestä, eli *omakuva*. Julkisuuskuva ei ole olemukseltaan pysyvä tai staattinen, vaan se muuttuu ja sitä pyritään muuttamaan luotaessa mielikuvia ja rakennettaessa imagoa. Tämä tarkoittaa profiloitumista julkisuudessa, eli sellaisen *tavoitekuvan* asettamista, jonka mukaisesti julkisuuskuva haluttaisiin nähtäväksi ja mielikuvat välittyväksi.⁹ Hierarkkisesti julkisuuskuvan käsite on siis eräänlainen yläkategoria, joka pitää sisällään sekä mielikuva- ja imagotekijät että representaatiot, jotka kyseistä mielikuva-ainesta muodostavat.

LUT:n alueellinen profiili

Johdantona Lappeenrannan teknillisen yliopiston ja Etelä-Karjalan maakunnan varsinaiseen julkisuuskuva-analyysin tarkastelen, miltä tutkittavien kohteiden omakuvat sekä tavoitekuvat näyttäivät. Etelä-Karjalan aluekehitys, identiteetti- ja imagokysymyksiä tutkineen Topiantti Äikkään mielestä haastavimmat alueelliseen imagoon liittyvät kysymykset kohdistuvat Etelä-Karjalassa perinteisten savupiipputeollisuusseutujen taantuvaan maineeseen.¹⁰ Näin siitakin huolimatta, että maakunnan paperiteollisuuden prosessit sekä lopputuotteen valmistaminen ovat pitkälle kehitettyjen sovellusten tuloksia, ja

että maakunnan aluekehitysstrategioissa on systemaattisesti painotettu innovatiivisuutta vanhentuvista rakenteista kiinni pitämisen sijaan.¹¹ Imagon muuttaminen mielikuvatasolla on kuitenkin hidasta, eivätkä toivotut tulokset näy hetkessä. Lisäksi tavoitteellisten julkisuuskuvien saavuttamiseksi tulee löytyä realistisia vastineita, vetovoimatekijöitä, jotka luovat myönteistä imagoa alueelle.¹² Etelä-Karjalassa alueellisen imagoprofiilin kohottamistoiveita on kohdistettu vahvasti Lappeenrannan teknillisen yliopiston suuntaan, ja tulevaisuudessa odotukset vaikuttaisivat olevan vain kasvamassa.¹³ Mutta miten LUT on pystynyt tähän mennessä vastaamaan odotuksiin, ja mikä sen rooli on ollut Etelä-Karjalan imagoprofiilin kohentamisessa?

Vuoteen 2010 ulottuvassa alueellisen kehittämisen ja yhteiskunnallisen palvelutoiminnan strategiassa Lappeenrannan teknillisen yliopiston omakuva sekä alueellinen imago on jäsenetty seuraavasti: ”Yliopisto vaikuttaa Etelä-Karjalan ja koko itäisen Suomen kehitykseen edistämällä yritystoiminnan syntymistä ja kehittymistä, lisäämällä teknistä ja taloudellista sivistystä sekä luomalla mahdollisuuksia yleiseen henkiseen kasvuun.”¹⁴ Samassa strategiassa linjataan myös yliopiston tavoitekuva julkisuudessa. Tavoite on profiloitua kaakkoisen Suomen tekniikkaan, talouteen ja yritys juridiikkaan erikoistuvaksi kansainväliseksi yliopistoksi, tieteellisen tiedon tuottajaksi ja välittäjäksi sekä sivistyksen ja akateemisen ajattelun keskuksiksi. Yliopiston maantieteellistä erityisasemaa strategiassa korostetaan Lappeenrannan sijainnilla Euroopan unionin ja Venäjän rajalla, minkä uskotaan hyödyttävän yliopistoa valtakunnan rajan yli ulottuvan alueellisen vaikutusalueen laajentamispotentiaalain muodossa.

LUT:n alueellinen vastuu on määritelty strategiassa niin, että yliopisto vastaa tutkimuksen ja opetuksen kautta toiminta-alueensa taloudellisiin, teknologisiin ja sivistyksellisiin haasteisiin profiili- ja vahvuusaloillaan, joihin lukeutuvat metsä- ja metalliklusteri, energia, talous, informaatio- ja kommunikaatioteknologia sekä Venäjä-osaaminen. Tulevaisuudessa alueellisen vastuun on arvioitu kasvavan, ja odotusten täyttämiseksi Lappeenrannan teknillinen yliopisto on visioinut kehittyvänsä nykyistä monipuolisemmaksi yliopistoksi sekä kansainvälisesti tunnetuksi ja tunnustetuksi itäisen Suomen teknisten ja taloudellisten tieteenalojen keskuksiksi.¹⁵ Samalla alueellisen sekä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiksi on asetettu alueen kulttuuri- ja yhteiskunnallisen elämän aktivoiminen sekä alueellisten imago- ja vetovoimatekijöiden kehittäminen.

Alueellisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen kohdealueet on ilmaistu yliopiston strategioissa laveasti. Näin siksi, että yliopistotoiminnan vaikutukset eivät noudata aluehallinnollisia rajoja, vaan kulloinenkin toiminta-alue

määritytty tilannesidonnaisesti. Laajimmassa mielessä akateemisen instituution vaikutusalueetta on koko maailma, ja tästä alaspäin tultaessa tapauskohtaisesti rajatummalla alueella. Maantieteellisesti tarkasteltuna Lappeenrannan teknillisen yliopiston ensisijaisia vaikutusalueita ovat kuitenkin Lappeenrannan ympäristö, Etelä-Karjala, Kaakkois-, Etelä-, ja Itä-Suomi sekä Luoteis-Venäjä, erityisesti Pietari.

LUT:n imago alueellisena vaikuttajana

Millainen sitten on Lappeenrannan teknillisen yliopiston imago julkisuudessa alueellisena vaikuttajana? Sirpa Riikkinen selvitti vuonna 2002 julkaistussa pro gradu -tutkielmassaan Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun (LTKK:n) alueellisen vaikuttavuuden kartoituksen yhteydessä eteläkarjalaisten sidosryhmien näkemyksiä korkeakoulun imagosta. Hänen mukaansa maakunnallisilla toimijoilla oli yliopistosta myönteinen kuva, joskaan LTKK:n valtakunnallista tunnettuutta ei pidetty kovin hyvänä. LTKK:n imagon ja maakunnan imagon nähtiin kuitenkin olevan vahvasti sidoksissa toisiinsa, ja yliopiston merkitys koettiin tärkeäksi etenkin Etelä-Karjalan tulevaisuudenuskon sekä vetovoimaisuuden parantamisen kannalta. Maakunnan imagotekijöistä puolestaan alueen luonnonläheisyyden ja vesistöjen, rajan läheisyyden, vahvan metsäteollisuuden sekä karjalaisuuden katsottiin hyödyttävän yliopistoa.¹⁶

Lisäpohdinnan arvoisena havaintona Riikkisen tutkielmasta nousi esille se, että yliopisto koettiin tutkimustulosten perusteella jossain määrin etäiseksi ja vaikeasti lähestyttäväksi instituutioksi.¹⁷ Käytännössä LTKK:n imagon katsottiin olevan liian paljon tiettyjen yliopiston henkilökunnan edustajien varassa, ja vuorovaikutusta alueen eri toimijoiden kanssa toivottiin enemmän. Yliopiston imagon kannalta huomio on erittäin tärkeä, sillä mielikuvat yliopiston alueellisesta ja yhteiskunnallisesta aktiivisuudesta tai passiivisuudesta vaikuttavat yliopistosta muodostuvaan ulkoiseen kuvaan.

Yliopistojen alueellista ja yhteiskunnallista vuorovaikutusta pohtineen professori Kalevi Kyläheikon mukaan puhtaasti alueellisesti tarkasteltuna arvokkaimpia yliopistoja ovat läheisessä yhteistyössä teollisuuden sekä muiden alueellisten sidosryhmien kanssa toimivat yksiköt. Kyläheikon mukaan tämänkaltaiset yliopistot synnyttävät uutta tietoa ja siirtävät sitä yrityksiin luoden positiivisia kerrannaisvaikutuksia, mikä taas puolestaan mahdollistaa alueellisten tietointensiivisten klustereiden rakentamisen.¹⁸ Tästä näkökulmasta katsottuna Lappeenrannan teknillinen yliopisto on onnistunut alueellisen vaikuttamisen saralla hyvin, sillä sen strategiana on nimenomaan ollut

erikoistuminen teollisuus- ja elinkeinoelämälähtöiseen, soveltavaan tutkimukseen. Samalla kuitenkin saavutukset yhteiskunnallisissa asioissa ja kulttuurisektorilla ovat jääneet melko vähäisiksi, sillä yliopiston akateeminen pohjarakenne on rajattu suhteellisen kapeaksi.

Lappeenrannassa valittua toimintastrategiaa Kyläheiko kutsuu teknokraattisen yliopistokäsityksen mukaiseksi linjaukseksi; asetelmaksi, jossa yliopistolle jää erikoistumisstrategian myötä vain vähän tilaa ja kannustimia yhteiskunnallis-kulttuuriseen toimintaan, yhteiskunnallisen ja kulttuuripääoman kartuttamiseen sekä ympäröivään yhteisöön suunnattujen kriittisten puheenvuorojen esittämiseen.¹⁹ Ja kun vastavuoroisesti myös yliopistoa ympäröivän maakunnan leima on ollut pitkälti teollisuuden varassa, ei alueellista kohtauspintaa ole syntynyt yliopiston ja maakunnan välille yhteiskunnallis-kulttuurisen vuorovaikutuksen kautta.²⁰ Viime vuosina humanistisesti orientoituneen vuorovaikutuksen kasvavaan tarpeeseen on kuitenkin kiinnitetty yhä enemmän huomiota, erityisesti koska yliopistojen kolmannen, yhteiskunnallisen tehtävän merkitystä on korostettu jatkuvasti lisää. Tämän vuoksi onkin perusteltua kysyä, miten yliopiston ja sitä ympäröivän alueen välinen vuorovaikutussuhde välittyy julkisuuteen tällä hetkellä?

Henkilökuntakyselyn tuloksia

Tarkastelen jatkossa LUT:n julkisuuskuvaa ja -profiilia suhteessa Etelä-Karjalan julkisuuskuvaan analysoimalla yliopiston henkilökunnalle keväällä 2008 tehdyn webropol-kyselyn tuloksia sekä yliopiston julkisuutta ja medianäkyvyyttä vuonna 2007 seuranneiden raporttien ja artikkeleiden sisältöjä.²¹ Etsin aineistosta vastauksia kysymyksiin, jotka liittyvät yliopiston alueelliseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen julkisuuskuvien perspektiivistä. Ensimmäiseksi käsittelen julkisuuskuvien osalta henkilökuntakyselyn tulokset.

Henkilökuntakyselyn julkisuuskuva-osiossa vastaajilta tiedusteltiin, mitä mielikuvia Etelä-Karjala heissä herättää. Viidestä väittämästä oli mahdollista valita kolme tärkeintä vaihtoehtoa. Valtaosa vastaajista (84 %) nimesi Etelä-Karjalan ennen kaikkea rajamaakunnaksi ja teollisuusmaakunnaksi (64 % vastaajista). Näiden jälkeen Etelä-Karjala miellettiin lähes yhtä vahvasti sekä matkailumaakunnaksi että osaamis- ja teknologiamaakunnaksi, kuitenkin siten, että mielikuvat matkailusta (51 % vastaajista) saivat enemmän mainintoja kuin osaaminen ja teknologia (49 % vastaajista). Maatalousvaltaiseksi maakunnaksi Etelä-Karjalaa ei juurikaan mielletty (11 % vastaajista).

Henkilökuntakyselyn vastausjakauma noudatti samoja linjoja kuin vuonna 2006 laadittu Etelä-Karjalan imago tutkimus, jossa kerättiin seurantatietoa maakunnan yhteismarkkinointikampanjaa varten selvittämällä kuluttajien ja pk-yritysten edustajien mielikuvia Etelä-Karjalasta.²² Raja nimettiin tuossakin kyselyssä maakunnan selkeästi tunnetuimmaksi elementiksi. Suurin vivahde-ero webropol-kyselyn ja imago tutkimuksen välillä oli se, että Etelä-Karjalan mieltäminen osaamis- ja teknologiamaakunnaksi korostui yliopistolaisten keskuudessa, mikä on ymmärrettävää jo yliopiston henkilökunnan lähtökohtaisen vastausposition vuoksi. Edustaahan Lappeenrannan teknillinen yliopisto mitä suurimmassa määrin juuri teknologista osaamista Etelä-Karjalassa. Eri asia vain on, kuinka tunnettua osaaminen on yliopiston tai maakunnan ulkopuolella.

Etelä-Karjalaan yhdistettävien mielikuvien jälkeen vastaajilta tiedusteltiin näkemyksiä siitä, mitä Lappeenrannan teknillinen yliopisto heidän mielestään on. Kysymykseen vastanneista hieman yli 90 % oli sitä mieltä, että LUT on ennen kaikkea uusien tekniikan ja talouden asiantuntijoiden kouluttaja. Seuraavaksi suosituimmat vastaukset koskivat väittämiä, joiden mukaan yliopisto on korkeatasoisen tieteellisen tutkimustiedon tuottaja sekä tunnettu Venäjä-osaaja. Molempien väittämien kannalla oli saman verran kysymykseen vastanneista (noin 47 %). Kokonaisuudessaan Lappeenrannan teknillisen yliopiston Venäjä-osaamiselle annettua vastausmäärää voidaan pitää jopa yllättävän suurena, etenkin jos huomioidaan, että samanaikaisesti LUT:n mieltä vahvasti kansainväliseksi toimijaksi vain 19 % vastanneista. Suhteellisesti eniten yliopiston kansainvälistä roolia painottivat kyselyn ulkomaalaiset vastaajat.

Yliopiston kansainvälisen toiminnan edelle arvioitiin myös verkostoitumissuhteet maakuntaan. Vastaajista 42 % oli sitä mieltä, että yliopisto on ennen kaikkea maakuntaan tiiviisti verkottunut instituutio. Samanaikaisesti yliopiston yhteiskunnallista tehtävää ei kuitenkaan nostettu erityisen voimakkaasti esille, sillä vain 16 % kysymykseen vastanneista nimesi Lappeenrannan teknillisen yliopiston ennen kaikkea yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi. "Jokin muu, mikä?" -vastausvaihtoehdossa näkemyksiä yliopiston alueellisesta ja yhteiskunnallisesta vuorovaikutuksesta tarkennettiin korostamalla LUT:n tiiviitä yhteyksiä elinkeinoelämän sekä teollisuuden suuntaan. Negatiivisiksi luokiteltavista mielikuvista samaisessa kohdassa tuotiin esille yliopiston syrjäisyys sekä pienuus, joista jälkimmäinen miellettiin toisaalta myös positiiviseksi piirteeksi yliopistoyksikön joustavuuden muodossa.

Mielikuvia hahmottaneiden kysymysten jälkeen yliopiston henkilökunnalta tiedusteltiin, miten Lappeenrannan teknillinen yliopisto on heidän mielestään esillä julkisuudessa. Eniten LUT:n nähtiin olevan esillä julkisuudessa uusien

tekniikan ja talouden asiantuntijoiden kouluttajana (80 % kysymykseen vastanneista), ja seuraavaksi eniten tunnettuna Venäjä-osaajana (64 % kysymykseen vastanneista). Kolmanneksi eniten mainintoja yliopisto sai maakuntaan tiiviisti verkottuneena instituutiona (47 % kysymykseen vastanneista). Yliopiston perustehtäviä ajatellen ehkä yllättäenkin edellä mainittujen vaihtoehtojen taakse jäi yliopiston mieltäminen korkeatasoisen tieteellisen tutkimustiedon tuottajaksi (33 % kysymykseen vastanneista). Vähäiselle suosiolle jäi myös vastausvaihtoehto, jossa yliopisto nähtiin julkisuudessa vahvaksi kansainväliseksi toimijaksi (17 % kysymykseen vastanneista). Poikkeuksen tässä kohtaa tosin tekivät yliopistossa työskentelevät ulkomaalaiset, joista yli puolet nimesi kansainvälisen toimijuuden kolmen tärkeimmän LUT:n julkisuutta kuvaavan vaihtoehdon joukkoon.

Yliopiston kansainvälisen toiminnan ohella suhteellisen vähän vastauksia annettiin väittämälle, jonka mukaan Lappeenrannan teknillinen yliopisto on julkisuudessa yhteiskunnallinen vaikuttaja (10 % kysymykseen vastanneista). Kyseisen vaihtoehdon kanssa lähestulkoon saman verran (9 %) vastauksia keräsi kohta: "jokin muu, mikä?", jossa vastaajat luonnehtivat kriittisesti LUT:n julkisuutta kuvailemalla yliopistoa muun muassa huonosti tunnetuksi ja näkymättömäksi oppilaitokseksi sekä heikon julkisuuskuvan "korpikorkeakouluksi".

Suurimmat erot LUT:n julkisuuskuvaa ja omakuvaa koskevien mielikuvaväittämien välillä tulivat siis esille yliopiston Venäjä-osaamisen ja korkeatasoisen tieteellisen tutkimustiedon tuottamisen yhteydessä. Yhtäältä LUT arvioitiin julkisuudessa tunnetummaksi Venäjä-osaajaksi kuin mitä sen omakuvan miellettiin reaalisesti olevan. Toisaalta tilanne oli päinvastainen arvioitaessa yliopistoa korkeatasoisen tieteellisen tutkimustiedon tuottajana. Yliopiston ei mielletty profiloituvan julkisuudessa tällä sektorilla siinä määrin, mitä sen katsottiin omakuvansa ja identiteettinsä puolesta edustavan.

Kysymykseen, "Mitä Lappeenrannan teknillisen yliopiston tulisi olla julkisuudessa?", vastattiin asettamalla seitsemän eri väittämää tärkeysjärjestykseen. Yliopiston perustehtävien merkitys korostui vastauksissa, sillä kolmen tärkeimmän väittämän joukkoon sijoittuivat vaihtoehdot, joiden mukaan LUT:n tulisi olla julkisuudessa tekniikan ja talouden osaaja, korkeatasoisen tieteellisen tiedon tuottaja sekä uusien asiantuntijoiden kouluttaja. Kun puolestaan kysyttiin, mihin kohderyhmiin LUT:n julkisuuskuvan luomisessa pitäisi ennen kaikkea panostaa, nousivat suosituimmaksi kohderyhmäksi potentiaaliset opiskelijat (81 % vastaajista). Seuraavaksi eniten yliopiston henkilökunta painotti elinkeinoelämän merkitystä (73 % vastaajista). Kansainvälisille tutkimusfoorumeille tähtäävän julkisuuden arvioi vastaavasti tärkeäksi 59 %

vastaajista, kun taas kansallisille tutkimusfoorumeille kohdennetun julkisuuden rankkasi kolmen tärkeimmän kohderyhmän joukkoon vain 20 % vastaajista. Näiden väliin sijoittui puolestaan ulkopuolisten rahoittajien kohderyhmä, jonka 51 % vastaajista arvioi tärkeäksi kohderyhmäksi julkisuuden näkökulmasta.

Julkisuuskuva-osion lopuksi webropol-kyselyssä tarkennettiin yliopiston henkilökunnan mielipiteitä LUT:n julkisuudesta sekä tiedusteltiin, mitä mieltä vastaajat olivat yliopiston tiedottamisesta, alueellisesta vuorovaikutuksesta sekä yliopiston yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Siitä huolimatta, että vastauksissa Lappeenrannan teknillisen yliopiston saama julkisuus luettiin enemmän myönteiseksi kuin kielteiseksi, pidettiin sitä kokonaisuudessaan selkeästi liian vähäisenä. Mahdollisista julkisuuden ja näkyvyyden lisäämiskeinoista yliopiston henkilöstö oli tutkimuksen ja opetuksen tuloksista tapahtuvan kansantajuusemmän ja aktiivisemmän tiedottamisen kannalla. Lisäksi yliopistoa ympäröivän alueen asukkaille suunnattujen tapahtumien lisäjärjestämistä kannatettiin.

Kyselyssä mielipiteet jakoutuivat tasaisesti väittämässä, jossa mitattiin vastaajien suhtautumista LUT:n sisäiseen ja ulkoiseen tiedottamiseen sekä yliopiston alueellisen sijainnin ja eteläkarjalaisuuden esilletuomiseen. Väittämiin vastanneista LUT:n sisäiseen ja ulkoiseen tiedottamiseen jokseenkin tai täysin tyytyväisten osuus oli lähes samansuuruinen kuin tiedottamiseen tyytymättömien, mutta kuitenkin niin, että ulkoiseen tiedottamiseen täysin tyytyväisiä oli vastaajista vähiten. Yliopiston alueellisen sijainnin ja eteläkarjalaisuuden esilletuomista julkisuudessa tärkeinä pitäneitä oli puolestaan hivenen enemmän kuin niitä, jotka eivät pitäneet alueellista sijaintia ja eteläkarjalaisuutta niin tärkeinä. Työnsä kautta maakunnallisiin toimijoihin hyvin verkostoituneeksi itsensä koki noin kolmannes vastaajista (jokseenkin tai täysin samaa mieltä 30 %), ja yliopistoa tunsivat edustavansa myös työnsä ulkopuolella noin kaksi kolmasosaa vastaajista (täysin tai jokseenkin samaa mieltä 66 %). Enemmistö vastaajista oli lisäksi sitä mieltä, että LUT:n henkilöstön tulisi osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen yliopiston edustajina (täysin tai jokseenkin samaa mieltä 58 % vastaajista). Tässä kohtaa oltiin hyvin yksimielisiä siitä, että LUT:n henkilöstön tulisi edustaa yliopistoa julkisuudessa nimenomaan työnsä ja osaamisensa kautta (täysin tai jokseenkin samaa mieltä 82 % vastaajista), kun vastaavasti suhtautuminen yliopiston edustamiseen vapaa-ajan yhteyksissä oli varauksellisempaa (täysin tai jokseenkin eri mieltä 41 % vastaajista).

Venäjä-osaaminen LUT:n julkisuuskuvassa

Ennen lyhyttä yhteenvedoa yliopiston henkilökuntakyselyn julkisuuskuvaa käsittelevän osion tuloksista on hyvä tuoda esille muutama havainto vastaajien näkemyksistä yliopiston Venäjä-osaamiseen liittyvien imagokysymysten suhteen. Valtaosin vastaajien suhtautuminen Venäjälle suuntautuvan yhteistoininnan lisäämiseen LUT:n kansainvälisissä kontakteissa oli myönteistä, ja Venäjää pidettiin yliopiston kansallisen profiloitumisen kannalta näkyvyyttä lisäävänä sekä ”mediaseksikkäänä” suuntautumisvaihtoehtona. Toisaalta Venäjä-kontaktien painottaminen herätti myös paljon eriäviä mielipiteitä: *”Venäjää ei tule väheksyä, mutta vouhotusta voisi vähentää ennen kuin on näyttöä yhteistyöstä ja osaamisesta. Venäjä nyt tuntuu olevan sitä kuuminta tavaraa, mutta minusta on epärealistista odottaa, että pelkkä Venäjän kielen ja kulttuurin tuntemus kannattelee Teknillistä yliopistoa.”*²³

Eniten vastaajat kyseenalaistivat Venäjä-osaamisen sisällöllistä epämääräisyyttä LUT:n imagonrakentamisprosessien yhteydessä. Moni vastaaja kysyi, kuinka perusteltua on viime kädessä asettaa Venäjä tai Venäjä-osaaminen erityisasemaan yliopiston yhteistyössä. Samanaikaisesti kiistaton tarve Venäjän kielen ja kulttuurin sekä sikäläisten toimintatapojen ymmärtämiselle kuitenkin tiedostettiin, vaikkei tieteen ja tutkimuksen universaalialuonnetta sinällään paikkaan sidotuksi miellettykään. Käytännön tasolla avoimia kysymyksiä Venäjä-osaamisen suhteen oli vastausten perusteella joka tapauksessa nähtävillä: *”Venäjä-osaaminen on ”kupla”, hokema, vailla konkreettista sisältöä. Tarkoitan tällä sitä, että se on jotenkin epämääräinen, josta on vaikea saada kiinni.”*²⁴

Ovatko julkisuuteen välitetyt tavoitekuvat Lappeenrannan teknillisen yliopiston profiloitumisesta Venäjä-osaajaksi siis ristiriidassa instituution omakuvaan nähden? Ei, jos kysymystä tarkastellaan LUT:n julkisuusprofiilia koskevien mielipiteiden kautta, sillä vastausten perusteella Lappeenrannan teknillinen yliopisto koettiin julkisuudessa tunnetuksi Venäjä-osaajaksi. Mutta kuten vastaukset taas toisaalta osoittivat, on julkisuuden kannalta oleellista, että Venäjä-osaaminen linkitetään jatkossa nykyistä huomattavasti tiiviimmin LUT:n osaamisalojen piiriin. Venäjä-yhteistyöstä ja -osaamisesta ei haluta muodostuvan yliopiston substanssiosaamisesta irrallista, ”paljon puhetta ja vähän tekoja” sisältävää toiminta-alaa: *”En tiedä. Paljon asiasta on puhuttu, mutta asia on jäänyt epäselväksi. Ilmaisussa oletetaan 1) että on olemassa jokin kutakuinkin yhtenäinen entiteetti ”Venäjä” ja että 2) tämä ”Venäjä” on jotenkin ”osattavissa”. Puhuisin mieluummin Venäjän joillakin alueilla tapahtuvasta joidenkin alojen yhteistyöstä.”*²⁵

Yhteenveto henkilökuntakyselyn tuloksista

Yliopiston henkilökunnalle tehdyn webropol-kyselyn tulokset LUT:n julkisuuskuvaan ja -profiiliin osalta osoittavat, että vastaajien näkökulmasta Lappeenrannan teknillisen yliopiston tulisi tähdätä nykyistä voimakkaammin julkisuuden lisäämiseen, koska yliopiston tunnettuus sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla arvioitiin heikoksi. Yliopiston ja ympäröivän alueen sekä yhteiskunnan välisen vuorovaikutuksen näkyvimmäksi osaksi miellettiin yhteydet elinkeinoelämään ja teollisuuteen, mutta muutoin LUT:n yhteiskunnallisen vaikuttavuuden koettiin olevan suhteellisen vähäistä. Vastaajien suhtautuminen yliopiston yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen lisäämiseen oli kuitenkin myönteistä, ja lisää alueellisia kontakteja oltiin valmiita hakemaan sivuuttamatta kuitenkaan yliopiston perustehtävien, tutkimuksen ja opetuksen ensisijaisuutta.

Yliopiston julkisuusprofiiliin kannalta vastaajat pitivät tärkeänä sitä, että julkisuuteen rakentuva imago vastaa mahdollisimman hyvin LUT:n todellista omakuvaa, osaamista ja käytäntöjä. Yliopiston mainetta, kiinnostavuutta ja kansainvälistä huomiota kun ei voitu saavuttaa viime kädessä muutoin kuin konkreettisten tekojen ja toiminnan kautta, joita mitataan tutkimuksen ja opetuksen meriiteillä. Minkään mielikuvaelementin ei haluttu jäävän ulkoisen kuvan yhteydessä katteettomaksi kuplaksi: *"Positiivista LTY minäkuvaa kauttaaltaan, LTY keulaan ja kilpeen lisää 'välkettä' - reilua ja rehtiä meininkiä - ei vippaskonsteja..."*²⁶ Yliopistosta muodostuvan kokonaiskuvan kannalta vastauksissa nostettiin esille myös opiskelija-aineksen merkitys julkisuuskuvaan rakentumisessa. Valitettavasti kyselyssä esitetyt arviot yliopiston houkuttelevuudesta eivät olleet kovinkaan positiivisia: [LTY on mielestäni julkisuudessa] *"Yliopisto, johon tulevat ne opiskelijat, jotka eivät muualle pääse..."*²⁷

LUT julkisuudessa: synteesiä vuoden 2007 mediaseurannasta

Seuraavaksi tarkastelen yliopiston julkisuuskuvaan, alueellista ja yhteiskunnallista vuorovaikutusta sekä näkyvyyttä mediassa vuoden 2007 mediaseurantaraporttien sekä samaisen vuoden yliopistoa käsittelevien lehtiartikkelien kautta.²⁸ Työekonomista syistä rajasin tulosten seurannan ajallisesti viimeisimpään Yliopisto ja maakunta -tutkimushanketta edeltäneeseen kokonaiseen kalenterivuoteen (2007), jota tarkastelen läpileikkauksena LUT:n viimeaikaisesta julkisuuskuvaan. Tarkemmin määriteltynä erittelen aineiston pohjalta, miltä LUT näytti julkisuudessa, minkälaisissa asiayhteyksissä se oli kansallisesti esillä ja kuinka laajasti. En ruodi aineistoa kuukausikohtaisten,

määrällisten osumatiheyksien pohjalta, vaan analysoin mediaosumista muodostuvaa julkisuuden kokonaiskuvausta laadullisesti aineiston perusteella tehtyjen ryhmittelyjen avulla. Erityisen mielenkiintoista mediaseurannan tulosten kautta on pohtia, minkälaisia olivat yliopistoa käsittelevät representatiot ja kuinka ne kuvastivat LUT:n omakuvaa yliopiston julkisuuskuvarakentumisen näkökulmasta. Entä minkälaiset yliopistoa koskevat uutiset pääsivät mediaseurannan perusteella julkisuudessa esille?

LUT:n julkisuusprofiilin painopisteet

Lappeenrannan teknillinen yliopisto oli esillä vuoden 2007 aikana keskeisimmässä Suomessa ilmestyvässä sanoma-, aikakaus- ja erikoisammattilehdissä yliopiston viestintäosaston ja Oy Cision Finland Ab:n tilastoimilla mediaosumilla mitattuna yhteensä hieman yli 1200 kertaa. Keskimäärin tämä tarkoitti noin 100 mediaosumaa kuukaudessa. Yliopistoa käsittelevät artikkelit ja uutiset olivat tyyliltään valtaosin neutraalin toteavia, sillä suurimman osan mediaosumista muodostivat sinänsä merkitykselliset, mutta tiedotemaiset rutiiniuutiset yliopiston toiminnasta. Laajimmin LUT:a ja sen henkilökunnan asiantuntemusta esiteltiin suppeampien levikkien erikoisammattilehdissä ja -julkaisuissa. Yliopiston esille tuominen opiskelijanäkökulmasta oli julkisuudessa puolestaan kokonaisuudessaan yllättävänkin ohutta.

Tarkasteltaessa LUT:n julkisuusseuranta-aineiston kokonaiskuvausta, voidaan havaita, että yliopisto on vahvasti esillä mediassa erityisesti metsä- ja paperiteollisuuden osaamisen sekä tutkimuksen yhteydessä. Alueellisen vuorovaikutuksen kannalta tämänkaltaisen profiloituminen on hyvin luonnollista, koska teknillinen yliopisto sijaitsee maailman toiseksi suurimmaksi tituleeratun metsäteollisuuskeskittymän ytimessä. Julkisuudessa metsäklusterin monitieteisyyttä on painotettu koko yliopiston kannalta merkittäväksi.²⁹ Metsäsektorilla tehtävän soveltavan tutkimuksen yhteydessä ovat julkisuudessa korostuneet yliopiston tiiviit suhteet elinkeinoelämään sekä saavutukset metsä- ja paperiteollisuusyritysten kanssa tehtävässä tuotekehitys- ja innovaatiotoiminnassa. Lisäksi LUT:n profiilia metsäsektorin osajana ovat vahvistaneet uutiset suurimmilta metsäteollisuusyrityksiltä saaduista lahjoitusprofessuureista ja tutkimusrahoituksesta.³⁰

LUT:n alueellisen julkisuusprofiilin kannalta vaikuttavuus metsäteollisuuden saralla ei rajaudu pelkästään Etelä-Karjalaan, vaan yliopistolla on lukuisia yhteistyökumppaneita sekä alueyksiköitä Itä- ja Etelä-Suomen eri kaupungeissa. Niiden toiminta on huomioitu näkyvästi paikallisjulkisuudessa,

etenkin jos toimintaan on sisällynyt työpaikkoja tai investointeja lisääviä elementtejä.³¹ Metsäteollisuuden erityisasema ei ole jäänyt epäselväksi myöskään yliopiston opiskelijarekrytointia käsittelevässä julkisuudessa, sillä lehtiartikkeleista käy ilmi, että Etelä-Karjalan eri lukioista kootun metsäteollisuuslinjan suorittaneita opiskelijoita odottaa suora pääsy opiskelemaan teknilliseen yliopistoon ilman valintakoetta.³²

Yliopiston vahva profiloituminen metsäsektoriin asettaa julkisuuskuvalle tulevaisuuden suhteen kuitenkin omat haasteensa. Millä tavoin metsäteollisuuden rakennemuutos ja tehtaiden mahdolliset alasajot tai saneeraukset Etelä-Karjalassa tulevat vaikuttamaan metsäteollisuussidonnaisen yliopiston houkuttelevuuteen ja opiskelijarekrytointiin? Entä nähdäänkö metsäsektori jatkossakin strategisena osaamisalueena, jos käytännön "laboratorioiden" eli paperitehtaiden määrä yliopistoa ympäröivällä alueella tulee radikaalisti vähenemään? Tässä yhteydessä tulee tietysti huomioida, että tilanne tarjoaa yliopistolle myös valtavat mahdollisuudet, sillä metsäteollisuuden rakenteellisiin muutoksiin varautuminen tulee olemaan yksi LUT:n alueellisen vaikuttavuuden keskeisimmistä kysymyksistä. Käytännössä tämä tarkoittaa alati voimistuvia odotuksia yliopistolla tehtävää metsäsektorin innovatiivista tutkimusta ja kehitystyötä kohtaan.

Toinen julkisuudessa useasti esiin nouseva LUT:n toimintasektori on ympäristö- ja energiateknologia, jonka kohdalla mediassa ovat saaneet näkyvyyttä eritoten yliopiston saavutukset energiantuotannon ja energiatehokkuuden tutkimusaloilla. Näiden alojen korostunutta näkyvyyttä selittää pitkälti se, että energiaratkaisuihin lukeutuvat aiheet ovat nykypäivänä yhteiskunnalliselta uutisarvoltaan kiistattoman tärkeitä. Ja koska Lappeenrannan teknillisen yliopiston energiatutkimussektorin monipuolinen ja -alainen asiantuntijuus edustaa eittämättä kansallista huippua, on yliopistossa tehtävä energiantuotantoratkaisuihin liittyvä tutkimustyökin saanut julkisuudessa ansaitsemaansa huomiota.³³

Ympäristökysymysten yhteydessä LUT:n tunnettuutta ovat lisänneet etenkin uutiset polttoaineisiin, kierrätykseen ja jätehuoltoon liittyvästä soveltavasta tutkimuksesta.³⁴ Profiloituminen ympäristöasioihin on ollut julkisuudessa pääosin teknokraattista, ja uutisoinnissa on keskitytty ympäristöongelmien ratkaisemiseen tekniikan ja teknologian avulla, mutta mikä positiivisinta, ovat useat LUT:n tutkijat päässeet julkisuuteen myös energiapoliittisten aiheiden yhteydessä. Yhtäältä he ovat itse ottaneet osaa julkiseen keskusteluun energiakysymyksistä, toisaalta heitä on käytetty energia- ja ympäristöalan asiantuntijoina.³⁵

LUT:n julkisuusprofiili suhteessa suomalaiseen korkeakoulukenttään

Edellä mainittujen sektoreiden ohella Lappeenrannan teknillinen yliopisto on profiloitunut julkisuudessa viime aikoina yhä enenevässä määrin Venäjä-yhteistyön kautta, etenkin jos tarkastellaan yliopiston saamaa mediahuomiota muihin korkeakouluihin verrattuna. Näin siitäkkin huolimatta, että Venäjään liittyvä työ on LUT:n henkilökunnan näkökulmasta valtaosin vähäistä, tai että julkisuudessa paljon tilaa saanut Venäjä-osaamisen termi koetaan sisältönsä puolesta yliopiston omakuvan suhteen varsin epämääräiseksi. Ulkoisen julkisuus kuvan perspektiivistä tilanne on kuitenkin toinen. Kansallisen mittapuun mukaan uutiset rajan ylittävän maisteriohjelman solmimisesta LUT:n kauppatieteellisen tiedekunnan ja Pietarin valtionyliopiston Graduate School of Managementin (GSOM:n) välille sekä uutiset Suomalais-venäläisen innovaatiokeskuksen perustamisesta Pietariin ovat saaneet mediassa huomattavaakin näkyvyyttä.³⁶

Yliopiston profiloitumista Venäjä-osaamisessa on omalta osaltaan taustoit-
tanut LUT:n maantieteellinen sijainti itärajan välittömässä läheisyydessä, ja medialle tämä on tarjonnut hedelmällisen kosketuspinnan yliopistossa tehtävän tutkimuksen ja asiantuntijuuden kytkemiselle Kaakkois-Suomen raja-alueen kysymyksiin. Kiinnostus logistiikkaa ja transitioliikennettä koskevia tutkimus-
aiheita kohtaan on ollut mediassa kasvussa, mitä puoltaa myös itärajan liikennevirtojen lähes jatkuva esilläolo kansallisissa uutisotsikoissa.³⁷ Lisäksi yliopiston Venäjä-yhteydet ovat puhuttaneet paikallisestikin. Uutinen yliopistossa opiskelevien venäläisopiskelijoiden kuukausistipendeistä nostatti voimakkaita vastareaktioita Etelä-Saimaan mielipidepalstoilla, vaikka julkisuudessa tuotiin esille faktat kaikkien opiskelijoiden rahallisesta tukemisesta.³⁸ Yleisemmällä tasolla teknillisen yliopiston Venäjälle suuntautuva yhteistyö on vastaavasti yhdistetty usein Etelä-Karjalan alueellisiin erityispiirteisiin, jotka ovat saattaneet vaikuttaa Länsi- tai sisä-Suomesta katsottuna hyvin eksoottisilta. Kokonaisuudessaan LUT:n Venäjä-yhteistyötä käsittelevä uutisointi on ollut joka tapauksessa positiivista, vaikka yksittäisiä poikkeustapauksiakin on mahtunut joukkoon. *"Eikö venäläinen meno ala jo hirvittää Etelä-Karjalassa"*, kysyttiin Satakunnan Kansan reportaasissa Lappeenrannasta syyskuussa 2007.³⁹

LUT:n kauppatieteellisen tiedekunnan julkisuusprofiili suomalaisessa korkeakoulukentässä on puolestaan kiinnittynyt voimakkaasti alueellisestikin ajankohtaisiin aiheisiin metsäteollisuuden rakennemuutospaineista. Yliopistolla tehtävä tutkimus alan globaaleista haasteista on ollut useaan otteeseen mediassa esillä, ja yliopiston edustajat ovat esiintyneet asiantuntijoina lukuisissa

aiheeseen liittyvissä uutisissa. Lisäksi LUT:n kauppatieteellisen tiedekunnan osaaminen on päässyt julkisuudessa säännöllisesti esille taloustieteen erityiskysymysten ja Venäjän-kauppaa sivuavien tutkimusten yhteydessä.⁴⁰ Kansallisella korkeakoulukentällä kauppatieteiden julkisuuskuva on profiloitunut myös tehokkuus. Tiedekunnan menestyminen kansallisissa tulosvertailuissa ei ole jäänyt noteeraamatta tiedotusvälineissä, etenkin jos saavutuksiin on viitattu korkeakoulujen rakenteellista kehittämistä käsittelevien keskustelujen yhteydessä tai kiisteltäessä kauppatieteellisen koulutuksen tutkinnonanto-oikeudesta Joensuun, Kuopion ja Lappeenrannan kesken.⁴¹

LUT:n "kasvot" julkisuudessa

Millä tavoin yliopiston alueellinen ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus sitten tulee julkisuudessa esille? Ensinnäkin voidaan lähteä liikkeelle siitä ajatuksesta, että yliopiston toiminnasta tiedottaminen ja yliopiston saama julkisuus ovat jo itsessään alueellista ja yhteiskunnallista vaikuttamista. Tätä yliopistojen kolmatta tehtävää ei kuitenkaan käsitellä julkisuudessa juuri nimenomaisesti yhteiskunnallisen tai alueellisen vaikuttamisen termeillä, vaan se ilmenee lähinnä uutisina yliopiston tuottamista konkreettisista hyödyistä ympäröivälle alueelle ja yhteiskunnalle. Ja koska tämä puoli yliopiston julkisuusprofiilista painottuu mediassa, jäävät uutiset perustutkimuksesta, opetuksesta sekä spesifimpien teknillisten ja taloudellisten tieteenalojen toiminnoista helposti vähemmälle huomiolle, vaikka ne edustavat yliopistotoiminnan elintärkeää ydinosaamisaluetta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mediaosumilla mitattuna vain eräänlainen jäävuoren huippu yliopistolla tapahtuvasta toiminnasta pääsee julkisuudessa laajemmin esille. Samalla monet tekniikan ja talouden erityisalajat saavat mediajulkisuutta lähinnä väitöskirjauutisten tai muiden tieteenalaa, tutkimusta ja tutkijoita käsittelevien, tavanomaista harvinaisempien tapausten myötä.⁴²

Entä kuka tai ketkä yliopistolta saavat useimmin kasvonsa näkyville tai äänensä kuuluville mediassa? Tarkastellun aineiston perusteella asiasta voidaan tehdä muutamia huomioita. Yliopistosta mediaesitysten kautta julkisuuteen välittyvä kuva on kaiken kaikkiaan hyvin institutionaalinen. Tämä tarkoittaa sitä, että valtaosa uutisista käsittelee yliopistoa yksittäisenä ja yhtenäisenä toimijana, jolloin instituutio ikään kuin edustaa itse itseään, kuten esimerkiksi Kouvolan Sanomien ja Etelä-Saimaan otsikoissa: "*LTY haluaa lisää yhteistyötä Suomessa ja Venäjällä.*"⁴³ Instituutiota edustavista yksittäisistä henkilöistä mediassa ovat puolestaan useimmin esillä työntekijät, jotka toimivat oman

ammattillisen tietotaitonsa kautta asiantuntijoina tai kommentaattoreina ajankohtaisten aiheiden yhteydessä. Ja kun mediassa käsitellään Lappeenrannan teknilliseen yliopistoon itseensä liittyviä asioita sekä yliopistosta käsin julkisuuteen esitettyjä kannanottoja, toimii instituution edustajana julkisuudessa pääosin yliopiston rehtori.⁴⁴

Paikallistason mediajulkisuudessa ovat LUT:lle antaneet kasvonsa myös erilaisissa henkilökuvissa tai haastatteluissa esiintyvät yliopistolaiset. Huomiota herättävä piirre tässä yhteydessä on se, että lukuisissa henkilökuvissa yliopistoa edustaa nainen. Olipa tämä sitten sattumaa tai ei, feminiinisten kasvojen vaikutusta perinteisesti hyvin miesvaltaiseksi luokitellun ”teekkari-imagon” modernisoimiseen ei ainakaan voi kiistää.⁴⁵ Oman monipuolisen lisänsä yliopiston ”kasvoihin” ovat tuoneet lisäksi paikallismediassa esitellyt, yliopistolla opiskelevat tai työskentelevät ulkomaalaiset henkilöt.⁴⁶ Opiskelijat ovat puolestaan olleet näkyvillä yliopiston julkisuuskuvaajien ajatellen yllättävän vähän, etenkin jos medianäkyvyyttä verrataan siihen, kuinka olennainen osa yliopiston julkisuusstrategiaa opiskelijarekrytointi on. Aikataulutetaanhan potentiaalisille uusille opiskelijoille suunnattuja uutisia yliopiston viestinnästä käsin esimerkiksi hakuaikojen mukaan.⁴⁷

Mediaosumien määrällisestä vähäisyydestä huolimatta uutisia opiskelijoista ja opiskelijoille on toki nähtävillä LUT:n julkisuusprofiilin yhteydessä. Näissä mediateksteissä yliopistosta on pyritty välittämään ulospäin nuorekasta kuvaa.⁴⁸ Uusien opiskelijoiden houkuttelemiseksi LUT:n opetusta ja opetuspuutteita on keuhuttu, eikä korostamatta ole jätetty myöskään Lappeenrannan valitsemista Suomen parhaaksi opiskelukaupungiksi vuonna 2006. Yliopistosta jo valmistuneiden insinöörien sekä kauppatieteilijöiden haastatteluissa ja oppilaitoksen kasvattien henkilökuvauksissa on muisteltu puolestaan usein teknillisen yliopiston ainutlaatuista ilmapiiriä, ”Skinnarilan henkeä”, joka on siivittänyt yliopiston kasvatit matkalle menestykseen.⁴⁹ Toisaalta tiiviin yhteishengen kääntöpuolena on pidetty yliopiston sekä myös yliopistokaupunki Lappeenrannan pienuutta ja syrjäisyyttä, mitä saatetaan karsastaa vaikkapa pääkaupunki-seutuun verrattuna.⁵⁰

Lehtijutut alhaisista hakijamääristä, jotka ovat supistaneet LUT:n opiskelija-ainesta, ovat olleet yliopiston imagon kannalta kielteisiä uutisia.⁵¹ Sisään-pääsyrajojen alentamisen ei ole tosin katsottu ratkaisevan ongelmaa etenkään LUT:n julkisuuskuvaajien kannalta, ja huomiota onkin ryhdytty kiinnittämään entistä enemmän joustavampaan opetus- ja koulutustarjontaan. Eri alueyksiköissä suoritettavat täydennyskoulutusmahdollisuudet, työelämälähtöisesti räätälöidyt koulutusohjelmat, kaksoistutkintoon tähtäävät maisterikoulut sekä panostukset ulkomaalaisten opiskelijoiden rekrytointiin ovat saaneet runsaasti

julkisuutta osakseen.⁵² Lisäksi tulevaisuuden potentiaalisena opiskelijaryhmänä yliopistoon on houkuteltu lisää erityisesti nuoria naisia.

LUT:n tunnettuus

Lappeenrannan teknillinen yliopisto ja sitä edustavat henkilöt saavat siis näkyvyyttä eri medioiden välittämässä julkisuudessa käytännöllisesti katsoen päivittäin. Valtaosa julkisuudesta muodostuu kuitenkin tiedotteenomaisista maininnoista, jotka eivät välttämättä lisää yliopiston laajempaa tunnettuutta suuren yleisön keskuudessa. Mediahuomioltaan ja -peitoltaan näkyvimmissä yhteyksissä LUT ja sen edustajat ovat olleet esillä silloin, kun uutisissa on sivuttu yhteiskunnallisesti merkittäviä sekä ajankohtaisia aiheita. Tällöin teknillistä yliopistoa on tyyppillisesti tehnyt tunnetuksi asiantuntijuuteen perustuva tietotaito ja osaaminen. Lisäksi näkyvyyttä mediajulkisuudessa on tuonut omaehtoinen alueellinen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen esimerkiksi mielipide-, yleisönosasto- ja kolumnikirjoittamisen muodossa.⁵³ Tilaa ja tilausta yliopistoa edustavien henkilöiden yhteiskunnalliselle vaikuttamiselle olisi kuitenkin mediassa huomattavasti nykyistä enemmän, etenkin kun ajatellaan LUT:n asiantuntijuuspotentiaalin monipuolisuutta kansallisesti kiinnostavissa ja ajankohtaisissa aiheissa. Näihin lukeutuvat tarkastellun aineiston perusteella ainakin energiapolitiikka, Suomen ja Venäjän raja-alueen logistiset kysymykset sekä Venäjän kauppa. Yhteiskunnallisen ja alueellisen vuorovaikutuksen muotoina voisivat tällöin toimia tieteellisen asiantuntijuuden pohjalta esitettävät kannanotot, keskustelunavaukset sekä toimenpide-ehdotukset, jotka yhtäältä tekisivät yliopiston edustajia tunnetummaksi, ja toisaalta lisäisivät yliopiston näkyvyyttä instituutiona.

Hyvänä esimerkkinä koko yliopiston tunnettuuden lisäämisestä voidaan pitää kahtena viime vuonna järjestettyä Tutkijoiden yö -tapahtumaa. Kyseessä on yleiseurooppalainen tapahtumasarja, jossa tiedettä, tutkimusta ja tutkijoiden työtä esitellään viihteellisessä muodossa suurelle yleisölle. Lappeenrannassa tilaisuus päästä tutustumaan toisinaan etäiseksikin mielletyn yliopistoyhteisön toimintaan on otettu kiinnostuneena vastaan, ja tapahtumat ovat olleet kävijämäärien perusteella erittäin onnistuneita.⁵⁴ Tutkijoiden yötä käsittelevässä uutisoinnissa ei ole kuitenkaan ruodittu syvällisemmin tapahtuman taustoja yliopiston yhteiskunnallisen ja alueellisen vuorovaikutuksen kannalta, eikä pohdittu yliopiston "ovien avaamisen" laajempaa merkitystä, vaan keskitytty lähinnä tapahtuman sisältöjen esittelyyn. Mutta juuri kansanomaisen luonteensa

ansioista tapahtuma on kiistatta popularisoinut yliopistoa instituutiona vaikuttaen samalla LUT:n julkisuuskuvaan tältä osin myönteisesti.

Yliopiston julkisuuskuvan tulkinnallisuus

Kun media-aineistoa tarkastellaan yliopiston kokonaisjulkisuuskuvan kannalta, on sisällöltään negatiivista imagoa yliopistosta välittävä materiaali erittäin vähäistä. Toki tässä yhteydessä tulee huomioida, että uutisen tulkitseminen negatiiviseksi tai positiiviseksi riippuu viime kädessä näkökulmasta, tulkintatavasta ja vastaanottajasta, jolloin mainitsematta jättäminenkin voidaan tulkita negatiiviseksi asiaksi julkisuuskuvan kannalta. Mutta koska en pohdi tässä mediaesitysten vastaanottamisen tilannesidonnaisuutta tai mediatekstien laatimisen näkökulmasidonnaisuutta sen tarkemmin, valotan julkisuuden monitulkinallisuutta esimerkkiuutisen kautta.

Esimerkkinä julkisuuskuvan kannalta monitulkinallisesta artikkelista toimii vuonna 2007 Turun Sanomissa julkaistu gradujen salaamista käsitellyt uutinen.⁵⁵ Artikkelissa pohdittiin yritysyhteistyön vaikutuksia akateemisten lopputöiden julkisuuteen ja näiden liikesalaisuuksiksi luokiteltavien lisäosien salaamiseen. LUT oli uutisessa esillä *"jatkuvasti lopputöiden salaamisesta kritisoituna korkeakouluna"*. Jutussa haastatellun silloisen vararehtori Iikka Pöyhösen mukaan teknillisellä yliopistolla salattiin osia joka neljänestä lopputyöstä. Salausaikaa oli Pöyhösen mukaan kuitenkin laskettu neljästä kahteen vuoteen, ja muutoinkin salausta pyrittiin vähentämään. Entä mitä kielteistä uutisessa saattoi olla yliopiston imagon ja julkisuusprofiilin kannalta? Näkökulmasta riippuen ainakin yliopiston sidonnaisuus elinkeinoelämään ja yritysyhteistyöhön, joka voidaan ymmärtää hyvin kyseenalaiseksi tieteellisen tutkimuksen läpinäkyvyys- ja julkisuusperiaatteiden valossa. Mutta koska sama uutinen voidaan tulkita samanaikaisesti positiiviseksi, yliopiston ja elinkeinoelämän tiiviitä ja toimivia suhteita korostavaksi artikkeliksi, osoittaa esimerkki hyvin, kuinka selektiivistä mielikuvien ja julkisuuskuviin muodostuminen on.

Yliopiston ja maakunnan vuorovaikutus julkisuudessa

Yliopiston ja maakunnan välisen vuorovaikutuksen kannalta eräs olennaisin kysymys on yliopistosta valmistuneiden perus- ja jatkotutkinto-opiskelijoiden sijoittuminen Lappeenrannan ja Etelä-Karjalan ulkopuolelle. On totta, etteivät Etelä-Karjalan rajalliset työmarkkinat pysty millään muotoa täysin vastaamaan

yliopiston tehokkaan koulutuskapasiteetin tarjontaan. Ja vaikka tekniikan ja talouden osaajille olisikin tarjolla työpaikkoja ja -mahdollisuuksia Etelä-Karjalassa valmistumisen jälkeen, ei alueen elinkeinorakenne välttämättä tarjoa yhtä monipuolisia haasteita kuin suuremmat kasvukeskukset. Konkreettisia askeleita osaavan työvoiman saamiseksi maakuntaan on otettu myös julkisuudessa. Muun muassa lappeenrantalainen teknologiakeskus Kareltek Oy kampanjoi syksyllä 2007 houkutelakseen teknillisestä yliopistosta valmistuneita ja paikkakunnalta poismuuttaneita tekniikan ja talouden ammattilaisia takaisin Etelä-Karjalaan. LUT:sta valmistuneille lähetetyissä kirjeissä kerrottiin, mitä maakuntaan ja alueen yrityksille kuului ja miten tietyillä aloilla, kuten teknisen alan suunnittelutehtävissä Etelä-Karjalassa elettiin työvoimapulan aikaa. Helppoa rekrytointin ei ennakoitu kuitenkaan olevan: *"Kun joku on jo asettunut pääkaupunkiseudulle, niin uskaltaako hän lähteä yhden työpaikan perään Etelä-Karjalaan ja pienille työmarkkinoille. Lapsille pitäisi löytyä harrastusmahdollisuuksia ja aviopuolisollekin töitä."*⁵⁶

Mitä muuta yliopiston tiiviimpi alueellinen profiloituminen ja vuorovaikutus ympäristön kanssa edellyttäisivät Etelä-Karjalassa? Tiiviimpää alueellista kiinnitetyymistä varten Etelä-Karjalan julkisuuskuva tulisi saada eheämmäksi, sillä jos maakunta mielletään niin mielikuva- kuin julkisuuskuvasollakin käsitteellisesti vaikeasti hahmotettavaksi kokonaisuudeksi, ei maakunnallisuudesta ole yliopiston markkinoinnin tai julkisuusstrategioiden kannalta mitään lisäarvoa.⁵⁷

Toisaalta alueellisen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen toimintatavoitteiden sekä -intressien yhteensovittaminen edellyttäisi maakunnan näkökulmasta LUT:n tutkimushankkeiden, tieteellisen asiantuntijuuden ja tiedon kohdennetumpaa popularisoimista sekä soveltamista eteläkarjalaisessa kontekstissa hyödynnettäväksi. Media-aineiston perusteella lisääntyvää painotusta tähän suuntaan on ollut havaittavissa, sillä teknokraattisesta profiilista huolimatta yliopistolla tehtävän tutkimuksen yhtymäpinnat alueelliseen, sosiaaliseen sekä yhteiskunnalliseen elämään ovat tiivistyneet. Yhteyspintojen löytäminen maakunnasta käsin ei ole kuitenkaan kaikissa tapauksissa tutkimustoiminnan perusuonteesta ja tavoitteista johtuen mahdollista, vaan tutkimuksen hyödyt saattavat kohdistua alueellisesti täysin muualle.

Mediaesitysten ja yliopiston sisäisten näkemysten perusteella elinvoimaisempaan vuorovaikutukseen tulisi pyrkiä erityisesti siksi, että Etelä-Karjalan hiipuva väestökehitys saataisiin käännettyä kasvusuuntaan. Lisäksi maakunnassa tulisi avata rohkeampia ja avarakatseisempia yhteyksiä alueen pk-yrityssektorin ja yliopiston välille, jotta saataisiin luotua perinteisiä elinkeinoaloja korvaavia työpaikkoja ja jalostettua uusia teknologioita sekä innovaatioita.

Osa-alue, jolla yliopiston ja maakunnan intressit vaikuttaisivat olevan ehdottomasti yhteneväiset, on Venäjä-yhteistyö ja sen lisääminen. Viime aikoina sekä Etelä-Karjalan maakunnan että Lappeenrannan teknillisen yliopiston julkista profiloitumista on yhdistänyt pyrkimys terävöittää imagoa Venäjä-osaamisessa. Molemmat ovat panostaneet tahoillaan strategisten kumppanuuksien luomiseen, jotta yhteistyöstä saatava hyöty olisi mahdollisimman arvokasta.⁵⁸ Yliopistolla katseita on käännetty tässä yhteydessä Kaakkois-Suomen korkeakoululiittouman suuntaan, jonka toiminnan pääkohteeksi on suunniteltu Venäjä-osaamisen kehittämistä. Strategisen liittouman eduiksi on luettu erikoistuminen teknisen ja liiketaloudellisen koulutuksen sekä tutkimuksen yhdistelmiin ja tiivis kontaktipinta Pietariin. Yhteistyökumppaneina liittoumassa tulevat toimimaan LUT sekä sitä ympäröivät ammattikorkeakoulut.⁵⁹

Korkeakoululiittouman valmistelun rinnalla LUT:n yhteistyöhalukkuus Joensuun ja Kuopion yliopistojen kanssa on jäänyt viilleäksi, mihin yhtenä syynä ovat olleet aikaisemmat huonot kokemukset Itä-Suomen yliopistoyhteistyön toimivuudesta ja toteutettavuudesta. Lisäksi itäsuomalaisen yliopistokentän keskinäisiä kilpailuaselmia on lisännyt kiista kauppatieteiden tutkinnonanto-oikeudesta. Koska Kuopio ja Joensuu ovat liittoutuneet keskenään, on Lappeenrannassa tehty yhteistoiminta- ja kumppanuustunnusteluja toisaalle, toisin sanoen lähialueen ammattikorkeakouluihin, muiden teknillisten yliopistojen suuntaan ja ennen kaikkea rajan yli Venäjälle.⁶⁰

Julkisuudessa LUT:n yhteistyö- ja kumppanuusneuvottelut ovat herättäneet paljon keskustelua yliopiston tieteellisen statuksen turvaamisesta ja uhkasta profiloitua ”maakuntasarjan” yliopistoksi. Ehdottoman tärkeäksi on koettu se, että teknillisellä yliopistolla pidetään tiukasti kiinni korkeasta vaatimustasosta ydinosamaisalojen innovatiivisessa huippututkimuksessa, jonka erikoisvahvuutena ovat toimivat kontaktit Venäjälle. Yleisemmällä tasolla keskusteluissa on puolestaan sivuttu LUT:n asemaa yliopistoverkostossa, mihin liittyen monessa yhteydessä on kritisoitu nykyisen korkeakoulupolitiikan linjattomuutta aikakaudella, jolloin kokonaisvaltaisten strategioiden puute lisää epätietoisuutta tulevista rakenteellisista uudistuksista. Vaikka tiedetään, että yliopistojen oikeudellinen, hallinnollinen sekä taloudellinen asema tulee lähivuosina muuttumaan, on Lappeenrannassa odotettu tulevaisuuden suuntia suurten kysymysmerkkien kera.⁶¹

Juuri korkeakoulukentän uudistuksiin ja rakenteellisiin muutoksiin liittyen LUT onkin joutunut mitä odottamattomimmilla tavoilla huomion kohteeksi mediajulkisuudessa. Näistä tunnetuin tapaus on keväältä 2008, kun Akavan

puheenjohtaja Matti Viljanen esitti LUT:n lakkauttamista korkeakouluverkoston karsimisen yhteydessä.⁶² Lausunto sai nopeasti suurta näkyvyyttä julkisuudessa, ja virheellisiin tietoihin sekä tilastoihin perustuneena se osoitti, kuinka heikosti tunnettu yliopisto oli. Ja vaikka tapahtumakulku hoidettiin yliopiston julkisuuskuvan kannalta tyylikkäästi esittämällä faktat yliopiston elinvoimaisuudesta sekä toimintaprofiilista suoranaisten provosoitumisen sijaan, koki yliopiston institutionaalinen itsetunto lausunnosta nousseen kohun seurauksena ainakin jonkinasteisen kolauksen.⁶³ Mahdollisen imago tappion kannalta tapauksen vaikutuksia on vaikea arvioida, sillä julkisuudessa yhtäkkisesti esille nousseet kohu-uutiset unohtuvat usein yhtä nopeasti kuin ne ovat julkisuuteen nousseet. Tällä kertaa LUT:n etuna oli joka tapauksessa se, että puheenjohtaja Viljanen pahoitteli myöhemmin julkisuudessa lausuntojaan, ja että yliopisto sai oikaisu-uutisten yhteydessä positiivista julkisuutta toiminnalleen.

Mutta kuten aivan viimeaikaisimmat tapahtumat osoittavat, tilanteet muuttuvat nopeasti. Analyysiä kirjoitettaessa lokakuun viimeisellä viikolla 2008 korkeakoulukentän rakenteelliset uudistuspaineet ovat heijastuneet yliopiston julkisuuskuvaan tähänastisesta kaikkein konkreettisimmin. 28.10.2008 ilmoitettiin koko yliopiston henkilökuntaa koskevien yhteistoimintaneuvottelujen käynnistämisestä toiminnan tehostamiseksi ja kilpailukyvyyn parantamiseksi. Uutisen aiheuttamat vaikutukset yliopistosta muodostettavaan ulkoiseen kuvaan ja mielikuviin jäivät nähtäväksi, vaikka spekulatioita mahdollisista haitoista yliopiston imagolle ryhdyttiinkin esittämään pikaisesti.⁶⁴ Yliopistosta käsin kyseisten toimenpiteiden korostettiin kuitenkin tähtäävän parhaiden mahdollisten toimintaedellytysten luomiselle yliopiston ydintoimintoja ja strategiaa ajatellen, minkä voi tulkita julkisuuskuvan näkökulmasta pyrkimykseksi terävöittää pitkällä aikavälillä yliopiston profiilia lyhyen aikavälin negatiivisen imagosärön kustannuksellakin.

Yhteenveto: monisäikeinen julkisuus

Pohdittaessa lopuksi mediajulkisuuden suhdetta Lappeenrannan teknilliseen yliopistoon sekä Etelä-Karjalan maakuntaan, voidaan todeta, että yleisesti ottaen kynnys laajan kansallisen tason positiivisen julkisuuden saavuttamiseen on molempien kohdalla korkea. Maakuntana Etelä-Karjala on jäänyt heikosti tunnetuksi, sillä alue on osoittautunut käsitteellisesti vaikeasti hahmotettavaksi. Yliopistokentällä julkisuuden vähäisyys ei ole puolestaan yksin LUT:n ongelma, sillä näkyvyyden saaminen tieteelliselle toiminnalle on myös huomattavasti

Lappeenrantaa isompien yliopistojen haaste. Tällöin puhutaan tieteen popularisoinnista, jossa yhtäältä tiedottamisen kohderyhmät, tiedotuskanavat sekä -muodot, ja toisaalta tiedotettavan tiedon sekä tieteenalan luonne määrittävät julkisuutta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi perustutkimuksesta, soveltavasta tutkimuksesta tai kehittämistoiminnasta välittyvät erityyppisille julkisille foorumeille hyvin erilaista materiaalia.⁶⁵

Tiedon popularisoinnissa on kyse pitkälti akateemisten ja journalististen kriteereiden yhteen sovittamisesta, mikä korostuu etenkin yliopiston alueellisen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kohdalla. Koska tiedotusvälineet ovat kiinnostuneimpia asioista, jotka ovat tiedon vastaanottajien kannalta tärkeitä ja tarpeellisia, korostuu erityisesti alueellisten ja yhteiskunnallisten hyötyjen esille tuominen tieteen ja tutkimuksen uutisoinnissa. Tilanteissa, joissa tieteellisen uskottavuuden kriteerit painottavat muita nimittäjiä kuin kansanomaiseen muotoon popularisoituja käytännön hyötyjä, saattaa journalististen ja tieteellisten kriteereiden yhteen sovittaminen olla vaikeaa, lukuun ottamatta tietysti spesifejä erityisfoorumeita, kuten ammatti- ja tiedelehtiä.⁶⁶ Toki tässä yhteydessä on myös hyvä esittää kysymys, halutaanko tuotettavan tutkimustiedon edes olevan laajasti popularisoitua, jos se selkeästi hyödyttää jo sellaisenaan vaikkapa alueen elinkeinoelämää. Ja edelleen; mitä julkisuuskuvalla oikeastaan viime kädessä tavoitellaan?

Olivatpa julkisuuskuvan tavoitteet mitkä tahansa, on joka tapauksessa hyödyllistä pohtia, kuinka yliopiston tarjoamaa tietoa voidaan tehdä houkuttelevammaksi mediassa. Muotopuolella huomio tulisi kiinnittää tiedottamisen tyyliin, käytettävään kieleen sekä kansantajuisempiin esitysmuotoihin, toisin sanoen abstraktien aiheiden ydininformaation ymmärrettävämpään kiteyttämiseen, ilman että yksinkertaistetaan liiallisesti aiheen tieteellistä painoarvoa ja substanssia. Sisällöllisesti yksi suurimmista haasteista on puolestaan julkisuuteen välitettävän tietoaineksen monipuolisempi kytkeminen yhteiskunnallisten ilmiöiden kenttään, mikä tarkoittaa huomion kiinnittämistä tiedon tuottamisen ja käsittelyn ohella myös sen merkityksen ymmärtämiseen. Yliopiston perspektiivistä tämä edellyttää rohkeampia tieteellisen asiantuntijuuden perusteella tehtyjä julkisia kannanottoja.

Julkisuuskuvan rakentumista ei ole kuitenkaan viime kädessä mielekästä tarkastella irrallaan mediasektorin nykyisistä kehitystrendeistä. Mediakentän kasvava hajanaisuus ja sirpaloituminen sekä samanaikaisesti lisääntynyt informaatiovirran määrä vaikuttavat olennaisesti näkyvyyden saavuttamisen ehtoihin julkisuudessa. Mediaesitysten aikajänteestä on tullut myös lyhyempi, ja tyypillisimmillään uutiset tarjoavat kokonaisuuksista irrotettuja välähdyksiä.

Maakunnan kohdalla tällaisia ovat esimerkiksi sähköiset itärajan rekkajonoista ja yliopiston kohdalla sensaatiohakuiset uutiset korkeakoulun lakkauttamispuheista. Lisäksi kilpailu julkisuuteen pääsystä on kokonaisuudessaan koventunut, mikä asettaa tiukat vaatimukset sekä viestinnän kohdentamiselle että julkisuusstrategioiden laatimiselle: niiden yhteydessä kun määritellään, minkälaiset julkisuusprofiilien ja imagon rakentamisen lähtökohdat ovat sekä mihin julkisuudella kulloinkin tähdätään.

Mitä Lappeenrannan teknillisen yliopiston julkisuuskuvasta suhteessa Etelä-Karjalan alueelliseen profiiliin voidaan sitten kertoa tämän julkisuuskuvanalyysin perusteella? Ainakin se, että Lappeenrannan teknillisen yliopiston profiili julkisuudessa vastaa asetettuja tavoitekuvia ja institutionaalista omakuvaa ydinosaamisalojen suhteen hyvin. Ovathan yliopiston kannalta näkyvimpiä elementtejä julkisuudessa olleet metsä-, energia- ja informaatio-tekniologiaklustereihin liittyvät tekniikan ja talouden kombinaatiot. Lisäksi viime aikoina mediahuomiota LUT:lle ovat tuoneet kasvavassa määrin yliopiston ympäristötekniikan osaaminen sekä Venäjään liittyvä yhteistyö, joka on terävöittänyt myös yliopiston alueellista profiilia. Samalla analyysi on osoittanut, että yliopiston institutionaalinen identifioitumisprosessi Venäjäosaajaksi on vielä aluillaan, vaikka julkisuudessa Venäjä-kontaktit onkin noteerattu jo niiden orastavassa vaiheessa.

Suurimman haasteen LUT:n julkisuuskuvalle asettaa näkyvyyden saaminen yhtäältä yliopiston erityisalojen osaamiselle, toisaalta laajemmalti koko instituutiolle. Tämä siksi, että vaikka yliopiston imagoa voikin luonnehtia positiiviseksi, on kiistatonta, että parempi tunnistettavuus lisäisi LUT:n vetovoimaisuutta. Mutta kuten edeltävissä kappaleissa on todettu, ei akateemisten aiheiden esiin saaminen media-agendalla ole yksinkertaista, vaan se vaatii viestinnältä runsaasti suunnitelmallisuutta sekä kohdentamistyötä. Maakunnallisuudesta yliopiston julkisuuskuvan luomiseen ei ole saatu toivottua lisäarvoa, sillä ongelmana on ollut maakunnan heikko tunnettuus itsessään. Nyt rajamaakunnan profiilista on ryhdytty kuitenkin hakemaan entistä enemmän hyötyjä Etelä-Karjalassa, mikä tulee todennäköisesti jatkossa korostamaan entisestään Venäjä-yhteistyön merkitystä yliopiston ja maakunnan vuorovaikutteisena yhteistyöelementtinä. Tarve uudenlaisen alueellisen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen kohtauspinnalle onkin maakunnassa ilmeinen, kun varaudutaan perinteisen suurteollisuuden rakenteellisiin muutoksiin, mutta myös korkeakoulukentän rakenteellisiin uudistuspaineisiin, jotka yhdessä haastavat yliopiston ja sitä ympäröivän alueen etsimään uusia vuorovaikutusmuotoja.

Julkisuuskuvan kannalta yliopiston ja maakunnan vuorovaikutuksessa on loppujen lopuksi kyse siitä, kuinka luodut mielikuvat vastaavat reaalista todellisuutta. Jos käytännön toiminta tai käsitykset omastakuvasta ja vallitsevasta identiteetistä eriävät radikaalisti strategisista tavoitteista, eivät parhaimmistaan julkisuuskuva-, markkinointi- tai imagonrakentamiskampanjat tule onnistumaan. Uskottavat mielikuvat dynaamisesta sekä innovatiivisesta eteläkarjalaisesta huippuyliopistosta ja sitä ympäröivästä maakunnasta edellyttävät sellaista ulkoisen kuvan yhtälöä, jossa omankuvan suhde tavoitekuvaan on tosi, ei epätosi.

-
- ¹ Äikäs 2004, 20–23; Häkli 1999.
- ² Karvonen 1999, 17–23.
- ³ Uimonen & Ikävalko 1996, 13–42.
- ⁴ Linna 1999, 9-11.
- ⁵ Karvonen 1999, 36–43.
- ⁶ Karvonen 1999, 51–81; Tihinen 1996, 13–16.
- ⁷ Karvonen 1999, 61; Fombrun 1996; Marconi 1996.
- ⁸ Garbett 1988.
- ⁹ Uimonen & Ikävalko 1996, 181–191 (Organisaatioviestinnän piirissä samasta asiasta käytetään ilmaisua julkisuuden hallinta, millä tarkoitetaan tavoitetta saada julkisuus hyödyttämään organisaatiota.)
- ¹⁰ Äikäs 2004, 189–220.
- ¹¹ ks. esim. Tutkimustoiminta Etelä-Karjalassa. Painopisteitä ja tulevaisuuden suuntia 2005; LTKK:n osaamisen hyödyntäminen alueen kehittämisessä 2000–2006.
- ¹² Zimmerbauer & Suutari 2004, 30-40.
- ¹³ Etelä-Karjalan maakuntasuunnitelma 2030, 15, 69; Keskusteluseminaari 2.
- ¹⁴ Alueellisen kehittämisen ja yhteiskunnallisen palvelutoiminnan strategia 2010.
- ¹⁵ LTY 2010.
- ¹⁶ Riikkinen 2002, 104–109, 143–144.
- ¹⁷ Riikkinen 2002, 109.
- ¹⁸ Kyläheiko 1998, 5-7; Kyläheiko 1999, 34–52.
- ¹⁹ Kyläheiko 1999, 35–37.
- ²⁰ Etelä-Karjalan tutkimusstrategia 2003, 5, 71–76.
- ²¹ Webropol-kysely; Yliopiston mediajulkisuuden seurantaraportit ja artikkelit ajalta 1.1.–31.12.2007.
- ²² Etelä-Karjalan imagotutkimus 2006.
- ²³ Webropol-kysely, osio III –kansainvälisyys; avoin kysymys: Mitkä maat tulisi laittaa etusijalle LTY:n kansainvälistymispyrkimyksissä?
- ²⁴ Webropol-kysely, osio IV –Venäjä-osaaminen; avoin kysymys: Mitä mielestäsi Venäjä-osaaminen on?
- ²⁵ Webropol-kysely, osio IV –Venäjä-osaaminen; avoin kysymys: Mitä mielestäsi Venäjä-osaaminen on?
- ²⁶ Webropol-kysely, osio III –kansainvälisyys; avoin kysymys: Ketkä ovat mielestäsi yliopiston kansainvälistymisen kannalta tärkeimmät toimijat?
- ²⁷ Webropol-kysely, osio II - julkisuuskuva, kysymys: LTY on mielestäni julkisuudessa?.
- ²⁸ Yliopiston viestintäosaston ja Oy Cision Finland Ab:n mediaseuranta sekä raportit Lappeenrannan teknillistä yliopistoa käsittelevistä mediaosumista vuoden 2007 tammikuusta joulukuuhun. Mediaseurannassa Cisionin kohteena ovat valtakunnalliset sanomalehdet, ja viestintäosaston seurannassa muut sanomalehdet, aikakaus- ja erikoisammattilehdet sekä sähköinen media. Mediaraporttien laatimisesta vastaa viestintäosasto ja lehtiartikkelit toimittaa viestinnälle Cision.
- ²⁹ Metsä on Lappeenrannan teknillisen yliopiston tärkeä painopistealue. Metsäviesti 17.8.2007.
- ³⁰ Metsäklusteri aloittaa kunnianhimoisin tavoittein. Etelä-Saimaa 13.4.2007; UPM lahjoittaa professuurin Lappeenrannan teknilliselle yliopistolle. Metsä uutiset 2.7.2007, Karjalainen 2.7.2007, Etelä-Saimaa 2.7.2007, Kouvola Sanomat 3.7.2007, Etelä-Suomen Sanomat 3.7.2007, Suomenmaa 3.7.2007, Uutispäivä Demari 3.7.2007.
- ³¹ Teknologiaapuisto perusteilla Savonlinnaan. Länsi-Savo 14.3.2007.
- ³² Metsäteollisuuslinja Etelä-Karjalan erikoisuus. Maaseudun tulevaisuus 25.4.2007.

- ³³ Lappeenrannan ihmemoottori pelastaa päästöiltä. Kauppalehti 10.12.2007; Kaikki irti bioenergiasta. Länsi-Savo 12.7.2007; Biovoimala edistää tehokkaimmin ilmastonuojelua Lappeenrannassa. Etelä-Saimaa 23.10.2007; Tuulienergian kova kysyntä hemmottelee The Switchiä. Etelä-Saimaa 21.9.2007; Energia-alan tutkimusryhmälle yli miljoona euroa. Etelä-Saimaa 22.11.2007; Lappeenranta testaa uuden ydinvoimalan. Etelä-Saimaa 25.4.2007; Olkiluodon uusi voimala testipenkkiin Lappeenrannassa. Satakunnan Kansa 9.9.2007.
- ³⁴ Kaatopaikkajäte käy kaupaksi itärajalla. Tekniikka & Talous 13.12.2007; Ruokohelpeä on helpompi käyttää briketteinä ja pelletteinä. Etelä-Saimaa 17.12.2007; Liete ja kierrätyspolttoaine jalostuvat lämmöllä sähköksi. Etelä-Saimaa 19.11.2007.
- ³⁵ "Biodieselille äkkiä verohelpotus" Maaseudun tulevaisuus 27.7.2007; Tankkia ei saa täyteen metsistä ja pelloilta. Turun Sanomat 23.7.2007; Ei palmuöljyä biodieselin raaka-aineeksi. Helsingin Sanomat 5.11.2007.
- ³⁶ Rajan ylittävä maisteriohjelma alkaa Lappeenrannassa. Kauppalehti, Keskipohjanmaa, Kouvolan Sanomat, Kainuun Sanomat, Suomenmaa, Uutispäivä Demari, Etelä-Saimaa, Kymen Sanomat, Metro-lehti, Kaleva, Hämeen Sanomat 19.–21.2.2007; Suomalais-venäläinen innovaatiokeskus aloittaa Pietarissa. Tekniikka & Talous, Keskipohjanmaa, Taloussanomat, Uusisuomi, Kaleva, Aamulehti, Kainuun Sanomat, Kymen Sanomat 19.–22.10.2007
- ³⁷ Tutkija patistaa satamia transitioyhteistyöhön. Keskipohjanmaa, Etelä-Suomen Sanomat, Savon Sanomat, Taloussanomat, Ilta-Sanomat, Pohjalainen, Kaleva, Hämeen Sanomat, Kainuun Sanomat, Vasabladet, Länsi-Savo, Kymen Sanomat, Lapin Kansa, Etelä-Saimaa 11.–12.3.2007.
- ³⁸ Yliopisto kouluttaa Venäjä-osaajia. Etelä-Saimaa 28.4.2007; Venäläisopiskelija saa yliopistolta 500 euron stipendin kuukaudessa. Etelä-Saimaa 16.6.2007.
- ³⁹ Venäjä, Venäjä, Venäjä. Satakunnan Kansa 16.9.2007.
- ⁴⁰ Venäjän hintajäädytys tuo tappioita. Kauppalehti 29.10.2007; Metsäjätit katsovat itään ja valmistelevat tehtaiden vaihtoja. Karjalainen, Turun Sanomat, Iikka 29.9.2007; Tutkijan mukaan Stora Enson saneeraukset ovat elinehto. YLE Etelä-Karjalan radio 26.10.2007.
- ⁴¹ Lappeenrannan kauppatieteellinen pärjää hyvin kansallisessa tulostavertailussa. YLE Etelä-Karjalan radio 9.7.2007; LTY:n kauppatieteellinen tiedekunta on vahva toimija. Karjalainen, Savon Sanomat 31.8.2007; Kauppatieteiden kiista jatkuu. YLE Etelä-Karjalan radio 30.8.2007; Kauppatieteiden yhteistiedekunta etenee. Savon Sanomat 28.8.2007; Yliopistot päättivät yhteisestä tiedekunnasta. Karjalainen 28.8.2007; Kauppatieteiden opintojen asema Lappeenrannassa vahvistumassa. Etelä-Saimaa 16.8.2007; Ministeriölle väärää tietoa LTY:stä. Etelä-Saimaa 29.8.2007; Kauppatieteellistä kirjanpitoa. Savon Sanomat 2.9.2007; Yliopisto on maakunnan parasta aluepolitiikkaa. Etelä-Saimaa 3.4.2007.
- ⁴² Pertti Minkkinen palkittiin kansainvälisellä mitalilla. Helsingin Sanomat 19.6.2007, Etelä-Saimaa 3.11.2007, Lappeenrantalainen 7.11.2007, Kaakkois-Suomen Sanomat 8.11.2007, Kemia Kemi 5/2007.
- ⁴³ LTY haluaa lisää yhteistyötä Suomessa ja Venäjällä. Etelä-Saimaa, Kouvolan Sanomat 20.12.2007.
- ⁴⁴ LTY:n rehtori varoittaa yliopistomaailmaa matkimisesta. Lapin Kansa, Iikka, Pohjalainen, Kansan Uutiset 27.04.2007; LTY:n panos suomalaisessa tieteessä kasvaa. Etelä-Saimaa 28.5.2007.
- ⁴⁵ Tanssiva humanisti. Etelä-Saimaa 8.9.2007; Anni hurautti sellunkeittoon. Etelä-Saimaa 27.6.2007.
- ⁴⁶ Shandongista Saimaan rannalle. Etelä-Saimaa 12.9.2007; Tansanian Peter, karibu! Etelä-Saimaa 27.10.2007; Teräksen vaatimukset kasvavat. Etelä-Saimaa 1.3.2007.
- ⁴⁷ Arola 2008.

- ⁴⁸ Yliopisto houkuttelee uusia opiskelijoita kondomeilla. Etelä-Saimaa 28.10.2007; Opiskelijoita houkutellaan nettipelillä. Lappeenrantalainen 22.4.2007; Suoraan huipulle - nettipelistä tuli supersuosittu. Tekniikka & Talous 3.4.2007.
- ⁴⁹ Huipputallin päällikkö. Kauppalehti Optio 30.3.2007; Nainen toimitusjohtajana saa yrityksen kannattamaan. Aamulehti 25.9.2007.
- ⁵⁰ Syksylläkin voi hakea opiskelemaan yliopistoon. Helsingin Sanomat 28.10.2007.
- ⁵¹ Tekniikassa jäi opintopaikkoja täyttämättä. Tekniikka & Talous 9.8.2007; Valistuskampanjat eivät tehoa. Talouselämä 9.7.2007; Teknillisen yliopiston hakijamäärä laski. YLE Etelä-Karjalan radio 6.7.2007.
- ⁵² Insinöörit pääsevät nyt suoraan diplomi-insinöörin opintoihin. Kouvola Sanomat 30.5.2007; Lappeenranta tuottaa myyntitykkeitä Venäjälle. Länsi-Savo 6.5.2007; Yliopisto suunnittelee lisää ohjelmia aikuisopiskelijoille. Etelä-Saimaa 11.9.2007; Lappeenranta hamuaa työssä käyviä yliopistoon. Kymen Sanomat 16.3.2007; Haku aikuisopiskelijoiden maisteriohjelmiin käynnissä. 11.3.2007.
- ⁵³ Syksy on opiskelijan mahdollisuus. Etelä-Saimaa 1.9.2007; Leipää ja sirkushuveja. Etelä-Saimaa 27.9.2007.
- ⁵⁴ Tutkijoiden yö tekee yliopistoa tutummaksi. YLE Etelä-Karjalan radio 28.9.2007.
- ⁵⁵ Yritysyhteistyö lisännyt gradujen salaisia lisäosia. Turun Sanomat 6.5.2007.
- ⁵⁶ Tekniikan huippuja houkutellaan maakuntaan mittavalla kampanjalla. Etelä-Saimaa 25.10.2007.
- ⁵⁷ Arola 2008.
- ⁵⁸ LTY haluaa lisää yhteistyötä Suomessa ja Venäjällä. Etelä-Saimaa, Kouvola Sanomat 20.12.2007; Suomalais-venäläinen yliopisto olisi huippuosajien innovaatiokeskus. Etelä-Saimaa 27.1.2007.
- ⁵⁹ Yliopisto ja ammattikorkea yhdistävät toimintoja. Etelä-Saimaa 9.1.2007.
- ⁶⁰ Lappeenrannalle ja Pietarille esitetään yhteistä yliopistoa. Etelä-Saimaa 26.1.2007; Keskusteluseminaari 1.
- ⁶¹ Ylioppilaskunta näkee uhkana kakkosluokan amk-yliopiston. Etelä-Saimaa 10.1.2007; Tutkijat painavat töitä yömyöhään. Etelä-Saimaa 11.2.2007; Yliopistojen perusrahoituksessa niukka linja. YLE Etelä-Karjalan radio 8.8.2007.
- ⁶² Akavan Viljanen: Pois turha koulutus! Suomen Kuvalehti 16/2008.
- ⁶³ Matti Viljasen katumusmatka päättyi raikuviin aplodeihin. Etelä-Saimaa 9.5.2008.
- ⁶⁴ LTY:n henkilökunta mykistyi yllättävistä irtisanomisista. Etelä-Saimaa 29.10.2008; LTY irtisanoo väkeä yliopistojen eturivissä. Etelä-Saimaa 30.10.2008; Lappeenrannan teknilliselle yliopistolle imago tappio. Etelä-Saimaa 30.10.2008.
- ⁶⁵ Takala 1983, 36–38, 136–142.
- ⁶⁶ Vierailuluento "Miten tiedotan tutkimuksestani ja hoidan mediasuhteita". Uutispäällikkö Eeva Sederholm Etelä-Saimaa, Lappeenrannan teknillinen yliopisto. 25.2.2008.

“Aito kansainvälisyys tarkoittaa sitä
että pystytään työskentelemään
myös ulkomaisten ihmisten kanssa
ilman että aikaa tarvitsee käyttää
toisten kielen ja kulttuurin ihmettelyyn
sen enempää.”

4 MAAKUNTASARJAA VAI GLOBAALIA BISNESTÄ?

Kristiina Korjonen-Kuusipuro

Johdanto

Yliopisto ja maakunta -hankkeen yhtenä osa-alueena on tarkasteltu kansainvälistymistä kahdesta näkökulmasta. Yhtäältä tarkasteluni kohteena oli Lappeenrannan teknillisen yliopiston (LUT) kansainvälistyminen henkilökunnan näkökulmasta katsottuna, toisaalta pyrin hahmottamaan kansainvälistymistä ilmionä laajemmin. Tarkastelun pääpaino oli henkilökunnan näkemyksissä, mutta hankkeen kokonaisnäkökulmaa silmällä pitäen huomioitiin myös maakunnan ja Lappeenrannan kaupungin odotukset sekä kansainvälistymistavoitteet.

Kansainvälisyys-käsitteen juuret ulottuvat yli kahden sadan vuoden päähän. Yleisesti sillä tarkoitetaan kansojen tai kansakuntien tai näiden jäsenten välistä vuorovaikutusta.¹ Yliopiston perspektiivistä katsottuna kansainvälisyys on monitahoinen ilmiö. Suomessa uusin tutkimus on tarkastellut korkeakoulujen kansainvälisyyttä lähinnä koulutuksen näkökulmasta, ja lisäksi kiinnostuksen kohteena ovat olleet ulkomaalaiset opiskelijat ja heidän integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan sekä kulttuuriin. Kansainvälistymisilmiötä ja yliopiston henkilöstön näkemyksiä on tutkittu kansainvälistymisen ensimmäisen suuren aallon myötä 1990-luvulla, mutta 2000-luvulla henkilöstön näkemykset ovat jääneet tutkimuksessa vähemmälle huomiolle.

Aloitan LUT:n kansainvälisyyden ja kansainvälistymisen tarkastelun käymällä läpi Etelä-Karjalan maakunnan, Lappeenrannan kaupungin ja Lappeenrannan teknillisen yliopiston eri strategioita ja pohtimalla niissä esiin nousevia kansainvälisyyden elementtejä. Vaikka strategiat voi nähdä osana kansainvälistymisen institutionalisoitumista, näyttää kansainvälisyys kuitenkin olevan niissä iskusana, joka mainitaan hyvin useasti. Strategioiden lisäksi kansainvälistymistä ja kansainvälisyyttä korostetaan juhlapuheissa, -esitelmissä ja uutisoinnissa. Esimerkiksi yliopiston henkilökunnan ja sidosryhmien Kuulumisia-lehti omisti kansainvälisyydelle oman teemanumeronsa².

Tämän artikkelin keskeisin kysymys on, miten Lappeenrannan teknillisen yliopiston henkilökunta mieltää kansainvälisyyden; mitä se oikeastaan pitää heidän mielestään sisällään, ja mitä kansainvälistymisellä tavoitellaan? Koska yksi koko Yliopisto ja maakunta -hankkeen keskeisistä tavoitteista on valaista näiden kahden erilaisen toimijan välistä suhdetta, voi myös kysyä, minkälaisia tavoitteita Etelä-Karjalalla on maakunnan ja yliopiston kansainvälistymisen suhteen. Kuka tavoitteet on määritellyt, ja kuka kansainvälistymiskehitystä ohjaa? Kasvaako yliopisto automaattisesti alueellisesta toimijasta kansainväliseksi, vai voiko nämä roolit nähdä toisiaan tukevinä?

Koska Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla on ollut oma kansainvälistymisstrategia jo vuodesta 2003, oma käsitykseni hankkeen alkaessa oli, että kansainvälistymisen tarkastelu olisi suhteellisen yksinkertaista. Hankkeen edetessä käsitykseni osoittautui vääräksi. Vaikka LUT:n osalta oli 2000-luvulta saatavilla paljonkin erilaista numeraalista tietoa kansainvälistymiskehityksestä, ilmiön monitahoisuus yllätti. Huomasin, että kansainvälistymistä tarkasteltaessa on pohdittava myös paljon laajempia kysymyksiä, kuten sitä, mitä kansainvälinen osaaminen oikeastaan on. Onko olemassa ihminen, jota voidaan sanoa kansainväliseksi huippuosaajaksi ja millainen hän on? Ei myöskään ollut itsestään selvää, kuka tai mikä kansainvälistyy: Opiskelijat, koulutus vai LUT:n henkilökunta? Tiede, tutkijat vai hallinto? Kaikilla näillä näkökulmilla oli etunsa ja haittansa, eikä mikään yksistään tuntunut selvittävän yliopiston kansainvälistymistä, sillä yliopisto koostuu näistä kaikista osa-alueista. Niinpä yliopiston kansainvälistymistä tutkiessani jouduin perehtymään kaikkiin eri alueisiin. Tavoitteekseni muotoutui näin kansainvälistymisilmiön avaaminen LUT:ssa nimenomaan henkilökunnan näkökulmasta. Vaikka vertaankin henkilökunnan näkemyksiä eri strategioihin, tavoitteenani ei ole ollut arvioida eri yksiköiden kansainvälistymiskehitystä, sen onnistumista tai epäonnistumista tai listata eri yksiköiden kansainvälistymistoimia, vaan nimenomaan tarkastella itse ilmiötä ja siihen liittyviä näkemyksiä.

Aloitan artikkelini käymällä läpi erilaisia strategiapapereita, ja pohjustan aihetta selvittämällä lyhyesti yleisiä 2000-luvun kansainvälistymiskehitystä ohjaavia prosesseja. Yliopiston kansainvälistymisen kannalta tärkeä osa tätä työtä on LUT:n oma kansainvälistymisstrategia ja sen vuonna 2007 valmistunut väliarviointi. Näiden tarkastelun jälkeen käyn lyhyesti läpi alueellisia strategioita ja niiden kansainvälistymistä ohjaavia tavoitteita. Työni toisessa osassa perehdyn kansainvälisyyden käsitteeseen, ja pohdin sen jälkeen mitä kansainvälisyys konkreettisesti LUT:ssa merkitsee, ja mitä kansainvälisyyteen Skinnarilan kampuksella kuuluu. Lopuksi pohdin myös kysymystä, ovatko maakunnan ja yliopiston kansainvälistymistavoitteet yhdensuuntaisia vai ristiriidassa keskenään.³

Strategiat suuntaavat kansainvälistymistä

Kansainvälisyys ja kilpailukyvyyn lisääminen ovat koko Suomen tavoitteita, ja yliopistoilla on keskeinen rooli kiristyvässä kansainvälisessä kilpailussa. Mutta kuinka kansainvälisyys ja sen tavoitteet erilaisissa strategioissa määritellään? Koko Suomen korkeakoululaitoksen kansainvälistymistavoitteita Euroopan Unioniin liittymisen jälkeen on vahvimmin selkeyttänyt nk. Bolognan prosessi. Voidaan sanoa, että prosessin käynnistäminen vuonna 1998 on toiminut moottorina yliopistojen kansainvälistymisen nopealle kasvulle.

Bolognan prosessin perimmäisenä tavoitteena on synnyttää yhteinen eurooppalainen korkeakoulualue vuoteen 2010 mennessä. Tavoitteen kannalta keskeisiä toimia ovat esimerkiksi opettajien ja opiskelijoiden liikkuvuuden lisääminen, yhdenmukaisten ja ymmärrettävien tutkintorakenteiden synnyttäminen sekä monipuolisen kansainvälisen yhteistyön ja verkostoitumisen tiivistäminen. Bolognan prosessi onkin luonut perustan suomalaisten korkeakoulujen kansainvälistymisstrategioille, ja sen kautta kansainvälistyminen nähdään koko korkeakoulutoiminnan kehittämisen kulmakivenä.

Pienessä Suomessa on katsottu, että meidän on luotettava huippuosaamiseen, ja sitä pystytään tuottamaan vain, jos osaajat ovat kansainvälistä kärkeä. Yliopistojen tehtävä on tässä suhteessa merkittävä, sillä ne tuottavat näitä huippuosaajia. Viimeaikoina kyseiseen "mantraan" on kiinnitetty runsaasti huomiota. Kriittisissä kannanotoissa on todettu, että suomalainen yliopistokoulutus ei pysty tuottamaan kansainvälisiä huippuosaajia ilman yliopistokulttuurin radikaalia muutosta. Suomalaisten yliopistojen vaatimustaso tuntuu liian alhaiselta, eikä opetuksella pystytä motivoimaan opiskelijoita niin, että heistä kasvaisi kansainväliseen kärkeen yltäviä tutkijoita.⁴

Parhaillaan opetusministeriössä on valmisteilla korkeakoulujen yhteinen kansainvälistymisstrategia, joka on asetettu tavoitteeksi Matti Vanhasen II hallitusohjelmassa. Strategiatyö on loppusuoralla, sillä strategian on määrä valmistua alkuvuodesta 2009. Siinä kuvataan tulevien vuosien tavoitetila, ja myös ne toimenpiteet, joilla tavoitteeseen on tarkoitus päästä.⁵ Uusi strategia tulee varmasti olemaan myös Lappeenrannan teknillisen yliopiston kansainvälistymisen uusi ohjenuora.

Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla on ollut oma kansainvälistymisstrategia jo vuodesta 2003. Sen laatiminen aloitettiin vuonna 2002, ja tuolloin lähtökohtana oli opetusministeriön vuonna 2001 julkaisema kansainvälisen toiminnan strategia, joka määritteli suomalaisen korkeakoulujärjestelmän tavoitetilan vuoteen 2010. Siinä koko korkeakoulujärjestelmän tavoitteeksi

asetettiin kansainvälisen tunnettuuden lisääminen, menestys ja kansainvälisyyden vaatimusten huomioiminen koulutuksessa. Lisäksi kansainvälisten opiskelijoiden määrää tuli kasvattaa, ja suomalaisissa korkeakouluissa työskentelevien ulkomaalaisten määrä kaksinkertaistaa vuodesta 2001. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu (LTKK)⁶ näki nämä tavoitteet tärkeinä, mutta katsoi myös, että toimenpiteet vaativat rahallista panostusta.⁷ Vuonna 2002 asetettiin työryhmä pohtimaan omaa kansainvälistymisstrategiaa. Työryhmä arvioi lähtötilanteen hyväksi, ja asetti LUT:n missioksi tuottaa ja välittää kansainvälisesti arvostettua sekä laadukasta tutkimustietoa painopiste-aloiltaan. Lisäksi työryhmä koki tärkeänä tuottaa uusia tekniikan ja kaupan alan osaajia kansainvälisille työmarkkinoille sekä tarjota ajanmukaisia, kansainvälistymisen tarpeet huomioivia, opetusohjelmia sekä suomalaisille että ulkomaalaisille opiskelijoille.

Strategian tausta-aineistossa ei kansainvälisyyttä sinällään määritelty millään tavoin. Kansainvälisyyden osa-alueiksi nostettiin Bolognan prosessin tavoitteiden mukaisesti opiskelijoiden ja henkilökunnan liikkuvuus, kansainväliset tutkinto-opiskelijat, englanninkielinen opetus, kansainvälinen tutkimusrahoitus ja kansainväliset julkaisut. Niin sanottu kotikansainvälistyminen oli strategian tausta-aineiston mukaan kielitaitoa ja kulttuurituntemusta. Työryhmä piti näitä olennaisina osina kansainvälistymisvalmiuksia. Yhtenä kotikansainvälistymisen tavoitteena oli suomalaisten opiskelijoiden osallistuminen samoille kursseille ulkomaalaisten opiskelijoiden kanssa, minkä katsottiin parantavan nimenomaan ulkomaalaisten opiskelijoiden integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan.⁸

Tänä päivänä yliopiston tavoitteena on olla maakunnan suuntaan "kansainvälinen toimija, joka rekrytoi alueelle ja kouluttaa kotimaisia ja kansainvälisiä huippuosaajia sekä luo ja ylläpitää kansainvälistä tutkimus- ja opetusyhteistyötä".⁹ Tavoitteena on näin ollen turvata kansainvälistymiskehityksen kautta myös oman alueen elinvoimaisuutta. Mutta ovatko alueellinen vaikuttaminen ja kansainvälistyminen yliopistolaisten näkemyksen mukaan ristiriitaisia vai toisiaan tukevia seikkoja? Entä onko kansainvälisen kilpailun vaatimus jo ajanut maakunnallisen vaikuttamisen ohi, etenkin jos näkemys yliopiston ja ympäröivän yhteisön suhteesta on seuraavanlainen: *[...] ympäröivä yhteisö ja tämä yliopisto, siihen ei pidä mennä, että me palvellaan, että me ollaan konsultteja ja ratkaistaan kaikkia ongelmia. Ei, me ollaan täällä töissä, me ollaan kansainvälisesti kilpailukykyisiä siinä mitä tehdään.*¹⁰

Tätä kirjoitettaessa LUT:ssa on valmisteilla koko yliopiston käsittävä uusi strategia, joka ulottuu vuoteen 2013 saakka. Uudessa strategiassa kansainvälisyys ei enää ole oma itsenäinen strategia, vaan se on mukana kaikessa yliopiston

toiminnassa. Strategiaprosessissa korostetaan kansainvälisyyden aitoa rakentamista osaksi tutkimusta ja opetusta.¹¹

Mitkä puolestaan ovat maakunnan kansainvälistymistavoitteet? Laki alueiden kehittämisestä määrittelee maakuntien kansainväliset asiat maakuntaliittojen tehtäväksi, ja erityisen tärkeänä pidetään toimivia yhteyksiä EU:n suuntaan. Etelä-Karjalan liitossa tärkeäksi nähdään myös lähialueyhteistyö Venäjän kannalta sekä hyvä verkostoituminen. Liitolla ei ole omaa kansainvälistymisstrategiaa, mutta Internet-sivuillaan se nostaa yliopiston Pohjoisen ulottuvuuden tutkimuskeskuksen tukemisen yhdeksi keskeisimmistä kansainvälistymistä tukevista toiminnoistaan. Liiton oma kansainvälinen toiminta on vastaavasti lähinnä mukanaoloa erilaisissa verkostoissa ja järjestöissä, joiden strateginen painopiste on Itämeren alueella sekä raja-alueilla.¹²

Etelä-Karjalan elinkeinostrategiassa 2005 kansainvälistyminen nähdään erittäin tärkeänä osana maakunnan kehitystä. Strategian visio ulottuu vuoteen 2013, ja sen mukaan Etelä-Karjala on tuolloin tunnettu vahvasta osaamisestaan ja monipuolisesta yrittäjyydestä. Strategiassa metsäteollisuus on jo olemassa oleva, vahva kansainvälinen ala, jonka luomalle pohjalle on hyvä rakentaa. Strategian keskeisenä tavoitteena on myös vahvistaa yritysten liiketoimintaosaamista niin kansainvälistymistä silmällä pitäen kuin uusien markkinoidenkin löytymisen kannalta. Strategia suhtautuu kansainvälistymiseen realiteetteja kunnioittaen. Kansainvälistyminen on välillinen tavoite, ja koko strategian keskeisin tavoite on maakunnan elinvoimaisuuden turvaaminen. Strategiassa etenkin Venäjän markkinamahdollisuuksien hyödyntäminen nähdään tärkeänä.

Vuonna 2003 julkaistussa maakuntasuunnitelmassa on pohdittu myös kansainvälisiä asioita. Yliopisto nähdään uusien kansainvälisten, globalisaation haasteet vastaanottavien opiskelijoiden kouluttajana. Erityisen tärkeänä suunnitelma nostaa esiin ICT- ja metsäklusterin. Lisäksi maakuntasuunnitelmassa todetaan, että vuonna 2030 kansainvälisiä tutkinto-opiskelijoita on alueella nykyistä merkittävästi enemmän.¹³

Kansainvälistymisen kannalta maakunnan ja yliopiston välinen sidos on monisyinen ja vaikeasti hahmotettavissa. Kun maakunnan edustajat keskustelivat hankkeessa järjestetyn keskustelutilaisuuden aikana maakunnan ja yliopiston suhteesta, oli yliopiston asema elintärkeänä osana maakunnallisia kehittämisvisioita itsestään selvä. Kansainvälistymisessä keskustelijoita näytti kuitenkin kiinnostavan lähes yksinomaan Venäjän tarjoamat mahdollisuudet sekä niiden hyödyntäminen. Kansainvälisyyden rooli kehittämisvisioissa ei

auennut, vaan kansainvälistymisen rooli päinvastoin supistui. Kaikessa yksinkertaisuudessaan kansainvälisyys saattoi tarkoittaa maakunnan edustajalle kansainvälistä lentokenttää, ja senkin merkitys pieneni näkemyksessä, jonka mukaan *"ei se kansainvälinen tarvitse meillä olla muuta, kuin että kun Lappeenrannassa pistää hihnalle, niin ryssä mies ottaa pois. Se on varmaan ihan riittävä meille."*¹⁴ Tämä näkemys johtuu ehkä laajemminkin siitä, että keskusteluun osallistuneet maakunnan edustajat näkivät kansainvälistymisen lähinnä yritysten ominaisuutena. Etelä-Karjalassa onkin listattu yrityksiä, joilla on kansainvälistymisvalmiuksia. Suurten kansainvälisten yritysten rinnalla on pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joilla on jo kansainvälisiä toimintoja, mutta tällaisia yrityksiä on maakunnassa vielä suhteellisen vähän. Tästä kertoo myös se, että yliopiston kansainvälisten opiskelijoiden on vaikeaa löytää alueen yrityksistä sopivia harjoittelupaikkoja.

Joka tapauksessa yliopisto on maakunnalle erittäin tärkeä. Maakuntajohtaja sanookin, että *"yliopisto on ehkä suurin onni, mitä meillä tällä hetkellä on."*¹⁵ Mutta kuinka paljon maakunta sitten hyötyy yliopistosta? Jäävätkö valmistuneet alueelle vai lähtevätkö muualle? Vaikka Lappeenranta pidetään yleisesti hyvänä opiskelukaupunkina, valmistuneiden opiskelijoiden sijoittumista tarkastellen tutkimuksen mukaan Lappeenrannan teknillinen yliopisto on Vaasan yliopiston lisäksi toinen Suomen yliopistoista, joka lähettää valmistuneita opiskelijoitaan Uudellemaalle enemmän kuin pitää niitä itse. Toki LUT:illa on tässä mielessä alueellistakin vaikutusta, sillä 41 % Etelä-Karjalan alueella asuvista valmistuneista korkeakoulutetuista on valmistunut alueen omasta yliopistosta.¹⁶

Huolimatta siitä, että yliopisto on maakunnan näkökulmasta elintärkeä, liittyy se kuitenkin läheisimmin Lappeenrannan kaupunkiin, ei niinkään maakuntaan. Lappeenrannan kaupungilla ei ole omaa kansainvälistymisstrategiaa, mutta kansainvälistyminen on osa kaupungin elinkeino- ja osaamisstrategiaa, joka ulottuu vuoteen 2010. Strategiassa kansainvälistymisen kulmakiveksi on nostettu pohjoinen ulottuvuus ja Venäjä. Strategian ensimmäisessä kappaleessa todetaan, että *"Lappeenrannan kaupungin tulevaisuus rakentuu sen historiallisille kivijaloille. Kaupunki on kansainvälisen kaupan markkinapaikka sekä metsä- ja vientiteollisuuden keskus. Kolmantena vahvuutena ovat viimeisten vuosikymmenten aikana erityisen voimakkaasti kehittyneet osaamiseen perustuvat toiminnot: yliopisto, ammattikorkeakoulu, Teknologiakeskus Kareltek, muut oppilaitokset sekä Kaakkois-Suomen osaamiskeskuksen ympärille rakentuva verkosto."* Koska kyseessä on elinkeinostrategia, korostuvat siinä taloudelliset arvot sekä talouden tulevaisuuden kehitys, eivät niinkään alueen ihmiset. Heille strategiassa lankeaa kuitenkin tärkeääkin tärkeämpi tehtävä: Kuinka saada

houkutelua kaupunkiin lahjakkaita ihmisiä, jotka vetävät tänne uusia yrityksiä?¹⁷

Lappeenrannan kaupunkistrategiassa kansainvälistyminen nostetaan esille yhtenä merkittävimpänä tulevaisuuden muutostekijänä. Koulutuksen kansainvälistyminen, maahanmuuttajien kasvava määrä sekä yritystoimintojen globalisoituminen nähdään haasteina kaupungin kehitykselle, ja erityisesti Venäjän taloudellista kasvua sekä lähialueyhteistyötä pidetään kaupungin menestymisen kannalta olennaisina tekijöinä.¹⁸ Kaupunkistrategia visioi vuodelle 2008, että Lappeenranta on EU:n ja Venäjän kansainvälinen kohtauspaikka, jonka erityiset vahvuudet ovat metsäteollisuuden osaaminen, Venäjän liiketoiminta ja matkailu. Lisäksi kaupungin tavoitteena on lisätä yritysten kansainvälistymistä. Toimenpiteitä, joilla tavoite saavutetaan, ovat yritysten Venäjän liiketoimintamahdollisuuksien, yrityspalveluiden, yhteistyöverkoston sekä kansainvälistymisvalmiuksien kehittäminen.

Kaupunkistrategia nostaa esille myös talous- ja elinkeinostrategiaa ihmisläheisemmän näkökulman, sillä strategian mukaan Lappeenrannan kaupungin varsinainen kansainvälistyminen on sitä, että kaupungissa on kansainvälistymistä tukeva ilmapiiri, joka on avoin uusille vaikutteille ja kulttuureille. Tämän tavoitteen toteuttamisessa keskeistä on kaupungin henkilöstön kansainvälistymisvalmiuksien kehittäminen, paikallisten asukkaiden ja maahanmuuttajien sekä kansainvälisten opiskelijoiden keskinäinen verkostoituminen, yhteistyö sekä ystävyysskaupunkityö.

Kokonaisuudessaan eri strategiat luovat suuntaviivoja niin yliopiston, Lappeenrannan kuin koko Etelä-Karjalan maakunnankin kansainvälistymiselle. Strategiat ovat luonteeltaan toteavia, ja kansainvälistyminen nähdään niissä hyvin tärkeänä, vaikkakaan sen sisältöä ei ole pohdittu syvällisemmin. Strategioista LUT:n kansainvälistymisstrategia listaa selkeimmin kansainvälistymisen osa-alueita, mutta nämä osa-alueet on kuvattu lähinnä eri toimintojen kautta. Kaikkien strategioiden yhteisiä ydinasioita kansainvälistymistavoitteissa ovat kansainvälistymisvalmiuksien parantaminen sekä verkostoituminen ja yhteistyö kansainvälisten toimijoiden kanssa. Näiltä osin tavoitteet ovat linjassa myös kaupungin kansainvälistymissuunnitelmien suhteen. Koko maakuntaa ajatellen Venäjän mahdollisuuksien hyödyntäminen on kansainvälistymistä, mutta ilmiönä näitä ei niputeta yhteen, vaan Venäjää käsitellään omana kokonaisuutenaan.

Kansainvälistymisvalmiuksien kehittäminen on tavoite, joka toistuu strategiasta toiseen. Strategioista ei kuitenkaan selviä, mitä tällä tavoitteella konkreettisesti tarkoitetaan. Yritysten kansainvälistymisvalmiuksia tutkinut Ari Paloviita määrittelee kansainvälistymisvalmiudet kiinnostukseksi ja halukkuu-

deksi kansainvälistymiseen. Lisäksi valmiuksiin kuuluu yritysten sisäisiä tekijöitä, joita ovat tuotantoon, talouteen, henkilöstöön ja markkinointiin liittyvät tekijät.¹⁹ Henkilöstöön liittyviä tekijöitä voivat olla esimerkiksi kielitaito sekä kyky toimia monikulttuurisessa ympäristössä. Kansainvälistymisvalmiuksia lähellä oleva käsite on ns. kotikansainvälistyminen, jolla yleensä tarkoitetaan omassa maassa hankittua kieli- ja kulttuuriosaamista. Kotikansainvälistymisen käsitteen on kehittänyt Bengt Nilsson Malmön yliopistossa. Hänen näkemyksensä mukaan kotikansainvälistyminen on tietoa ja asenteita, joita ne opiskelijat, jotka syystä tai toisesta eivät halua lähteä ulkomaille opiskelemaan, hankkivat omassa yliopistossaan.²⁰ Kotikansainvälistymisellä on kahtalainen merkitys, sillä esimerkiksi LUT:n kansainvälistymisstrategiassa LUT:n omien opiskelijoiden osallistumista samoille kursseille ulkomaalaisten opiskelijoiden kanssa perustellaan myös ulkomaalaisten opiskelijoiden saamalla hyödyllä. Yhteiset kurssit edistävät yhtäältä ulkomaalaisten opiskelijoiden integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan, kun taas toisaalta suomalaisten opiskelijoiden kulttuurientuntemus paranee samalla.²¹

Mitä kansainvälisyys ja kansainvälistyminen tarkoittavat?

Koska kansainvälisyydestä on eri puolilla maailmaa tullut paljon käytetty iskusana, on sitä syytä avata hieman strategioita laajemmin. Kansainvälisyys on monitahoinen ilmiö, eikä sille ole olemassa kattavaa määritelmää. Jo yli kahden sadan vuoden ajan kansainvälisyys on yksinkertaisimmillaan määritelty taidoksi toimia vuorovaikutuksessa vieraiden kulttuurien ja valtioiden jäsenten kanssa. Yliopistojen kansainvälistymistä tarkasteltaessa sana kansainvälistyminen viittaa moninasiin haasteisiin, tavoitteisiin, toimintoihin, käyttäytymiseen, keinoihin ja strategioihin, joilla on eri yliopistoissa erilaiset painotukset.²² Tutkijat ovat keskustelleet käsitteen määrittelemisestä tiiviisti 1980-luvulta alkaen, ja keskustelu jatkuu yhä. Tämänkin tutkimuksen haastatteluissa on tullut esille, että selkeää kansainvälistymisen määritelmää kaivataan. Selkeän ja yksiselitteisen määritelmän avulla eri toimijoiden olisi helpompi hahmottaa, mistä kaikesta ilmiössä on kysymys, ja mitä eri yksiköiltä vaaditaan.

Jane Knight on hahmotellut neljä eri lähestymistapaa kansainvälisyyden tarkasteluun. Näitä ovat toiminnot (activities), kyvykkyys (competence), eetos (ethos) ja prosessi (process). Toimintojen taso pitää sisällään erilaisia liikkuvuuden toimintoja, kuten opiskelija-, opettaja- ja tutkijavaihtoa. Kyvykkyystasoon sisältyy halu määritellä kansainvälistymisen ja globalisaation mukanaan tuomia kyvykkyksiä, ja sitä kautta koulutuksen tuloksia. Lähinnä

tällä tarkoitetaan kansainvälistymisen tuottamaa hyötyä yksittäiselle opiskelijalle tai tutkijalle. Eetoksen taso painottaa puolestaan kulttuurista ilmapiiriä, eli onko esimerkiksi kampuksen ilmapiiri myönteinen vai kielteinen kansainvälistymiselle. Prosessin taso tarkoittaa taas vastaavasti sitä, kuinka kansainvälisyysdimensio sulautetaan opetukseen, tutkimukseen ja erilaisiin palveluihin. Usein kansainvälistymisen määritelmä käsittää kuitenkin pelkästään prosessitason määritelmän, ja korkeakoulujen kansainvälistyminen ymmärretään laajalti ainoastaan prosessina, jossa instituution opetukseen, tutkimukseen ja tukitoimintoihin integroidaan kulttuurien välinen ulottuvuus²³. Ja koska kansainvälisyyden määritelmä on useasti supistunut käytännössä vain yhteen dimensioon, haluaisi Knight laajentaa kansainvälisyyden määritelmää entisestään. Hän ehdottaakin, että käsitteiden "kansainvälinen" ja "kulttuurienvälinen" rinnalle nostettaisiin myös ajatus globalisaatiosta, sillä se tuo kansainvälistymiseen uusia mahdollisuuksia ja haasteita, vaikka toisaalta myös ongelmia. Itse globalisaation Knight ymmärtää kansainvälistymisen keskion ulkopuolella olevaksi, kansainvälistymiseen vaikuttavaksi, prosessiksi.²⁴

Jürgen Enders näkee globalisaation puolestaan prosessina, joka lisää valtioiden välistä riippuvuutta ja edesauttaa jopa niiden yhdentymistä. Kansainvälisyys liittyy hänen mielestään selkeisiin valtioiden rajat ylittäviin toimintoihin, kun taas globalisaatio edesauttaa valtioiden rajojen hämärtymistä. Näiden välissä vaikuttaa alueellistumisprosessi, joka tarkoittaa kasvavaa alueellista kanssakäymistä, jopa lähialueiden integraatiota. Näin Enders liittää kansainvälistymisen, alueellistumisen ja globalisaation kansankunnan käsitteeseen.²⁵

Suomessa D.M. Hoffman ja J. Välimaa ovat nostaneet äskettäin esille opetusministeriölle laatimassaan muistiossa kansainvälistymisen käsitteen nopean muutoksen ja muutamia nykyisiä trendejä. He painottavat, että kansainvälistymiskehitystä voidaan ymmärtää paremmin nimenomaan käsitettä selventämällä. He ovat jakaneet kansainvälistymisen perinteiseen, nousevaan ja ideologiseen kansainvälistymiseen.²⁶ Suurin osa ihmisistä mieltää kansainvälisyyden edelleen juuri perinteisen näkemyksen mukaan. Perinteinen kansainvälistyminen (traditional internationalization) tarkoittaa suhteellisen lyhytaikaista tapahtumaa, jollaisia ovat esimerkiksi opiskelijoiden ja henkilökunnan lyhyet vierailut sekä vaihto-ohjelmat, erilaiset kansainväliset yhteistyöprojektit ja kansainväliset julkaisut. Jos määritelmää vertaa LUT:n henkilökunnan Webropol-kyselyn vastauksiin, voidaan havaita, että useat vastaajat kokivat kansainvälistymisen olevan nimenomaan jotain näistä toimista. Kysyttäessä henkilökunnan omassa työssään kokemaa kansainväli-

syyttä, oli se lähes puhtaasti Hoffmanin ja Välimaan määrittelemää perinteistä kansainvälistymistä.

Nousevalla (emerging internationalization) kansainvälistymisellä Hoffman ja Välimaa viittaavat uudenlaiseen kehitykseen, joka on usein kytköksissä globalisaation prosesseihin. Tällaisena kansainvälistymisenä nähdään esimerkiksi keskustelut lukukausimaksujen perimisestä EU:n ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta tai ajatukset rajat ylittävistä yhteistyömuodoista. LUT:ssa erinomainen esimerkki nousevasta kansainvälisyydestä on suunnitelmassa oleva suomalais-venäläinen innovaatioyliopisto.

Ideologinen kansainvälisyys (ideological internationalization) pitää puolestaan sisällään ajatuksia siitä, mitä kansainvälistymisen tulisi olla. Näkemyksellä on selvä yhtymäkohta aiemmin mainittuun Knightin pohdintaan kysymyksestä, olisiko kansainvälistymiskehityksen yhteydessä syytä käsitellä myös globalisaation usein negatiivisiksi miellettyjä vaikutuksia. Kun tarkastellaan ideologisen kansainvälisyyden määrittämistä tätä tutkimusta varten kerätyn aineistossa, on nähtävissä selkeä ero kyselyyn vastanneiden ja haastatteluihin osallistuneiden osalta. Kyselyn vastaajat, ehkä juuri aineistonhankintamenetelmän luonteesta johtuen, eivät laajemmin pohtineet kansainvälistymisen syvempiä vaikutuksia, mutta haastateltavista muutamat tarkastelivat kansainvälistymistä myös tältä kannalta. Samalla he peräänkuuluttivat laajempaa ja syvempää kansainvälisyyden määritelmää Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla.

Kansainvälisyydellä on siis toimintaa syvempi ulottuvuus, ja ideologisen kansainvälistymisen yhteydessä on globalisaation käsitteen ohella huomioitava myös sellaiset käsitteet kuin kulttuurien kohtaaminen, monikulttuurisuus ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Monikulttuuriset arvot ovat lähtökohtana tasa-arvoiselle kulttuurien kohtaamiselle, jota kansainvälistymisen viime kädessä tulisi olla. Tähän viittaa myös yksi haastateltava, jonka mielestä *"[...] Aito kansainvälisyys tarkoittaa sitä että pystytään työskentelemään myös ulkomaisten ihmisten kanssa ilman että aikaa tarvitsee käyttää toisten kielen ja kulttuurin ihmettelyyn sen enempiä. Tämä sisältää tietenkin myös erilaisuuden hyväksymistä ja ennen kaikkea yhteisten toimintatapojen omaksumista ilman tolkuttomia kompromisseja millekään osapuolelle."*

Kansainvälisyyteen liittyvä monikulttuurisuus ymmärretään kulttuuripiirteiltään eroavien ryhmien (tai näiden jäsenten) vuorovaikutukseksi. Ihmisten ja tavaroiden lisääntynyt liikkuvuus on synnyttänyt myös monikulttuurisuuden tutkimuksen tarpeen. Jyväskylän yliopistoon perustettiin vuonna 2007 työryhmä pohtimaan monikulttuurisen osaamiskeskittymän perustamisen haasteita. Työryhmän mukaan monikulttuurisuus tarkoittaa ihmisten arvoista ja asenteista

toimintatapoihin ulottuvaa monimuotoisuutta. Monikulttuurinen yhteiskunta puolestaan on eri kielten, uskontojen, etnisyyksien, kansallisuuksien, perinteiden sekä arjen toimintatapojen ja käsitysten rinnakkaisuutta sekä samanaikaisuutta. Haasteena monikulttuurisessa yhteiskunnassa on yhdistää kaikille yhteisiä, ja kullekin kulttuurille erityisiä arvoja, tavoitteena kaikkien tasavertaisuus. Näin monikulttuurisuuden keskiössä ovat juuri tasa-arvon toteuttaminen sekä vastakkainasettelujen purkaminen. Mutta vaikka monikulttuurisuus auttaisi ymmärtämään erilaisuutta, aiheuttaa se myös vastustusta.²⁷ Kansainvälistymistä ei tulisikaan siten ymmärtää vain positiiviseksi ilmiöksi, vaan sen janus-kasvojen toisena puolena voidaan pitää denationalisaatiota eli kansallisen projektin riisumista. Kriittisen näkemyksen mukaan tämä tarkoittaa yliopistojen kohdalla esimerkiksi omasta kielestä luopumista ja tutkimuksen tekemistä sekä opetuksen antamista vaikkapa englanniksi. Äärimmillään tämänkaltaisen kansallisen projektin riisumisen seurauksena voivat taas olla kansallisuuden negatiivisimmat muodot, kuten muukalaisviha ja rasismi.²⁸

Miten sitten LUT:n henkilökunta määrittelee kansainvälistymistä? Henkilöstökyselyssä 17 % kysymykseen vastanneista mielsi yliopiston vahvasti kansainväliseksi toimijaksi. Jos asiaa tarkastellaan Knightin määritelmän mukaan prosessin tasolla, kansainvälisyyden tärkeiksi elementeiksi nousivat kansainvälisesti noteerattu tutkimus (lähes 68 % vastanneista), liikkuvuus (66 %) ja kansainväliset yhteishankkeet (lähes 64 %). Seuraavina tulivat Venäjä-osaaminen (hieman yli 33 %) ja kansainväliset tutkijakoulut (hieman yli 30 %). Vähiten mainintoja saivat kansainväliset maisteriohjelmat (kuitenkin lähes 27 %) ja henkilöstön kieli- ja kulttuurikouluttautuminen (hieman yli 11 %). Muina vaihtoehtoina esitettiin esimerkiksi henkilöstön osaamista, kansallista vaikuttavuutta ja maksullista opetusta ulkomaalaisille.

Omassa työssään tärkeimpinä kansainvälistymisen osa-alueina vastaajat pitivät kielitaidon ylläpitämistä (lähes 70 %) ja kansainvälisiä kontakteja (lähes 67 %). Seuraavina tulivat osallistuminen kansainvälisiin toimintoihin eli lähinnä kansainvälisiin konferensseihin (yli 47 %) ja hankkeisiin (lähes 42 %). Myös muu oleskelu ulkomailla katsottiin melko hyväksi kansainvälistymisen kannalta (lähes 25 %). Opiskelijavaihto (yli 17 %) ja kotikansainvälistyminen²⁹ (yli 13 %) eivät vastaavasti olleet niin suosittuja tapoja kansainvälistyä, ja kolme vastaajaa ei kokenut kansainvälistymistä lainkaan tärkeäksi. Osa vastaajista oli puolestaan itse määritellyt kansainvälisyyden elementtejä. Näitä olivat mm. työkokemus, tieteellisen tiedon tuottaminen ja seuraaminen, tieteellisen tutkimustyön/osaamisen edistäminen sekä kulttuurienvälisen tutkimuksen opiskelu.

Kansainvälisyys, itseis- vai väliarvo?

Kansainvälistymistä tarkasteltaessa yksi keskeisistä kysymyksistä on, miksi kansainvälistytään? Tutkijat Ollikainen ja Honkanen (1996) ovat tarkastelleet syvällisesti kansainvälisen vuorovaikutuksen perusteluja ja todenneet, että kansainvälisyys voidaan ymmärtää joko itseisarvoiseksi tavoitteeksi tai keinoksi jonkin toisen tavoitteen saavuttamiseksi. Tämä näkemys pohjaa sekä Max Weberin käsitteisiin arvo- ja päämäärärationaalisuudesta että Jürgen Habermasin teoreettisiin tarkasteluihin kommunikatiivisista eli itseisarvoisista, ja toisaalta systeemirationaalisista eli välineellisistä arvoista.³⁰

Yliopistojen kansainvälistymistä tarkasteltaessa eivät kansainvälistymisen syyt ja kansainvälistymiseen liittyvät arvot ole aivan näin yksioikoisia, vaan ilmiön monisyinen luonne näkyy tässäkin. Yliopistolla on eri tehtäviensä kautta erilaisia tavoitteita, ja kansainvälistymisenkin tavoitteet ovat näin erilaiset. Kansainvälistymisen eri tavoitteilla on sekä hyvät että huonot puolensa: esimerkiksi koulutuksen suhteen yliopiston tavoitteena on *"leipoa osaajia, jotka pystyvät toimimaan kulttuurien risteyksissä"*³¹, mikä on erinomainen tavoite. Toisaalta koulutuksen kansainvälistymisen voi nähdä kulttuurisen moninaisuuden kaventajana, kun koulutukselle luodaan eri maissa yhdenmukaisia standardeja. Onhan tutkintojen yhteismitallisuus myös yksi Bolognan prosessin keskeisimmistä tavoitteista.

Altbach ja Knight ovat todenneet korkeakoulutuksen kansainvälistymisen motiiveja ja todellisuutta tarkastellessaan, että rahan ansaitseminen on yleensä voittoa tavoittelevien yliopistojen kansainvälistymispyrkimysten taustalla. Perinteiset, voittoa tavoittelemattomat yliopistot puolestaan tavoittelevat kansainvälistymisellä parempaa tutkimusta, lisää tietopääomaa ja lisää kulttuurien välistä ymmärrystä. Kokonaisuudessaan kansainvälistymispyrkimysten taustalla vaikuttavat poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia piirteitä sisältävät globalisaatioprosessit, jotka yhä enenevässä määrin puskevat yliopistoja kansainvälistymään.³²

Kun taas vastaavasti tarkastellaan tutkimusta, mielletään se jo lähtökohdiltaan kansainvälisissä verkostoissa tapahtuvaksi toiminnaksi. Tutkija voikin määritellä työnsä esimerkiksi seuraavasti: *"työni on täysin kansainvälistä eikä sitä voi siitä mitenkään erottaa jonkinlaiseksi erilliseksi muuttujaksi jota voisi olla tai olla olematta. Kirjoitan englanniksi ja toimin kv. tutkijayhteisöissä. Kansallisella ja kansainvälisellä ei ole mitään eroa, yhteiset intressit ratkaisevat"*.

Kriittisiä näkemyksiä kansainvälistymiseen peräänkuuluttavan Jyrki Käkösen mielestä kansainvälistymisen vaateen voi toisaalta nähdä myös tutkimuksen ja opetuksen amerikkalaistumisena, ei siis aitona kansainvälis-

tymisenä, joka hänen mukaansa tarkoittaa oman panoksen antamista kansainväliseen tutkimukseen. Esimerkiksi Käkönen nostaa suomalaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tutkimuksen kansainvälisyyden arvioinnin. Yhdysvaltojen vahvaan tutkimustraditioon viitaten suomalaista tutkimusta arvioitiin tarkastelemalla sen näkyvyyttä lähes yksinomaan yhdysvaltalaisissa julkaisuissa. Tuolloin syntyi kuva, ettei suomalainen tutkimus ole erittäin kansainvälistä.

Tiedeyhteisön kansainvälistymistä Oulun yliopistossa ennen 2000-lukua tarkastellut Varpu Penninkilampi jakaa kansainvälistymisen itseisarvoiseen ja välineelliseen kansainvälisyyteen. Hän määrittelee itseisarvoisen kansainvälisyyden aitona haluna olla tekemisissä toisen kansakunnan tai sen kansalaisten kanssa, koska nämä edustavat ns. toista. Välineellinen kansainvälisyys puolestaan on keino jonkin toisen päämäärän saavuttamiseksi. Tällöin osapuolet pyrkivät hyötymään vuorovaikutuksesta. Itseisarvoisen kansainvälisyyden toiseuden kohtaaminen voi olla konsensuaalista eli yleisiin vuorovaikutussuhteisiin perustuvaa tai konfliktista, jolloin esille nousevat arvostiridiidat.³³ Arvoilla tarkoitetaan yleensä jonkin objektin ominaisuutta tai tilaa, jonka ihminen kokee hyödylliseksi. Arvoja voidaan tarkastella tietyn yhteisön asenteiden, uskomusten ja toimintojen kautta, jotka vaikuttavat yhteisön jäsenten myöhempään käyttäytymiseen, ja sitä kautta instituutioiden muotoutumiseen.³⁴

Itseisarvoiseen kansainvälisyyteen liittyy ns. kosmopoliittinen asenne. Kun liikkuvuus lisääntyy ja yhä useammat ihmiset kohtaavat itselleen vieraita kulttuureja, vaikuttaa se näiden ihmisten asenteisiin ja lisää kulttuurista ymmärrystä. Kosmpolitanismilla tarkoitetaan maailmankuvaa, joka syntyy, kun tietoisuus muista kulttuureista kasvaa, ja asenteet erilaisia järjestelmiä kohtaan muuttuvat suopeimmiksi. Yleisellä tasolla kosmopolitanismi voidaan liittää haluun työskennellä "toisten" kanssa ja avoimuuteen toisia kulttuureja kohtaan. Tutkijat Mau, Mewes ja Zimmerman (2008) ovat määritelleet kosmopolitanismin ihmisten asenteisiin liittyväksi ominaisuudeksi, johon liittyy vastuuta ja avoimuutta. He määrittelevät siten käsitteen toisin kuin Ulrich Beck, joka näkee kosmopolitanismin laajemmin rajojen yli käyvinä ilmiöinä sekä prosesseina.³⁵

Tutkimukseni empiirisen aineiston analyysin perusteella Maun, Mewesin ja Zimmermanin määrittelemä, asenteisiin liittyvä kosmopolitanismi näyttäisi kuuluvan LUT:ssa yhteen kansainvälisyyden itseisarvon ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kanssa. Lappeenrannan teknillisen yliopiston henkilöstön kyselyssä kysymys kansainvälistymisen konkreettisesta suunnasta nosti esille myös vastaajien mielipiteitä siitä, minkä takia kansainvälistytään: *"Ei maalla ole väliä, kunhan koulutamme SUOMALAISTA yhteiskuntaa varten*

huippuosaajia". Näkökulmissa oli kuitenkin eroja: yhtäältä tahdottiin kansainvälistyä tai tehdä yhteistyötä sellaisten maiden ja yliopistojen kanssa, joista on meille selkeästi hyötyä, usein lähinnä oppimismielessä. Toisaalta nähtävissä oli LUT:n tuottama hyöty muille, esimerkiksi kehittyville teollisuusmaille Aasiassa tai Afrikassa. Mutta voidaanko tulevaisuudessa edelleen kansainvälistymisen avulla tavoitella molempia, vai keskitetäänkö voimavarat selkeämmin oman hyödyn tavoitteluun?

Kun opiskelijoita tai vaihtoon tulevia tutkijoita tai opettajia tulee sellaisista maista, joissa kehityksen taso on täysin toisenlainen kuin Suomessa, esille nousee myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja sen tietoinen toteuttaminen. Tämä on suuri haaste opetukselle varsinkin teknillisten koulutusalojen puolella, jonne on vuodesta 2005 lähtien tullut tutkinto-opiskelijoita sekä Aasian että Afrikan maista, esimerkiksi Afrikasta vuosien 2005–2007 aikana yhteensä 75 tutkinto-opiskelijaa. Kauppatieteessä ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrät ovat vastaavasti olleet vielä suhteellisen alhaisia.³⁶

Monikulttuurisessa organisaatiossa toimijoita on eri kulttuurisista ryhmistä. Organisaatiossa huomioidaan kulttuurien erityispiirteet, ja myös hyödynnetään niitä. Ihannetapauksessa tämäntyyppinen organisaatio ottaa eri kulttuurisista ja sosiaalisista ryhmittymistä peräisin olevat jäsenet täysimääräisesti huomioon myös päätöksentekoprosesseissa, ja tukee ulkopuolisia pyrkimyksiä vähentää syrjintää.³⁷ LUT on jo nyt organisaatio, jossa henkilökuntaa ja opiskelijoita on eri kulttuureista, mutta osataanko tätä hyödyntää? Monikulttuurisuuden koulutus ainakin on vähäistä, ja sitä järjestetään etupäässä opiskelijoille.

Tämän tutkimuksen perusteella näyttäisikin olevan selkeä tarve sekä huomioida että ymmärtää laajemmin monikulttuurisuutta ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kysymyksiä. Tähän tarpeeseen viittaavissa vastauksissa puhuttiin köyhäinavun antamisesta, joka nähtiin selkeästi negatiivisena piirteenä. Ulkomaalaiset opiskelijat jaoteltiin parempiin ja huonompiin, ja osa vastaajista koki ulkomaalaiset opiskelijat lähes pelkästään ongelmina, jotka tuovat heidän kanssaan työskenteleville vain lisää työtä. *"Lappeenrantaan tulee sellainen rupusakki, ketkä eivät ole muulle kelvanneet. Ulkomaalaisten kanssa työskentely on täynnä väärinkäsityksiä, kun he eivät osaa englantia, tekniikkaa eivätkä ymmärrä suomalaista kulttuuria."* Edellä mainittu on äärimmäisen kriittinen näkemys kansainvälistymisestä. On selvää, että "toisten" kanssa työskenteleminen tuo mukanaan ristiriitoja ja työmäärä kasvaa, ja samalla koko kansainvälistyminen koetaan negatiivisena ulkoapäin annettuna pakkona. Monikulttuurista osaamista tukemalla osa huonoista kokemuksista ja niiden mukanaan tuomista, omaan käyttäytymiseen liittyvistä, ennakkoluuloista pystytään poistamaan.

Olisi mielekkäämpää, jos kansainvälistyminen, ja myös sen mukanaan tuoma ”ylimääräinen” työ pystyttäisiin kokemaan rikkautena omassa työssä.

Henkilökuntakyselyyn vastaajista lähes 70 % piti omaa kielitaidon ylläpitämistä tärkeänä kansainvälistymisen keinona. Tämä varmasti heijastelee positiivista asennetta myös kulttuurisen tiedon vastaanottamiseen, sillä kielten opiskelu on samalla kulttuurin opiskelua. Kielikeskuksessa kielen ja kulttuurin monisyinen sekä erottamaton suhde ymmärretään seuraavasti: *“I try to bring the idea that its not just language that students are learning but culture as well and how to perhaps look out for how things are done as well as how things are said and why.”* Tieteessä kielen ja kulttuurin suhde on jatkuvan keskustelun alainen, ja tällä hetkellä vastavuoroinen suhde on ymmärretty niin, että kieltä ei ole olemassa ilman kulttuuria, eikä kulttuuria ole olemassa ilman kieltä. Kieli on avain (vieraan) kulttuurin ymmärtämiseen, mutta vieraiden kielten opetus ei automaattisesti tarjoa tietoa koko kulttuurin tai kulttuureiden välisten suhteiden ymmärtämiseen. Lisäksi kieli on kommunikaation väline, mutta kommunikaation onnistumiseksi tarvitaan myös sosiokulttuurista ja pragmaattista tietoa.³⁸ Juuri tästä syystä LUT:n henkilökunnalle olisikin perusteltua tarjota eväitä myös kieltenopetuksesta irrallaan olevaan, laajemman monikulttuurisuuden ymmärtämiseen sekä osaamisen kehittämiseen.

Toki kaikki eivät suinkaan koe kansainvälistymisen mukanaan tuomaa lisääntyvää työmäärää negatiivisena. Yksi haastateltavistani näki ulkomaalaisten opiskelijoiden ohjaamisen antoisana, vaikka se onkin selkeästi työläämpää kuin ”standardoidun” suomalaisen opiskelijan ohjaaminen. Ja mitä erilaisemmista kulttuureista ulkomaalaiset opiskelijat tulevat, sitä enemmän opinto-ohjaajan täytyy räätälöidä yksilöllisiä palveluja juuri kyseiselle opiskelijalle, ja sitä suurempaa työpanosta LUT:n päässä tarvitaan. Jatkossa onkin pohdittava, ajatellaanko, että opiskelijoiden standardointi tulisi ulottaa kaikkialta tuleviin opiskelijoihin vai hyväksytäänkö, että osa opiskelijoista on eritasoisia. Lisäksi on pohdittava myös panoksen ja tuotoksen välistä suhdetta. Toisille ulkomaalaisten ohjaaminen on antoisaa opiskelijoiden lähtötasoon katsomatta, toiset taas eivät halua kansainvälistymisen vaikuttavan opiskelija-aineksen laatuun. Tällä hetkellä näkemykset LUT:ssa eroavat. *“Se on ihan sama, mistä maista opiskelijoita rekrytoidaan. Tärkeintä on asettaa vaatimustaso samalle viivalle muiden (Suomi ja Länsi-Euroopasta tulevat vaihto-opiskelijat) kanssa Vrt. venäläiset voivat tehdä diplomityön parissa viikossa ja intialaisten tausta tänne tullessaan voi olla äärimmäisen alkeellinen, esimerkiksi opiskellut maataloutta jossain pienessä koulussa.”*

Tulisiko kansainvälistymistä sitten suunnata joihinkin tiettyihin maihin tai maanosiin? Tämä oli kysymys, joka herätti vastaajissa monenlaisia tunteita. On tietenkin luonnollista tehdä yhteistyötä yleensä sellaisten tahojen kanssa, joilta

löytyy kiinnostusta ja asiantuntemusta kyseessä olevaan asiaan. Kansainvälistymisen kanssa on täysin samoin, eli substanssi määrää usein parhaimmat kansainväliset kumppanit varsinkin tutkimuksesta puhuttaessa. Kyselyyn vastanneesta LUT:n henkilökunnasta osa lähti tässä kohtaa kuitenkin selkeästi miettimään maita, joihin kansainvälisyyttä kannattaisi strategisesti suunnata. Samoin teki osa haastateltavistani. Toisaalta osa vastaajista kritisoi kysymystä kovastikin. Heidän mielestään keskustelu maista johti harhaan, sillä *"merkityksellinen tieteellinen yhteistyö on fundamentaalisesti kansainvälistä, riippumatonta siitä, missä maassa kukin toimija mahtaa kulloinkin olla"*. Kansainvälisyys nähtiin siten tiedeyhteisön ominaisuutena, jolloin *"ei ole mitään järkeä suunnata toimintojaan tiettyihin maihin, vaan olla mukana siellä, missä kansainvälinen tiedeyhteisö milloinkin kokoontuu."* Maana eniten tunteita vastaajissa herätti Venäjä. *"Venäjää ei tule väheksyä, mutta vouhotusta voisi vähentää ennen kuin on näyttöä yhteistyöstä ja osaamisesta. Venäjä nyt tuntuu olevan sitä kuuminta tavaraa mutta minusta on epärealistista odottaa että pelkkä Venäjän kielen ja kulttuurin tuntemus kannattelee Teknillistä yliopistoa."* Venäjän asema kansainvälistymisen kentässä onkin mielenkiintoinen, sillä osa kokee sen selvästi samanlaisena kuin minkä tahansa muun vieraan kulttuurin kohtaamisen, osa taas mieltää Venäjän kanssa toimimisen olevan lähempänä lähialueyhteistyötä kuin kansainvälistymistä.

Tutkimuksen, ja samalla koko yliopiston tulevaisuutta pohdittaessa kansainvälistymisen suuntaaminen on strateginen valinta. Lähdetäänkö kumppaneita etsimään "vain parhaat kelpaavat" -asenteella vai ollaanko nöyremmin liikkeellä kaikkialla siellä, missä tehdään hyvää tutkimusta? Olemmeko itse niin hyviä, että meidät kelpuutetaan parhaiden kumppaneiksi? Osa kyselyn vastaajista ja haastateltavista näki tavoitteen selkeästi ideologisempänä, ja liitti siihen myös sosiaalista oikeudenmukaisuutta: myös kehittyviä maita on pyrittävä auttamaan esimerkiksi opetusyhteistyön avulla, jos kerran näin on mahdollista tehdä. Tämän tyyppinen toiminta nähtiin myös LUT:lle hedelmällisenä. Ideologisempi tavoite ei kuitenkaan kiinnosta kaikkia, vaan kansainvälisyyden ja kansainvälistymisen itsetarkoituksena sulkea pois, ja kansainvälisyys halutaan nähdä ainoastaan kasvaneena pelikenttänä.

Niin valtakunnallisten kuin alueellistenkin strategioiden perusteella kansainvälisyys näyttäisi siis olevan välinearvo Suomen, ja toisaalta myös maakunnan elinvoimaisuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi. Nämä tavoitteet ovat myös yliopiston tavoitteita. Maakunnan ja yliopiston yhdensuuntaisen kansainvälistymisen rakentamista pohdittaessa voidaan näin ollen kysyä, onko kansainvälisiä kumppanuuksia solmittu yhdessä yliopiston ja maakunnan yhteisiä intressejä sekä synergiaa ajatellen? Olisiko LUT:ssa mahdollisuutta pohtia,

tulisiko yliopiston solmia kansainvälisiä kontakteja sinne, missä myös paikallisilla yrityksillä on jo kontakteja? Vai tulisiko alueen yritysten pyrkiä luomaan kontakteja sinne, missä yliopistolla on jo omat kontaktinsa? Entä voiko yliopisto luoda yrityksille valmiita polkuja kansainvälistymiseen?

Yksi tapa yhdistää yliopiston ja maakunnan tavoitteita on hyödyntää maakunnan yrityksiä yliopiston opetuksessa. Esimerkkinä tämäntyyppisestä, molempia hyödyttävästä yhteistyöstä, on ollut kansainvälisen markkinoinnin koulutusohjelmaan kuuluva kansainvälisen yrittäjyyden kurssi. Kurssin aikana opiskelijat ovat tehneet harjoitustyönä kansainvälistymissuunnitelman jollekin maakunnan yritykselle. Käytännössä kaikki opiskelijat ovat tehneet suunnitelman samalle yritykselle, jotta suunnitelmien taso on ollut opettajan helpommin arvioitavissa. Toisaalta mukana ollut yritys on näin saanut paljon erilaisia vaihtoehtoisia suunnitelmia. Maakunnan hyötyä ajatellen kurssin vaikuttavuus olisi kuitenkin kasvanut entisestään, jos mukana olisi ollut useampia maakunnan yrityksiä.³⁹

Kuka kansainvälistyy?

Kansainvälistymistä voidaan tarkastella niin instituution kuin yksilönkin näkökulmasta. Kun strategioissa on pohdittu koko yliopiston kansainvälisyyttä ja lähinnä sen määrällisiä tavoitteita hyvinkin tarkkaan, näyttäytyy kansainvälisyys yksittäisen työntekijän kannalta erilaisena. Yksilön näkökulmia kansainvälisyyden jaottelua silmällä pitäen ovat perinteisen kansainvälisyyden toiminnot – kontaktit, vierailut, kansainvälisten opiskelijoiden ohjaaminen, kansainvälisten laskujen käsittely jne. Lisäksi kansainvälisyys nähdään yksilötasolla myös pitkälti henkilökohtaisiin suhteisiin perustuvana ilmiönä. Kansainvälisistä asioista kiinnostuneimmat henkilöt ovat LUT:ssakin omalla aktiivisuudellaan kasvattaneet koko yksikön kansainvälistymistä, ja luoneet ympärilleen kansainvälisistä asioista innostuneen piirin. Yksilöiden kansainvälistyessä vaarana kuitenkin on, ettei ilmiö lainkaan institutionalisoidu, vaan että se jää pysyvästi aktiivisten yksilöiden varaan. Aktiivisten yksilöiden voimien uupuessa tai vaihtaessa työpaikkaa menetys koskettaa näin koko yksikköä. Kyselyymme vastanneiden kannalta tämäntyyppinen vaara näyttäisi kuitenkin olevan poissuljettua, sillä lähes kaikkien vastanneiden tehtäviin kuului jotakin kansainvälistä toimintaa. Toisaalta henkilökuntakyselyyn vastasi vain murto-osa yliopiston henkilöstöä, joten tätä ei voi pitää kovinkaan suurena näyttönä, vaikka yliopiston kansainvälistymisstrategian lähes kaikkien tavoitteiden

saavuttaminen jo vuoden 2007 väliarvioinnissa on taas vastaavasti vahva osoitus kansainvälistymisen institutionalisoitumisesta.

Vaikka halu kansainvälistymiseen onkin lähtenyt liikkeelle Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla yksilöistä ja heidän henkilökohtaisesta kiinnostuksestaan sekä aloitteellisuudestaan, näyttäisi aktiivisten yksilöiden ympärille kehittyneen myös epävirallisia ja puolivirallisia ”tiimejä”, joilla on kansainvälistymisen suhteen yhteisiä päämääriä. Näin aktiivisen yksilön ei tarvitse kantaa vastuuta yksin, vaan hänelle jää tavallaan tiimin ”huoltopäällikön” rooli, missä hän kerää ympärilleen muita kansainvälisyydestä innostuneita henkilöitä. Ja jotta kansainvälisyyden kehitys jatkaisi yliopiston linjaamaa yhteistä tietä eteenpäin, olisi tiimeissä tärkeitä kirkastaa yhteistä päämäärää.

Koko yliopiston kansainvälisyyden institutionalisoitumista ajatellen LUT:ssa on myös oma kansainvälisten asioiden toimikunta, joka on perustettu keväällä 2003. Se kokoontuu muutamia kertoja vuodessa pohtimaan kansainvälistymiseen liittyviä asioita. Toimikunta ei ole kuitenkaan päättävä elin, vaan sen rooli on toimia lähinnä keskustelun ja kannanottojen välityksellä tiedonvälittäjänä ja tehdä kansainvälistymiseen liittyviä ehdotuksia sekä suosituksia. Toimikuntaan kuuluu jäseniä eri puolilta yliopistoa, ja se on myös arvioinut kansainvälistymisstrategian toteutumista.

Yksilön kannalta kansainvälinen toiminta ei aina ole pelkästään positiivista. Kansainvälistyisivätkö vastaajat lisää, jos heillä olisi siihen mahdollisuus, ja mitä tämä vaatisi? Kysymys oli melko provokatiivinen, ja tavoitteena oli herätellä vastaajia pohtimaan, onko kansainvälistyminen tärkeätä. Vaihtoehtoista aikaa kaivattiin eniten (lähes 77 %) ja myös kansainvälistymisen taloudelliset resurssit haluttiin saada kuntoon. Lisää rahaa omaan kansainvälistymiseen tarvitsi lähes 65 % vastaajista. Kansainvälistymisen tarve oli puolestaan tärkeä yli 30 %:lle vastaajista. Tämän vastauksen voi tulkita joko niin, että osa vastaajista kokee, että heidän työnsä on jo nyt riittävän kansainvälistä tai niin, ettei näiden henkilöiden työ ole lainkaan kansainvälistä. Lisäksi lähes 30 % vastaajista ilmoitti haluavansa lisää osaamista, toisaalta myös uskallusta olisi hyvä olla enemmän (lähes 22 %). Lähes 18 % voisi vastaavasti lisätä omaa halukkuuttaan kansainvälistymisen suhteen. Muita vaihtoehtoja olivat muun muassa kielitaito, sopivat syyt, erilainen elämäntilanne jne. Myös esimiehen tuki koettiin tärkeäksi, samoin kuin sellainen organisaatio, joka järjestäisi isoja kansainvälisiä hankkeita, joihin voisi tuoda oman osaamisensa. Erityisesti organisaation haluttiin huolehtivan hankkeen byrokratiasta. Lisäksi yksi vastaaja lähestyi kansainvälistymistä yhteisöllisyyden kannalta. Hänen mielestään ”kansainvälis-

tyminen edellyttää sitä, että tutkimusyksikön toiminta ei häiriydy, vaikka osa tutkijoista olisikin pois rivistä pidemmänkin aikaa. Yksittäisen tutkijan henkilökohtaiset intressit eivät saa liikaa haitata yksikön ja ryhmän toimintaa.”

Kokonaisuudessaan oma innostus kansainvälistymiseen koettiin erittäin tärkeäksi. Useat vastaajat ja myös haastateltavat kokivat, että kansainvälistymisen on lähdettävä omasta itsestä ja nimenomaan yksilöistä: *“Impetus for internationalisation comes from myself”*. Toisaalta vastuuta kansainvälistymisestä pyrittiin jakamaan niin esimiesportaalle, rahoittajille kuin yksittäisille tutkimusyksiköillekin. Kaikki eivät kokeneet olevansa luontaisesti kansainvälistyvää tyyppiä, joten kansainvälistymiseen kannustamista pidettiin myös tärkeänä. Mutta kuinka yliopiston henkilökuntaa sitten kannustetaan kansainvälisyyteen? Yleisimmin LUT:n henkilökunta katsoi, että heitä kannustettiin osallistumaan kansainvälisiin konferensseihin, mutta rahoituksen hankinta saattoi jäädä osallistujan itsensä tehtäväksi. Periaatteessa konferenssiesitelmät tai konferenssiartikkelit toivat myös lisäpisteitä palkkaneuvotteluissa. Yksilön ja yksikön tavoitteet voivat kuitenkin olla ristiriidassa keskenään, eikä kaikkialla kansainvälistymiseen kannustamista koettu aitona, vaan se saatettiin nähdä myös pakkona. Esiintyipä viitteitä siitäkin, että yksittäisten työntekijöiden kansainvälistymispyrkimykset olisivat jossain päin yliopistoa kiellettyjä. Koska kyseinen osasto mainittiin vastauksessa nimeltä, minulla oli mahdollisuus kysyä asiaa suoraan. Osaston esimiehet kertoivat, että niukkojen taloudellisten resurssien paineessa yksilöiden kansainvälistymistä, eli lähinnä osallistumista konferensseihin, on pakko välillä rajoittaa, ja resursseja on kohdennettava tasapuolisesti. Tämä taas voi näkyä yksikön henkilökunnalle konkreettisina rajoituksina.

Yksilöiden ohella kansainvälistymistä voidaan siis tarkastella myös yhteisön näkökulmasta. Tällöin yhteisö voi olla joko koulutusohjelma, tutkimusryhmä, osasto tai koko yliopisto. Varpu Penninkilampi on tarkastellut Oulun yliopiston tiedeyhteisön kansainvälistymisen myyttejä ja mielikuvia. Käsitteet myytti ja mielikuva ovatkin tässä yhteydessä kuvaavia, sillä tiedeyhteisön tietoisien tason taustalla vaikuttaa erilaisia tekijöitä, joita on vaikea käsitellä ja myös tutkia. Käytännössä myyttien avaaminen on tärkeätä, sillä niiden avulla perustellaan sitoutumista erilaisiin tehtäviin, minkä lisäksi ne oikeuttavat tiettyjen toimintojen priorisointia ja todistavat henkilöiden omaa kansainvälistymistä sekä piilottavat epäkohtia ja välineellisiä motiiveja. Oulun yliopistossa yksi tällainen oli myytti kansainvälisten toimintojen tasa-arvoisesta luonteesta. Myytin mukaan tiedeyhteisön kansainvälisyydessä on mahdollista erottaa kaksi tasoa: *“arkikansainvälisyys”* ja *“kansainvälinen toiminta”*. Todellisuudessa kansainvälisyys tarkoitti kuitenkin hyvin eri asioita eri puolilla yliopistoa.

Yksilötasolla tiedeyhteisön jäsenet kokivat kansainvälisen toiminnan arkiseksi; se oli yhteydenpitoa kollegoihin ja omaehtoista itsensä kehittämistä. Hallintotasolla kansainvälisyys puolestaan oli näkyvää, arjesta poikkeavaa toimintaa, ja se piti sisällään enemmän strategioita sekä suunnittelutoimenpiteitä. Näin syntyi myytti, jonka mukaan arkinen kansainvälisyys olisi jotenkin aidompaa kuin muut kansainväliset toiminnot.⁴⁰

LUT:n henkilökunnalle tehtyyn kyselyyn vastanneista suurin osa oli tutkimushenkilöstöä, ja heidän vastauksissaan korostui useaan otteeseen näkemys, jossa painotettiin sitä, että tutkimus on perimmäiseltä luonteeltaan kansainvälistä. Tämä näkemys vastaa Oulun yliopiston tutkimuksessa esille nostettua myyttiä, mutta LUT:n vastauksissa ei esille kuitenkaan nostettu arkipäiväisen kansainvälisyyden paremmuutta. Penninkilammen tapaustutkimuksen ajankohdasta (1996) kansainvälisyys on tosin arkipäiväistynyt entisestään, ja sen arkisuutta tukevat myös Internet ja sähköposti. Voisiko tutkijoiden vastauksista kuitenkin "rivien välistä" lukea hienoista ylpeyttä tästä arkisuudesta? Onhan kansainvälisyyden kehittämisen tavoitteena juuri saada kansainvälisyys luonnolliseksi ja laadukkaaksi osaksi kaikkia yliopiston toimintoja, eikä rakentaa siitä omaa, muista erillään olevaa komponenttia.

Tarkasteltaessa kansainvälisyyttä yksikön tasolla tarkoittaa se useita erilaisia kansainvälisiä verkostoja, joissa osastot tai yksiköt toimivat. Verkostoissa on lukuisia kansainvälisiä toimintoja, joita ovat esimerkiksi erilaiset yhteistyöprojektit, kansainväliset opiskelijat ja kaikenlaiset kansainväliset kontaktit sekä julkaiseminen kansainvälisillä foorumeilla. Eri yksiköissä kansainväliset tehtävät saattavat myös keskittyä edellä mainituille, kansainvälisistä asioita kiinnostuneille, aktiivisille yksilöille tai tiimeille. Tämä ei kuitenkaan tue aiemmin mainittua tavoitetta kansainvälisyydestä osana yliopiston kaikkia toimintoja. Haasteena olisi saada myös kansainvälisyyteen negatiivisesti suhtautuvat työntekijät puhaltamaan yhteen hiileen ja seisomaan yhteisten tavoitteiden takana. Toisaalta kritiikkiä työntekijöiden taholta saattaa aiheuttaa myös se, että yksiköt esimiestensä johdolla joutuvat painiskelemaan resurssien tasapuolisen jakamisen kanssa.

Rahoituksen rooli kansainvälistymisessä

Kuten jo yksilöiden kansainvälistymistä pohdittaessa on käynyt ilmi, taloudellisilla resursseilla on keskeinen osa yliopiston kansainvälistymisessä. Erilaisten verkostojen kautta yliopiston henkilökunta pääsee kiinni hankkeisiin, joissa on kansainvälisiä toimijoita, mitä kautta myös kansainvälinen kokemus karttuu.

Mutta vaikka hankkeelle olisikin kansainvälistä rahoitusta, se ei aina takaa sitä, että hankkeessa on kansainvälisiä toimijoita, sillä kaikki EU:n kautta rahoitusta saavat hankkeet lasketaan myös kansainvälisiin hankkeisiin. Näin kansainvälisiä hankkeita ovat myös aluekehitysohjelmien EAKR:n ja ESR:n kautta rahoitusta saaneet hankkeet, vaikka näissä ei aina kansainvälisiä partnereita olisikaan.⁴¹

LUT:n kansainvälistymisstrategiassa on asetettu tavoitteeksi vuoteen 2010, että kansainvälisen rahoituksen osuus olisi 10 %, mutta väliraportin mukaan kansainvälisen rahoituksen määrä ulkopuolisesta tutkimusrahoituksesta oli jo vuonna 2006 12,2 %. Webropol-kyselyyn vastanneesta henkilökunnasta vajaa kolmannes oli mukana kansainvälisessä hankkeessa, ja hieman yli puolella näistä hankkeista oli myös kansainvälistä rahoitusta. Maakunnallisia toimijoita oli mukana reilussa kolmanneksessa näistä hankkeista. Tulevaisuudessa kansainvälisen rahoituksen odotetaan yhä kasvavan, ja EU:n 7. puiteohjelman käynnistyminen onkin jo tuonut uusia kansainvälisiä hankkeita. Sen painopisteissä LUT:n alat ovat hyvin edustettuina. Kansainvälisen rahoituksen hakemusmäärät ovat myös kasvaneet aivan muutamien viime vuosien aikana, ja rahoituksen hakemisen näkökulmasta kansainvälistymisen näkymät näyttävät hyviltä. Rahoituksen saamisen edellytyksiä ovat kuitenkin tieteellisesti korkeatasoinen tutkimussuunnitelma ja erinomaiset yhteistyökumppanit.⁴²

Yliopiston kansainvälistymisstrategiassa on arvioitu kansainvälistymisen kustannuksia vuonna 2010, mutta strategian väliraportissa ei ole tuotu esiin, onko arvio edelleen pysynyt samana. Strategiassa sanotaan, että kansainvälistymisen tavoitteiden toteutuminen vaatii uusien resurssien kohdentamista sekä lisäpanostusta henkilöstöresursseihin niin määrällisesti kuin laadullisestikin. Taloudellisesti lisää resursseja tarvitaan liikkuvuuden lisäämiseen, koulutuksen järjestämiseen ja markkinointiin sekä eniten kansainvälisten maisteriohjelmien toteuttamiseen. Maisteriohjelmien vuosittaiseksi tarpeeksi on arvioitu n. 400 000 – 500 000 euroa ohjelmaa kohti. Lisäksi strategiassa todetaan, että hankkeiden kustannusarvioissa varataan usein resursseja myös kansainväliseen liikkuvuuteen.

Yksittäisen henkilön kannalta *”rahoittajilla on tärkein rooli, sillä he mahdollistavat varsinaisten toimijoiden kansainvälistymisen tarjoamalla tarpeeksi resursseja liikkumiseen.”* Rahoituksen jakajilta toivotaan tasapuolisuutta, joka mahdollistaisi koko yliopiston tasapuolisen kansainvälistymisen. Tutkimus ja opetus ovat itsestään selviä kansainvälistymiskehityksessä, vaikka heillekin kansainväliseen liikkumiseen tarjotut taloudelliset resurssit saattavat jäädä niukoiksi. Mutta miten suhtaudutaan talon muun väen, esimerkiksi hallinto-henkilöstön kansainvälistymiseen? Aivan kaikkialla talossa resurssit eivät tunnu

riittävän, ja kilpailu vähäisiksi koetuista resursseista on aiheuttanut katkeruutakin: *”Matka-apurahaa ei jaeta, eikä muutakaan avustusta kansainvälistymiseen - aiemmin myönnetyt rehtorin apurahat on tiedekuntauudistuksen mukana poistettu.”* Lisäksi toivotaan, että kansainvälisille hankkeille olisi tarjolla ns. valmistelurahaa. Valmistelurahaa kaipaavat varmasti kaikki hankkeiden suunnittelijat, koska kansainvälisten hankkeiden menestyminen vaatii yhteyksien ja luottamuksen rakentamista, eikä riittävä luottamus synny pelkän sähköpostin välityksellä.

Kansainväliset opiskelijat ja Lappeenranta

Vuonna 2007 Lappeenrannan teknilliselle yliopistolle tuli 225 ulkomaalaista opiskelijaa.⁴³ Ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä on ollut tasaisessa kasvussa 2000-luvulla, ja palveluja niin ulkomaalaisille tutkinto-opiskelijoille kuin vaihto-opiskelijoille on kehitetty koko ajan. Opiskelijat viihtyvät Lappeenrannassa pääsääntöisesti hyvin. Olen itse opettanut vaihto-opiskelijoita Etelä-Karjala-instituutin järjestämällä Finnish Society and Culture -kurssilla jo vuodesta 2005 lähtien, ja yleisesti ottaen vaihto-opiskelijat mieltävät yliopiston hyvin positiivisena paikkana ja kokevat, että heistä pidetään hyvää huolta. Suomi on heille lähes aina ennakkoon tuntematon maa, mutta kokemusten myötä outous kaikkoo, vaikka tietynlainen eksoottisuus säilyykin.⁴⁴ Yliopistolla on tehty palautekyselyjä ulkomaalaisille vaihto-opiskelijoille, ja näiden anti on yleensä positiivinen. Osittain positiivisuus koetaan myös kohteliaisuutena, mutta ainakin omassa kyselyssäni myös negatiivisia asioita tuotiin julki.

Lyhytaikaiseen vaihtoon tulevat opiskelijat eivät juuri integroidu ympäröivään (suomalaiseen) yhteisöön. Heille täällä oleminen on lyhytaikainen seikkailu, jonka aikana on mahdollisuus kokea kaikenlaista uutta ja eksoottista. Tuntuma sekä suomalaisiin että suomalaiseen yhteiskuntaan jää siten aika pinnalliseksi. Vaihto-opiskelijat pysyttelevät tiiviisti omassa ryhmässään, ja suomalaisia tavataan lähinnä iltariennoissa. Vaihto-opiskelijoille tekemääni kyselyyn vastanneista kenelläkään ei ollut suomalaista asuintoveria, mutta tuttavilla kyllä. Toisaalta lyhyeenkin vaihtoon tulijoille on pyritty tarjoamaan mahdollisuuksia tutustua suomalaisiin perheisiin yliopiston, ammattikorkeakoulun ja seurakunnan koordinoiman ystäväperhetoiminnan kautta, ja monet ovat käyttäneet mahdollisuutta hyväkseen. Suomalaisille ystäväperhetoimintaa markkinoidaan kansainvälistymisenä kotisohvalla.⁴⁵

Tutkinto-opiskelijoiden tilanne on vastaavasti toisenlainen. He tulevat uuteen maahan pidemmäksi aikaa. Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden

integraatiota on 2000-luvulla tutkittu jonkin verran. FT Taina Kinnunen on tutkinut ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden integroitumista Suomeen, ja Maija Väättä on kandintyössään tarkastellut pienen otoksen kautta ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden integroitumista suomalaiseen kulttuuriin Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa. Molemmista tutkimuksista työpaikka nähtiin erittäin tärkeänä syynä Suomeen jäämiselle. Periaatteessa opiskelija voikin suunnata mihin tahansa, jos mielenkiintoinen työpaikka löytyy. Kinnusen tutkimuksessa myös suomalainen luonto, ilmasto ja ympäristö koettiin enemmänkin vetovoimatekijöiksi kuin pois päin työntäväksi voimaksi.

Sosiaalisesti aktiivista elämää viettäviin vaihto-opiskelijoihin verrattuna LUT:n ulkomaalaisia tutkinto-opiskelijoita on vaikeampi saada mukaan sosiaalisiin aktiviteetteihin. Tutkinto-opiskelijoiden opiskelu on paljon päämäärätietoisempaa kuin vaihto-opiskelijoiden, ja taloudellisesti monet elävät toimeentulon rajoilla. Vaihto-opiskelijat ja tutkinto-opiskelijat eivät myös useinkaan kohtaa toisiaan. Väättä tutkimuksen mukaan tutkinto-opiskelijat kyllä viihtyvät hyvin Suomessa, mutta suomalainen työelämä tuntuu heistä kaukaiselta, ja työpaikat vaikeasti saavutettavilta. Lisäksi yhteisöllisemmistä kulttuureista tuleville suomalaisen kulttuuri näyttää kylmänä, lähes vihamielisenä ja epäkohteliaana kulttuurina, jossa on tultava toimeen yksin.⁴⁶

Koska yhtenä koko Suomen kansainvälistymistavoitteena on kuitenkin tulevaisuuden työvoimapulan paikkaaminen ulkomaalaisia osaajia hyödyntäen, niin voisivatko ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat olla näitä osaajia? Hehän pääsevät jo opiskeluaikanaan kiinni suomalaiseen kulttuuriin. Martin Airisto ja Janne Kettunen ovat selvittäneet pro gradu -työssään ulkomaalaisten opiskelijoiden haluja jäädä Suomeen juuri työvoimakysymysten näkökulmasta. He tarkastelivat työssään tiettyjä tilastollisia taustamuuttujia (esimerkiksi kotimaa, ikä, tutkinto) ja näiden vaikutusta opiskelijoiden halukkuuteen jäädä Suomeen tai lähteä muualle valmistumisensa jälkeen. Kansainvälistymisen kannalta mielenkiintoinen tulos oli se, että ulkomaalaisilla vaihto-opiskelijoilla näytti olevan transnationaalinen arvomaailman piirteitä, eli kansallisvaltioiden rajat eivät näytelleet juuri minkäänlaista roolia, kun kysymyksessä oli mielenkiintoisen työpaikan tai uusien kokemusten perässä muuttaminen. Hallinnollisten rakenteiden muokkaamisella sujuvammaksi ei näyttäisi olevan vaikutusta opiskelijan jäämis- tai lähtemispäätökseen.⁴⁷

Entä kuinka maakunta palvelee tänne tulevia ulkomaalaisia opiskelijoita? LUT:n lyhyessä vaihdossa oleville ulkomaalaisille opiskelijoille maakunta alueena jää hyvin hämäräksi. Monet opiskelijat mieltävät siihen kuuluvaksi lähes kaikki lähialueiden kaupungit Lahtea, Mikkeliä ja Savonlinnaa myöten, ja useat myös

toteavat, etteivät osaa sanoa, mitä maakuntaan kuuluu. Vaihto-opiskelijat vierailevat Suomessa oloaikanaan eri puolilla maata, ja heille koko Suomi näyttää yhtenä laajana ja melko yhtenäisenä alueena. Maakunta yksinään ei tarjoa tarpeeksi kiinnostavuutta opiskelujen lisäksi, mutta toisaalta suomalainen rauha ja kiireettömyys voivat olla suuri elämys suurkaupunkien kasvateille.

Tutkinto-opiskelijoille maakunnan tulisi tarjota harjoittelupaikkoja, mutta näiden saaminen on ongelma. Eräänä syynä tähän on alueen yritysten luonne: kansainvälisiä toimintoja ei kaikilla ole. Kielitaito tai sen puute ovat myös luonnollisia syitä vältellä kansainvälisiä harjoittelijoita, ja lisäksi syyksi on väläytelty rasismia tai ainakin lievemässä muodossa vieraiden pelkoa, sillä yritysten nähdään suhtautuvan epäluuloisesti eri maista tuleviin opiskelijoihin. *”Kielitaito on tietysti se että jos siellä yrityksessä ei oo niinku valmiutta ottaa vastaan muita kuin sujuvia suomenkielisiä, niin se on tietysti iso kynnyks sinänsä ja kyllähän tuohon vähän vieraamman kulttuurin ihmisiin liittyy tietysti sellanen tietyn kulttuurinen niinku epäluulo, että on vähän erikoisen näkönen ihminen niin ei sitä uskalleta sinne työporukkaan ottaa.”*

Toisaalta kaikkein aktiivisimmat opiskelijat ovat jaksaneet kiertää yrityksiä, ja onnistuneet saamaan työpaikkoja sekä apua niukkaan toimeentuloon. LUT:ssa on myös suunniteltu tukea ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistymiseen yhdessä Lappeenrannan kaupungin maahanmuuttajapalveluiden kanssa. Lappeenrantaan perustettiin syksyllä 2008 maahanmuuttajien työllistymistä tukeva monikulttuurinen palvelukeskus Momentti, joka tarjoaa palvelujaan myös kansainvälisille opiskelijoille.⁴⁸ Yliopiston kansainvälisen keskuksen toiveissa on myös, että opiskelijat löytäisivät ”uudelta kotipaikaltaan” vapaa-ajan aktiviteettien tarjontaa. Lisäksi maakunnan yrityksiä voitaisiin rohkaista palkkaamaan ulkomaalaisia opiskelijoita yrityksiin esimerkiksi jonkinlaisen tuen turvin.⁴⁹

Lopuksi

Kansainvälistyminen nostettiin tiede- ja korkeakoulupolitiikan keskeiseksi tavoitteeksi muutamia kymmeniä vuosia sitten. Vaikka historia ei ole pitkä, tuloksia on saavutettu. Kriittisistäkin kannanotoista huolimatta yleisesti uskotaan, että Suomen tieteen taso on noussut, ja jos asiaa tarkastellaan määrällisin mittarein (esimerkiksi opiskelijavaihto), on kansainvälinen yhteistyö lisääntynyt. Toisaalta suomalaisen korkeakoulujärjestelmän heikkoutena pidetään kuitenkin yhä edelleen suhteellisen vähäistä kansainvälisyyttä, minkä vuoksi kansainvälistymistä tulisikin edelleen vahvistaa ja tukea.

Lappeenrannan teknillinen yliopisto on selvästi pystynyt vuonna 2003 julkaistun kansainvälisyysstrategian avulla institutionalisoimaan kansainvälisiä toimintoja. Jane Knightin kansainvälisyyden prosessimääritelmää mukaillen kansainvälisyyttä on viety strategian avulla osaksi yliopiston eri toimintoja. Henkilökunnan tasolla yksittäisten, kansainvälistymisestä innostuneiden työntekijöiden ympärille on puolestaan rakentunut tiimejä, joissa jaetaan samanlaisia arvoja, innostusta sekä myös konkreettista työtä. Vaikka työtä kansainvälistymisen eteen on toki vielä tehtävä, ovat useat kansainvälistymisstrategian tavoitteista saavutettu jo vuoteen 2007 mennessä. LUT:n uudessa strategiassa kansainvälistyminen on myös itsestään selvä osa yliopiston toimintaa.

Kriittisiäkin näkemyksiä kansainvälisyyden suhteen on. Yliopiston työntekijät kaipaivat selkeästi kirjoitettua kansainvälisyyden määritelmää, jossa pohdittaisiin ilmiön syvällisempää luonnetta, ja sitä mitä kansainvälisyys oikeastaan on, ja mitä sillä tavoitellaan. Kansainvälisyyteen liittyykin niin LUT:ssa kuin yleisesti tarkasteltuna monia elementtejä, joiden tavoitteet saattavat olla keskenään myös ristiriitaisia. Arvonäkökulmasta kansainvälisyys voi olla joko itseisarvo tai välineellinen arvo. Sekä strategioissa että tämän hankkeen osalta kerätyssä aineistossa kansainvälistyminen nähdään lähes yksinomaan välineellisenä arvona: yhtäältä sen avulla taataan Suomen menestyminen, toisaalta sen avulla Suomi saa tarvittavia huippuosaajia, ja lisäksi sen avulla Lappeenrannan teknillinen yliopisto pysyy mukana yliopistojen yhä kovenevassa keskinäisessä kilpailussa, jonka pelikenttänä ei enää ole Suomi, vaan globaali maailma. Henkilökunnan tasolle mentäessä osa puolestaan kokee kulttuurien välisen vuorovaikutuksen itseisarvona, kun vastaavasti suurin osa työntekijöistä kokee kansainvälistymisen puhtaasti jonkin asian saavuttamisen välineenä. Erityisesti tämä ristiriita nousee esiin juuri selkeän määritelmän kaipuuna tai kansainvälistymisen tavoitteiden määrittelyyn, ja toisaalta tulosten mittaamisen vaikeutena.

Kun kansainvälisyyttä tarkastellaan Knightin kyvykkyyksien näkökulmasta, olisi kansainvälisen osaamisen syvempään tarkasteluun mahdollista liittää myös Nonakan ja kumppaneiden (2000) luoman strategisen tiedon tuottamisen malli. Siinä erilaisilla tietovarannoilla on tärkeä rooli. Tietovarannot voidaan jakaa kokemusperäisiin tietovarantoihin (experimental knowledge assets), käsitteellisiin tietovarantoihin (conceptual knowledge assets), rutiinitiedon varantoihin (routine knowledge assets) ja systeemiin tietovarantoihin (systemic knowledge assets).⁵⁰ LUT:n henkilöstön kansainvälinen osaaminen on sekoitus näitä kaikkia, mutta tässä tutkimuksessa korostui sekä kokemusperäinen, kansainvälisten toimintojen kautta opittu tieto että rutiinitiedon varanto.

Ja kun kansainvälisyyttä tarkastellaan tietovarantoina, on yliopiston strategian toteuttamisen kannalta jatkossa pohdittava, kuinka näitä yksilöiden tietovarantoja saataisiin laajemmin koko organisaation käyttöön.

Kansainvälistyminen nähdään myös helposti vain Suomesta pois päin suuntautuvana toimintana, ja ns. kotikansainvälistyminen koetaan vähempiarvoisena. Tosiasia kuitenkin on, että jokainen LUT:n työntekijä joutuu todennäköisesti jollain tavoin tekemisiin kansainvälistymisen kanssa, ja siitä syystä myös kotikansainvälistymistä tulisi arvostaa sekä tukea enemmän. Kulttuurien kohtaamiseen liittyvät taidot eivät ole pelkästään eri maiden tapakulttuurin opettelua, vaan ne sisältävät ajatuksen eri kulttuurien tasavertaisuudesta.

Maakunnalle yliopiston kansainväliset opiskelijat tarjoavat oivan, ja tällä hetkellä selkeästi alihyödynnetyn resurssin maakunnan "kotikansainvälistymiseen". Näyttääkin siltä, että tällä hetkellä tätä hyötyä ei kaikkialla osata nähdä eikä tavoitella. Kansainvälisten opiskelijoiden on vaikea luoda kontakteja suomalaisiin tai löytää harjoittelupaikkoja maakunnan yrityksistä, eikä pieni maakunta välttämättä tarjoa tänne tulijoille riittävästi "menoa ja meininkiä". Suuri osa kansainvälisistä opiskelijoista hakeutuu kuitenkin juuri nimenomaan Suomeen ja vieläpä Lappeenrantaan: täällä on hiljaisuutta, rentoutta ja kiireetöntä tunnelmaa, jota miljoonakaupungeista tulijat osaavat, tai jopa oppivat arvostamaan täällä ollessaan. Ja vaikka maahanmuuttajat nähdään jo tulevana resurssina, tulisi maakunnan edelleen kehittää erilaisia palveluja myös kansainvälisille opiskelijoille, ja toisaalta avartaa näkemystään kansainvälisten kontaktien merkityksestä. Työpaikkojen löytäminen ulkomaalaisille, täällä opiskelleille on ehdoton edellytys, mikäli kansainvälisiä huippuosajia aiotaan seudulle saada.

Yliopiston kansainvälistyminen ja kansainvälisyys vaikuttavat ympäröivään maakuntaan välillisesti, sillä kansainvälisyys ylläpitää vireää, relevantin tiedon tuottamisessa mukana olevaa innovatiivista yliopistoa, jonka osaaminen puolestaan heijastuu positiivisesti maakuntaan. Suoraa vaikutusta saattaisi syntyä, mikäli maakuntaan saataisiin houkutelua kansainvälisiä yrityksiä, jotka suoraan työllistäisivät yliopiston osaajia. Tällaisten yritysten saaminen vaatisi kuitenkin kovaa yhteistä panostusta niin maakunnalta, kunnilta kuin kaupungeilta sekä yliopistolta että alueen yrityksiltä. Yhteinen panostus voisi olla konkreettisesti esimerkiksi edellä mainittujen tahojen edustajista koottu lobbausryhmä, joka pystyisi toimimaan kansainvälisellä tasolla.⁵¹

LUT:n henkilöstön monikulttuurisen osaamisen kokonaisvaltainen vahvistaminen on tämän tutkimuksen perusteella yksi selkeä kehityskohde. Monikulttuurinen osaaminen ei tarkoita pelkästään kielitaitoa ja sen kautta opittua tapakulttuuria, vaan kykyä ymmärtää kulttuurien rakentumista ensin oman

kulttuurin kautta. Sen jälkeen voidaan ymmärtää kulttuurien erilaisuutta ja erilaisia toimintatapoja, minkä jälkeen rakentuu puolestaan kyky reagoida ja toimia "oikein" kulttuurienvälisissä viestintätilanteissa.

Kansainvälistymistä tulisikin uskaltaa tarkastella myös arvokysymyksenä. Samalla tulisi nostaa esille niitä keinoja ja tapoja, jolla saadaan lisättyä kansainvälistymiseen itseisarvona liittyviä piirteitä. Kansainvälistä huippua olevien substanssiosaajien lisäksi meistä yliopistolaisista tulisi kouluttaa myös kosmopoliittiset arvot omaavia, kansainvälisesti taitavia eteläkarjalaisia. Arvokeskustelu kansainvälisyyden tavoitteista olisi syytä avata mahdollisimman pian.

-
- ¹ Ollikainen & Honkanen 1996, 15–16.
- ² Kuulumisia 2/2008.
- ³ Tämä tutkimuksen kautta välittynyt kuva LUT:n kansainvälistymisestä perustuu hankkeen aikana tehtyjen kyselyiden, haastattelujen ja keskustelutilaisuuksien pohjalta muodostettuun tulkintaan. Webropol-kyselyn tuloksiin liittyvissä tulkinnoissa esitetyt prosenttiluvut ovat aina prosentteja kyseiseen kysymykseen vastanneista, eivätkä ne näin ollen ole suoraan keskenään vertailukelpoisia, vaan lähinnä suuntaa-antavia.
- ⁴ Siljander, 2008.
- ⁵ Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategialla on oma Internet-sivusto osoitteessa www.kansainvalistymisstrategia.fi.
- ⁶ LTKK-nimitys oli käytössä vuoden 2002 loppuun.
- ⁷ LTY 2010 Tausta-aineistot; Lausuntoluonnos korkeakoulutuksen kansainvälisen toiminnan strategiatyöryhmän muistiosta opetusministeriölle 11.12.2001.
- ⁸ 2010 Tausta-aineistot.
- ⁹ Lappeenrannan teknillisen yliopiston päälaatukäsikirja 2.0. 2008, 48.
- ¹⁰ Keskustelutilaisuus 7.4.2008.
- ¹¹ LUT:n strategiaprosessi.
- ¹² Alueiden kehittämislaki 12.7.2002/602 7§; Etelä-Karjalan Liitto / kansainväliset yhteydet.
- ¹³ Etelä-Karjalan Maakuntasuunnitelma 2030 2003, 52.
- ¹⁴ Keskustelutilaisuus 11.6.2008.
- ¹⁵ Keskustelutilaisuus 11.6.2008.
- ¹⁶ Kurikka 2008, 55.
- ¹⁷ Lappeenrannan elinkeino-, osaamis- ja kansainvälistymisstrategia 2004–2010.
- ¹⁸ Lappeenrannan kaupunkistrategia.
- ¹⁹ Paloviita 1999, 20.
- ²⁰ Nilsson 1999, 1-3.
- ²¹ LTY 2010 Tausta-aineistot 2003, 9(14).
- ²² Penninkilampi 2001, 20–21.
- ²² Penninkilampi 2001: 40; Internationalisation of Universities. Development strategies. Survey. Noir sur Blanc. 1999.
- ²³ "Internationalization is the process of integrating an international or intercultural dimension into the teaching, research, and service functions of the institution." Knight, 2003.
- ²⁴ Jane Knight: Internationalization: elements and checkpoints. CBIE Research no 7. Ottawa. Canadian Bureau for International Education.; Määritelmistä myös Jane Knight: Updating the definition of Internationalization. International Higher Education Number 33 Fall 2003.
- ²⁵ Enders 2004, 363–368.
- ²⁶ Hoffman & Välimaa 2008, 3.
- ²⁷ Monikulttuurisuus ja vuorovaikutus -osaamiskeskittymän kehittämisohjelma 2008–2010.
- ²⁸ Käkönen 2004, 1-14.
- ²⁹ Kotikansainvälistymisen alhaista osuutta saattaa selittää myös käsitteen vieraus.
- ³⁰ Ollikainen & Honkanen 1996, 16.
- ³¹ Keskustelutilaisuus 7.5.2008.
- ³² Altbach & Knight 2007, 292.
- ³³ Penninkilampi 2001, 20–21; Konsensuaalisesta ja konfliktisesta kansainvälisyydestä kirjoittavat yös Ollikainen ja Honkanen 1996, 17.

- ³⁴ Barbour 1980, 60–61.
- ³⁵ Mau et al 2008, 2–4.
- ³⁶ Kota-tietokanta: vuosina 2000–2007 ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat jaoteltuna maanosittain lähtömaan perusteella. Kotatietokanta erittelee kauppatieteellisen ja teknillistieteellisen koulutusalan.
- ³⁷ Sintonen 2004.
- ³⁸ Magne 1992: 17–18; Kankaansyrjä & Turunen, 104. Ks. myös Nuolijärvi 2001.
- ³⁹ Saarenketo 27.5.2008.
- ⁴⁰ Penninkilampi 2001: 130–133.
- ⁴¹ Grönlund 7.11.2008
- ⁴² Kukkurainen 29.5.2008.
- ⁴³ Opetusministeriön Kota-tietokanta.
- ⁴⁴ Tein keväällä 2008 kaksi pienimuotoista kyselyä kahden eri kurssin ulkomaalaisille opiskelijoille. Osa toisen kurssin opiskelijoista oli tutkinto-opiskelijoita. Kyselyyn vastasi yhteensä 35 opiskelijaa.
- ⁴⁵ Ystäväperhetoiminta.
- ⁴⁶ Väättämoinen 2007; Honkanen 8.4.2008.
- ⁴⁷ Airisto & Kettunen 2007, 117.
- ⁴⁸ Maahanmuuttajaresurssit käyttöön -projekti.
- ⁴⁹ Honkanen 8.4.2008.
- ⁵⁰ Nonaka et al 2000, 5–34. Virpi Kaisto on pohtinut Venäjä-osaamista eräänlaisena tietovarantona toisaalla tässä teoksessa.
- ⁵¹ Heiliö 8.5.2009.

5 HOUKUTTELEVA MUTTA VAIKEA VENÄJÄ

Virpi Kaisto

On vuoden 2008 marraskuu ja Pohjoisen ulottuvuuden tutkimuskeskus mainostaa Lappeenrannan teknillisen yliopiston verkkosivuilla Venäjä-osaamista. Mainosvideon taustalla pauhaa rytmikäs venäläinen teknobiitti ja kuvassa mennään auton kyydissä vauhdikkaasti pitkin Pietaria. Puheenvuoron ovat saaneet nuoret Venäjä-ammattilaiset, jotka kehuvat Venäjän tarjoamia mahdollisuuksia ja Pietarin metropolimeininkiä, ja jotka haastavat nuoria ryhtymään Venäjä-osaajiksi.

Video on osoitus siitä, että Venäjä-osaamisen imagoa halutaan muuttaa nuorekkaaksi, muodikkaaksi ja meneväksi. Tämä on tarpeen, sillä Venäjän talouskasvun myötä 2000-luvulla Suomessa on herätty Venäjä-osaamisen tarpeellisuuteen, mistä osoituksena on myös Lappeenrannan teknillisen yliopiston (LUT) sekä Etelä-Karjalan maakunnan strateginen suuntautuminen Venäjä-yhteistyöhön.

Tässä artikkelissa tarkastelen Lappeenrannan teknillisen yliopiston Venäjä-osaamista ja sen ulottuvuuksia sekä Venäjä-osaamista alueellisen kehittämisen välineenä. Artikkelin alussa käyn läpi taustoja, jotka ovat johtaneet Venäjä-osaamisen nostamiseen LUT:n kansainvälisyyden erityiseksi painopistealueeksi sekä yhdeksi kansallisen kehityksen avaintekijäksi. Seuraavaksi määrittelen Venäjä-osaamisen käsitteen tämän tutkimuksen työvälineenä ja pohdin Venäjä-osaamisen ja kansainvälisyyden käsitteiden suhdetta. Artikkelin varsinainen analyysiosa sisältää kaksi kokonaisuutta. Ensimmäisessä osassa keskityn yliopiston Venäjä-osaamiseen: mitä se pitää sisällään ja mitä näkökulmia sen kehittämisessä tulisi huomioida. Toisessa osassa pohdin, miten Venäjä-osaaminen voi toimia alueellisen kehittämisen välineenä: sitooko Venäjä-osaaminen yliopiston maakuntaan, ja ovatko yliopiston ja maakunnan tavoitteet sekä toimintamallit Venäjä-osaamisen suhteen synergiassa keskenään. Lopuksi annan käytännön ehdotuksia yliopiston ja maakunnan vuorovaikutuksen lisäämiseen Venäjä-osaamisen saralla sekä Venäjä-osaamisen markkinointiin maakunnassa.

Venäjän kanssa tehtävä tieteellinen yhteistyö astui Suomessa kuvaan toisen maailmansodan jälkeen, jolloin Neuvostoliitto ja Itä-Euroopan maat nousivat angloamerikkalaisten maiden ohella Suomen perinteisten yhteistyökumppanien pohjoismaiden ja Saksan rinnalle.¹ Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla alettiin vakavissaan suuntautua Venäjälle ja Venäjä-osaamiseen 1990-luvun puolessa välissä. Siihen saakka yliopistolla oli ollut muodollisia kontakteja ja yhteistyösopimuksia venäläisten yliopistojen kanssa 1970-luvun lopulta lähtien. Kuitenkin vasta 2000-luvulla Venäjä-osaamiseen panostaminen alkoi varsinaisesti näkyä muun muassa erilaisten maisteriohjelmien ja Venäjä-professuurien sekä Venäjä-tutkimukseen erikoistuneen Pohjoisen ulottuvuuden tutkimuskeskuksen NORDIn perustamisen muodossa.²

Yliopiston vuoteen 2010 ulottuvassa strategiassa Venäjä-osaaminen on nostettu yhdeksi yliopiston painopistealoista. Alueellisen kehittämisen ja yhteiskunnallisen palvelutoiminnan strategiassa yliopisto perustelee suuntautumistaan sillä, että Lappeenrannan sijainti Euroopan ja Venäjän rajalla on tärkeä strateginen asema, jota yliopisto hyödyntää. Yliopiston vaikutusalueen katsotaan ulottuvan valtakunnan rajan yli Venäjälle, missä pyritään vastaamaan lähialueen taloudellisiin, teknologisiin ja sivistyksellisiin haasteisiin. Yliopiston kansainvälistymisstrategiassa Venäjä-yhteistyölle on omistettu oma osio, jossa tulevaisuutta visioidaan seuraavaan tapaan: *”Lappeenrannan teknillisen yliopiston ja Pietarin alueen yhteistyöyliopistojen välillä on vakiintunut ja toimiva järjestelmä opettaja- ja opiskelijavaihdon sekä opetus- ja tutkimusyhteistyön toteuttamiseen. [...] yliopistolla on erityisasema EU:n puitteissa Luoteis-Venäjän tutkimukseen erikoistuneena yliopistona.”*

LUT pyrkii Venäjä-osaamiseen ja -yhteistyöhön panostamalla erottautumaan muista saman alan yliopistoista. Venäjä-osaamisella on merkittävä rooli myös parhaillaan käynnissä olevassa uuden strategian luomisprosessissa. Uuden, vuoteen 2013 ulottuvan strategian avulla yliopisto pyrkii tehostamaan toimintaansa painopistealoillaan ja tätä kautta vahvistamaan kilpailukykyään. Venäjä-osaaminen saa strategian yhteyteen oman toimenpideohjelmansa, jonka tärkein yksittäinen hanke tulee olemaan Suomalais-venäläisen innovaatioyliopiston perustamisprosessi. Venäjä-osaamisen varaan lasketaan yliopistolla hyvin paljon, sillä sitä pidetään yliopiston ”henkivakuutuksena” ja Pietarin kanssa tehtävää yhteistyötä ”elämän ja kuoleman kysymyksenä”.³ Rajan yli tehtävän yhteistyön merkitys on korostunut myös Suomessa syntyneiden yliopistoallianssien myötä. Itä-Suomen liittoyliopiston sijaan Lappeenrannan teknillisen yliopiston rehtori Ilkka Pöyhönen suuntaa katseensa toisaalle:

"LTY:llä⁴ on kaikki mahdollisuudet menestyä itsenäisenä tiedeyliopistona, ja yliopiston vahvuuksille löytyy hyödyllisempää vastakaikua muun muassa Pietarista ja Tampereelta [...]"⁵

Yliopiston panostus Venäjä-osaamiseen ei ole tapahtunut täysin erillään kansallisista tai globaaleista kehityslinjoista. Tähän on vaikuttanut se, että valtiot ovat kautta aikojen pyrkineet ohjaamaan yliopistojen toimintaa ajaakseen kansallisia etuja. Sen lisäksi että tiedeyhteisö ohjaa itse suuntautumistaan tieteellisin perustein, on ulkomaille suuntautuva koulutusyhteistyö näin ollen aina osa valtion ulkopoliittikkaa.⁶ Nyt kun Venäjä on palaamassa suurvallaksi niin poliittisessa kuin taloudellisessakin mielessä, sitoutuu koko Suomen kehitys yhä tiukemmin Venäjän kehitykseen. Suomen liityttyä Euroopan unioniin vuonna 1995 Venäjä-suhteita on hoidettu EU:n linjauksien mukaisesti. EU:n laajennuttua itään 2000-luvulla Venäjän ja Suomen suhteiden merkitys on korostunut entisestään, sillä painopiste EU:n lähialueyhteistyössä on siirtynyt yhä enemmän Venäjälle.⁷

Ulkoasiainministeriö valmistelee parhaillaan Venäjä-toimintaohjelmaa, jonka pohjalta valtionhallinnon piirissä laaditaan Suomelle oma Venäjä-strategia.⁸ Strategia tulee sisältämään kaikki elämänalat ulko- ja turvallisuuspolitiikasta kauppaan ja ympäristöasioihin.⁹ Samalla strategia on vastaus Suomessa pitkään käytyyn julkiseen keskusteluun siitä, että Suomen tulisi olla EU:n Venäjä-politiikassa voimakkaammin esillä ja että suomalaista Venäjä-osaamista tulisi tuoda vahvemmin esille unionissa.

Voimassaolevan hallitusohjelman tavoitteena on, että *"Suomi kehittää aktiivisia, laaja-alaisia ja monentasoisia kahdenvälisiä suhteita Venäjän kanssa sekä toimii aktiivisesti EU:n Venäjä-politiikan kehittämässä. Hallitus vahvistaa Suomen Venäjä-politiikan koordinaatiota, huolehtii suomalaisesta Venäjä-osaamisesta ja tukee kansalaisyhteiskuntatason yhteistyötä. Suomi tukee Venäjän integroitumista kansainväliseen sopimusjärjestelmään."*¹⁰ Venäjä-osaamisen merkitys onkin Suomessa korostunut viimeisen vuosikymmenen aikana, ja valtakunnan tasolla on syntynyt huoli Venäjä-osaamisen riittämättömyydestä ja Venäjä-osaajien puutteesta.

Venäjä-osaaminen käsitteenä

Venäjä-osaaminen on siis nostettu koko valtakunnan tasolla merkittäväksi tekijäksi Suomen taloudellisen menestyksen ja kansainvälisen kilpailukyvyn tavoittelussa. Käsitteenä Venäjä-osaaminen on kuitenkin hyvin abstrakti, ja harva osaa tarkasti määrittää, mitä se tarkoittaa tai pitää

sisällään. Venäjä-osaamista on tutkittu Suomessa todella vähän, ja muutamat olemassa olevat selvitykset ovat keskittyneet luettelemaan eri instituutioiden tai yritysten Venäjään liittyvää osaamista tai toimintoja.¹¹ Venäjä-osaamisen käsitteestä ei niin ikään ole olemassa yleispätevää määritelmää. Ainoa olemassa oleva määritelmä käsitteelle löytyy Arto Mustajoen selvityksestä ”Yliopistojen Venäjä-yhteistyön ja Venäjä-osaamisen kehittäminen”, jossa Venäjä-osaaminen nähdään tietovarantona, joka syntyy Venäjään maana, valtiona, yhteiskuntana, kulttuurina tai kielenä kohdistuvasta tutkimuksesta ja siihen perustuvasta koulutuksesta.¹² Mustajoen määritelmä ei kuitenkaan kata koko sitä kenttää, jolla Venäjä-osaamisen käsitettä käytetään. Esimerkiksi tässä tutkimuksessa määritelmää tuli pystyä soveltamaan ei vain koulutus- tai muilla toimialoilla, vaan yleiskäsitteenä niin yksilö- kuin yhteisötasolla.

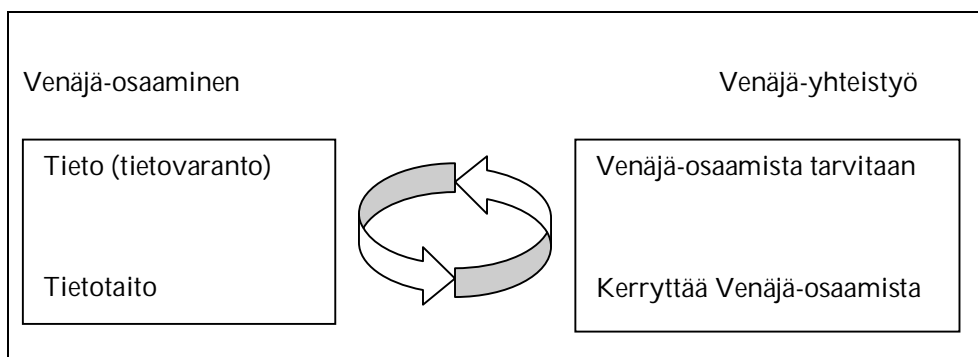
Tässä tutkimuksessa käsitän Venäjä-osaamisen¹³ *”tietona ja tietotaitona Venäjästä, Venäjä-yhteistyöstä tai venäläisten kanssa toimimisesta”*. Venäjä-osaajan ymmärrän *”henkilönä tai instituutiona, jolla on hallussaan Venäjä-osaamista”*. Määritelmät perustuvat tutkimusta varten Lappeenrannan teknillisen yliopiston henkilökunnalle tehtyyn webropol-kyselyyn, jossa vastaajilta kysyttiin, mitä Venäjä-osaaminen heidän mielestään on. Vastauksista kävi ilmi, että Venäjä-osaaminen liitetään ennen kaikkea toimintatapojen ja tapakulttuurin hallitsemiseen sekä venäläisen ajatusmaailman ymmärtämiseen. Tätä kautta Venäjä-osaamisen käsitteeseen yhdistetään vahvasti ajatus Venäjä-tiedon soveltamisesta käytäntöön. Pelkkä venäjän kielen hallitseminen ei ollut vastaajien mielestä Venäjä-osaamista. Tästä johtuen en pidä Venäjä-osaamista Mustajoen tapaan pelkkänä tietovarantona, koska osaaminen on enemmän kuin tieto – se pitää sisällään taidon käyttää tietoa hyväkseen.¹⁴ Näenkin Venäjä-osaamisessa kaksi ulottuvuutta: tiedon (tietovarannon) ja tietotaidon, jossa korostuu Venäjä-osaamisen välineellinen ominaisuus, sen soveltaminen käytäntöön.

Myös suomalaista Venäjä-osaamista pohtinut Simon-Erik Ollus liittää Venäjä-osaamisen niin käytännön taitoihin kuin puhtaaseen tietoon. Hän selittää Venäjä-osaamisen kykynä ymmärtää ja ennakoida Venäjän kehitystä ja sen vaikutusta Suomeen. Ollus luonnehtii Venäjä-osaamisen koostuvan kahdesta komponentista: ymmärtämisestä ja aktiivisuudesta. Ymmärtäminen ei tarkoita, että Venäjä pitäisi tuntea syvällisesti, vaan että osataan suhtautua Venäjään maana muiden joukossa. Aktiivisuus merkitsee puolestaan kykyä ja uskallusta toimia Venäjän ja venäläisten kanssa, mikä on tarpeellista niin valtion johtaville virkamiehille kuin tavallisille kansalaisille.¹⁵

Arto Mustajoki erottaa selvityksessään Venäjä-osaamisen Venäjä-yhteistyöstä, jolla hän tarkoittaa millä tahansa koulutus- tai tutkimusalalla

tapahtuvaa systemaattista kanssakäymistä venäläisten osapuolten kanssa. Tämän jaottelun hän on tehnyt selkeyttääkseen yliopistoissa tarvittavaa Venäjä-osaamista. Venäjä kun voi toimia sekä varsinaisena tutkimuskohteena että yhteistyöpartnerina substanssialalla, jolloin itse Venäjä-osaamisen tarve voi olla hyvin minimaalista.¹⁶ Itse pidän Mustajoen jaottelua tarpeellisena, mutta korostan Venäjä-osaamisen ja Venäjä-yhteistyön välistä vuoropuhelua. Vaikka Venäjä-yhteistyö ei vaatisi varsinaista Venäjä-osaamista, kerryttää se sitä väistämättä.

Kuvio 1

Venäjä-osaaminen ja kansainvälisyys

Kansainvälisyys määritellään yksinkertaisimmillaan toiminnaksi tai suhteeksi, johon osallistuu vähintään kaksi eri kansalaisuutta edustavaa osapuolta. Toiminnasta tekee siis kansainvälistä vuorovaikutus vieraiden kulttuurien ja valtioiden kanssa.¹⁷ Määritelmän mukaan myös Venäjä-osaaminen on puhtaasti kansainvälistymistä, ja niin ajatteli myös suuri joukko tähän tutkimukseen osallistuneita henkilöitä: *”Jos on vaan tällanen Reijo Perussuomalainen, et ei oo mitään muuta osaamista. Heti kun menee hankkimaan sitä Venäjä-osaamista, niin se on kansainvälistymistä.”* Itse käsittelen Venäjä-osaamisen tässä tutkimuksessa kansainvälistymisenä.

Venäjä-osaamisesta puhuttaessa on kuitenkin hedelmällistä pohtia, miksi käsite on ylipäättään olemassa. Samanlaista erikoisosaamisen tarpeesta kertovaa käsitettä ei ole käytössä muihin maihin tai maaosiin yhdistettynä; emme puhu Ruotsi- tai Aasia-osaamisesta, vaan yleisesti kansainvälistymisestä ja siihen vaadittavista taidoista. Tätä tutkimusta varten suoritetussa webropol-kyselyssä tiedusteltiin, tarvitaanko Venäjällä tai venäläisten kanssa toimittaessa erityistä

Venäjä-osaamista. Kaksi kolmasosaa vastaajista oli myönteisellä kannalla¹⁸, ja he perustelivat Venäjä-osaamisen tarvetta useimmiten kulttuurieroilla Suomen ja Venäjän välillä: *”Mielestäni venäläisten kanssa toimiessa, varsinkin jos toimitaan Venäjällä, tarvitaan erityistä Venäjä-osaamista. Heidän kulttuuripohjansa eroaa kuitenkin voimakkaasti omastamme.”*

Osa tähän tutkimukseen haastatelluista henkilöistä mielsi kansainvälistymisen ennen kaikkea suuntautumiseksi länteen ja Venäjä-osaamisen perinteisestä kansainvälistymisestä erilliseksi ilmiöksi: *”Varmaan joo tulee ensimmäisenä mieleen, että Eurooppa. Sit taas kuitenkin mun mielestä Venäjä-yhteistyö on [...] Venäjä-yhteistyö.”* *”Kyllähän suomalaisten kansainvälisyys on lähinnä Eurooppaan ja Amerikkaan menemistä.”* Tällainen ajattelutapa auttaa ymmärtämään Venäjä-osaamisen käsitteen olemassaoloa. Jos kansainvälistyminen yhdistetään ennen kaikkea länteen ja siellä tarvittavaan kielitaitoon tai muuhun osaamiseen, Venäjällä tai venäläisten kanssa toimittaessa oletetaan tarvittavan toisenlaisia taitoja: *”Kulttuuria ja toimintatapoja olisi hyvä tuntee puolin ja toisin. Asiat voi tehdä muutenkin kuin mihin länsimaissa on totuttu.”* *”Venäjä-osaaminen on olosuhteiden, organisaatioiden, liiketoiminta-käytäntöjen ja lainsäädännön ja viimemainitun soveltamisen tietoa ja osittain tietoa myös näiden suhteesta Suomen ja Länsi-Euroopan käytäntöihin. [...] Tärkein Venäjä-osaamiseen liittyvä tieto on, että venäläiset ovat enemmän lahjottavia ja enemmän epäluotettavia kuin esim. Länsi-Eurooppalaiset.”*

Venäjä-osaamisen käsitteen olemassaoloa ei voi kuitenkaan perustella pelkästään sillä, että Venäjällä tarvittava osaaminen eroaa lännessä tarvittavista taidoista. Venäjä-osaamisen käsite sisältää mielestäni lisäksi kaksi ulottuvuutta: toinen kertoo Venäjän merkittävyydestä Suomen politiikalle, taloudelle sekä Suomen globaalille menestykselle, ja toinen liittyy suomalaisen kansallisuuden määrittämiseen. Suomalaisuutta on läpi historian määritelty venäläisyyden kautta ja venäläiset on esitetty meille vieraana kansana, ”toisina”, joiksi emme halua tulla. Tässä tutkimuksessa kyseinen piirre tuli esille niin, että venäläisyys koettiin uhkana yliopistolle ja sen suomalaisuudelle. Yliopiston Venäjä-osaamista toivottiin kehitettävän *”[...] oma itsekunnioitus säilyttäen, ylpeänä omasta suomalaisuudestaan / kansalaisuudestaan / syntyperästään”*. Venäjä-osaamisen taas määriteltiin olevan *”[...] ison naapurin kielen ja kulttuurin tuntemusta [...] itsenäistä suomalaista mieltä”*.

Venäjä-osaaminen LUT:ssa

Lappeenrannan teknillisen yliopiston Venäjä-toimintoja koordinoi Pohjoisen ulottuvuuden tutkimuskeskus NORDI¹⁹. Yksikön päätehtävänä on lisätä

tieteellistä tietoa teknologian ja talouden aloilla. Maantieteellisesti NORDIn tutkimukset ovat sidoksissa Euroopan unionin Pohjoiseen ulottuvuuteen. NORDI pitää yllä kansiota, johon on koottu yliopiston eri laitosten Venäjään liittyvä opetus- ja tutkimusosaaminen. Kansion perusteella yliopiston Venäjä-osaamisen voi jakaa neljään eri osa-alueeseen: Venäjään liittyvään opetukseen, Venäjä-tutkimukseen ja -yhteistyöhön sekä vaihto-opiskeluun.²⁰

Venäjään liittyvä opetus pitää sisällään teknistaloudellisen ja kauppatieteellisen tiedekunnan tarjoamia kursseja, jotka liittyvät lähinnä Venäjään liiketoimintaympäristönä. Lisäksi mukaan on laskettu Kielikeskuksen venäjän kielen kurssit sekä Venäjän kieli ja kulttuuri -sivuainekokoisuus. Venäjä-tutkimusta, johon sisältyy niin tutkimushankkeita kuin pro gradu- ja diplomitöitä, tehdään yliopiston eri osastoilla, ja vuonna 2007 tutkimukset keskittyivät pitkälti ympäristönsuojeluun ja uuteen ympäristöteknologiaan sekä Venäjään liiketoimintaympäristönä. Yliopiston humanistiseen ja yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen keskittyneessä erillislaitoksessa Etelä-Karjala-instituutissa on vastaavasti tutkittu Venäjän rajaan liittyviä ilmiöitä, kuten Imatra-Svetogorsk-kaksoiskaupunkia, venäjänkielisiä maahanmuuttajia ja Vuoksen jokilaaksoa.²¹

Varsinaisen Venäjä-tutkimuksen lisäksi yliopistolla tehdään yhteistyötä venäläisten partnerien kanssa eri laitosten substanssialoilla. Yliopistolla on olemassa kahdenväliset yhteistyösopimukset 12 venäläisen yliopiston kanssa, ja kolmen pietarilaisen yliopiston kanssa ollaan yhteistyössä LUT:n ja Joensuun yliopiston yhteisen IMPIT-ohjelman puitteissa. Tämän ohella laitokset harjoittavat koulutus- ja tutkimusyhteistyötä noin parinkymmenen venäläisen korkeakoulun, tutkimusinstituutin tai hallintokomission kanssa.²²

Vaihto-opiskelu hoituu yliopistolla erillisten vaihto- ja maisteriohjelmien kautta.²³ Englanninkielisistä maisteriohjelmissa Kauppatieteellisen tiedekunnan MITIM-ohjelma²⁴ sekä Teknistaloudellisen tiedekunnan ICT-ohjelma²⁵ kuuluvat suomalais-venäläiseen Cross Border University -hankkeeseen²⁶, ja ne sisältävät opintoja niin suomalaisten kuin venäläisten partneriyliopistojen opinto-ohjelmista.²⁷ Teknisellä tiedekunnalla on lisäksi oma Venäjä-ohjelma. Ohjelman puitteissa koulutetaan tekniikan opintojen loppusuoralla olevia venäläisiä korkeakouluopiskelijoita, jotka suorittavat viimeisen opiskeluvuotensa Lappeenrannassa ja tekevät diplomityönsä suomalaisiin teknologiayrityksiin.²⁸

Viime kuukausina Lappeenrannan teknillisen yliopiston panostus Venäjä-yhteistyöhön on ollut esillä etenkin Suomalais-venäläisen innovaatioyliopiston muodossa, jota LUT on parhaillaan luomassa yhteistyössä viiden pietarilaisen yliopiston kanssa. Peruslähtökohtana innovaatioyliopistossa on elinkeinoelämän palveleminen ja uusien osaajien tuottaminen talouden, tekniikan ja muotoilun aloille. Yliopistossa ei ole kuitenkaan tarkoitus keskittyä pelkästään koulutuk-

seen, vaan erityistä huomiota kiinnitetään opiskelija- ja tutkijavaihdon ohella tutkimustoimintaan innovaatioiden synnyttämiseksi ja kehittämiseksi. Aiesopimus yliopistojen välillä allekirjoitettiin lokakuussa 2008, ja Suomessa opetusministeriö on antanut LUT:lle tukensa yliopistoallianssin synnyttämiseen.²⁹

Suomalais-venäläisen innovaatioyliopiston yhtenä päämääränä on toimia linkkinä EU:n, Suomen ja Venäjän välillä yliopistojen ja muiden tutkimusyksiköiden yhteistyössä. LUT on lisäksi vastikään saanut valtioneuvoston siunauksen toimia Helsingin yliopiston alaisen Aleksanteri-instituutin ohella Suomen Pietari-yhteistyön avainyliopistona.³⁰ Nämä tavoitteet kertovat selkeästi siitä, että Venäjä-osaamista ei nähdä yliopistossa kansainvälistymisestä erillisenä ilmiönä, vaan päinvastoin kilpailuvalttina kansainvälisillä markkinoilla.

LUT:n Venäjä-osaamisen ulottuvuuksia: prosessi-, kompetenssi- ja eetosnäkökulmat

Edellä esittelin yliopiston Venäjä-osaamista toiminnallisen näkökulman kautta. Tämä on hyvin tyypillinen tapa lähestyä kansainvälisyyttä, mutta myös tapa, joka pelkistää kansainvälisyyden tarkastelua ja jättää huomioimatta ilmiön moniulotteisuuden. Yhtäläillä Venäjä-osaaminen on yliopiston ja maakunnan kansainvälisyyden kannalta muutakin kuin olemassa oleva toiminta. Jane Knight on määritellyt yliopistojen kansainvälistä toimintaa neljän eri kategorian avulla pyrkien kokoamaan yhteen kansainvälisyysilmiön eri ulottuvuudet. Knightin jaottelussa toiminta on vain yksi osa-alue kansainvälisyydestä. Hänen mukaansa kansainvälisyyden tarkastelussa tulee huomioida lisäksi prosessi-, kompetenssi- ja eetosnäkökulmat.³¹

Prosessiulottuvuuden mukaisesti LUT:ssa tulee pohtia sitä, miten Venäjä-osaaminen sisällytetään yliopiston varsinaisiin päätehtäväalueisiin. Prosessi-näkökulma eroaa varsinaisen toiminnan suunnittelusta niin, että sen tarkoituksena on kiinnittää huomio kansainvälisyyteen pysyvänä ja koko organisaatioon ulottuvana toimintana.³² Yliopiston Venäjä-osaamista kehitettäessä ei saa näin ollen keskittyä pelkästään Venäjä-toimintoihin, vaan työssä tulee huomioida kokonaisvaltaisesti niin opetus, tutkimus, tukipalvelut kuin alueellinen vaikuttaminen. Samalla tulee pitää mielessä kansainvälisyyden eri tasot yliopistosta tiedekuntiin ja laitoksiin sekä yksittäisiin opiskelijoihin ja henkilökunnan edustajiin.

Prosessinäkökulma on tämän tutkimuksen valossa LUT:lle hyvin tarpeellinen: *"[...] jos kerran yliopisto haluaa lähteä siihen että meillä on Venäjä-strategia ja Venäjä-toimintaa jne. Siinä pitäisi myös kaikki mitä sen ympärille tarvitaan [...]"*

kehittää siihen suuntaan. Se vastaus on tullut liian usein minulle vastaan, että tämä kun poikkeaa tavallisesta toiminnasta, hoitakaa itse.” Samalla yliopistossa on hyvä pohtia sitä, miten yksittäiset toiminnot lisäävät koko yliopiston Venäjä-osaamisen tasoa ja miten yliopisto pystyy niitä maksimaalisesti hyödyntämään. Esimerkiksi maisteriohjelmien opiskelijoiden sitouttamisesta yliopistoon vallitsee tällä hetkellä hyvin erilaisia näkemyksiä. MITIM-ohjelman suunnittelijan Minna Rannan mukaan hyvin harva ulkomaalainen opiskelija palaa suorittamaan jatko-opintoja yliopistoon.³³ Koordinaattori Julia Vauterin taas näkee teknillisen tiedekunnan Venäjä-ohjelman vain ensimmäisenä askeleena ja pohjana tutkimusyhteistyölle, johon on tarkoitus panostaa jatkossa entistä enemmän.³⁴

Tieteenharjoittajan itsemääräämisoikeuden vuoksi kansainvälistyminen, ja tässä kohti Venäjä-osaaminen, on tarpeen jakaa perinteiseen kansainväliseen yhteistyöhön (tutkimusyhteistyö) ja tietoisempaan, kansainvälistymisstrategioihin perustuvaan yhteistyöhön.³⁵ Tämän jaottelun avulla on helpompaa ymmärtää ne ristiriitaiset asenteet, jotka yliopistoyhteisössä vallitsevat Venäjä-osaamisen suhteen. Vahva Venäjä-strategia aiheuttaa huolta tieteellisen vapauden kapenemisesta, toisin sanoen siitä, että korkeatasoisen tieteellisen tutkimuksen nimissä tehtävää kansainvälistymistä rajataan: *”Tuloksilla pitää pystyä kilpailemaan kansainvälisesti. Eli tehdä kansainvälisen tason tutkimustyötä ja silloinhan se ei ole mikään venäläinen foorumi.”* Edellisen kaltaiset kommentit heijastavat tarvetta Venäjä-osaamisen selkeämpään määrittelyyn yliopiston hallinnon taholta. Avainkysymyksiä ovat, keitä Venäjä-osaamisen panostaminen koskee ja mitkä ovat käytännön toimenpiteet Venäjä-osaamisen kehittämisessä.

Aikaisemmin antamani Venäjä-osaamisen määritelmän mukaan Venäjä-osaaminen ja -yhteistyö ovat tiiviissä vuorovaikutussuhteessa keskenään. Tästä johtuen, kun Venäjä-osaamista tarkastellaan yliopistossa horisontaalisesti ja mietitään, miten se ulotetaan päätehtäväalueisiin, on tärkeää tarkastella Venäjä-osaamista myös vertikaalisti yliopiston sisällä. Näkökulma kiinnittyy tuolloin yliopiston sisäiseen tiedonkulkuun ja siihen, ovatko talon sisällä olemassa oleva Venäjä-osaaminen ja -yhteistyö vuorovaikutuksessa keskenään.

Palatakseni Knightin jaotteluun, tulisi Venäjä-osaaminen ymmärtää myös uuden tiedon sekä uusien taitojen ja asenteiden kehittymisenä niin yksilö- kuin yhteisötasolla (kompetenssi).³⁶ Lähestyttäessä tätä näkökulmaa yksilötasolta huomio kiinnittyy yksittäisten henkilöiden tahtoon ja toisaalta mahdollisuuksiin kehittyä Venäjä-osaajina tai -osaajiksi. Yliopiston työntekijät olivat webropol-kyselyn valossa vahvasti sitä mieltä, että LUT:n tulee panostaa Venäjä-osaamisen tason nostamiseen yliopiston sisällä (jokseenkin samaa mieltä, 43 % vastaajista). Kysely paljasti kuitenkin selkeän epäkohdan yliopiston Venäjä-

osaamisessa: Venäjä-osaajia on määrällisesti vähän, ja osaajien keskinäinen verkostoituminen on heikkoa. Vastaajista vain 9 % piti itseään Venäjä-osaajina, 20 % kertoi osaavansa venäjän kieltä ja 35 % tuntevensa Venäjää ja venäläistä kulttuuria.³⁷

Venäjän kieltä kohtaan yliopiston opiskelijoilla ja henkilökunnalla on kuitenkin kiinnostusta, mistä havainnollisena esimerkkinä ovat Kielikeskuksen järjestämät venäjän kielen kurssit. Ne ovat keskuksen johtajan Vuokko Paakkosen mukaan opiskelijoiden keskuudessa niin suosittuja, etteivät kaikki halukkaat mahdu alkeiskursseille mukaan. Venäjä on jättämässä espanjan jälkeensä suosituimpien Kielikeskuksessa opiskeltavien kielten joukossa heti englannin ja saksan jälkeen. Keväällä 2008 järjestettiin ensimmäistä kertaa myös koko yliopiston henkilökunnalle suunnattu venäjän kielen alkeiskurssi. Kielikeskus käyttää vastaavasti määrärahojaan yhä enemmän venäjän kielen ja kulttuurin opetukseen, ja myös yliopisto on panostanut Venäjä-opetuksen kehittämiseen myöntämällä keskukselle erillisrahoitusta.³⁸

Kompetenssinäkökulma ei rajaudu kuitenkaan pelkkään kielen opiskeluun, ja kuten aiemmin todettiin, ei Venäjä-osaaminenkaan rakennu yksin kielitaidon varaan. Se että Venäjä-osaamisen kannalta toimintaympäristön ja tapakulttuurin tunteminen on olennaista, asettaa paineita niin perinteisen tutkimusyhteistyön tukemiselle kuin yliopiston opiskelijoiden ja henkilökunnan liikkuvuudelle. Esimerkiksi opiskelijavaihto Venäjälle on kasvanut kaksinkertaiseksi vuosittain alkuun verrattuna, mutta silti vaihtoon lähtevien opiskelijoiden lukumäärät ovat yhä hyvin alhaisia. Lukuvuonna 2006–2007 vain 24 opiskelijaa suoritti vaihto-opintoja Venäjällä, ja henkilökunnan osalta tilanne oli vielä heikompi.³⁹

Yliopiston kompetenssista Venäjä-osaajana kertoo ennen kaikkea tehty työ ja saavutetut tulokset. Ei sovi kuitenkaan unohtaa sitä kuvaa, jonka yliopiston Venäjä-osaamisen tasosta ensi kädessä saa. Voidaankin kysyä muun muassa, mitä LUT:n internetsivut kertovat yliopiston Venäjä-osaamisesta ja minkä tasoisia ovat yliopiston venäjänkieliset markkinointimateriaalit tai yliopistosta ulos lähtevät venäjän kielelle käännetyt tutkimusraportit. Tällä hetkellä yliopiston nettisivuilta ei löydy minkäänlaista tietoa LUT:sta venäjän kielellä, ja osastot suorittavat venäjän kielen käännöstoita tapauskohtaisesti eri käännöstoimistoissa tai eritasoisilla kielenkääntäjillä. Venäjän kielen kääntäjän lisäksi yliopistolta puuttuu ammattitulkki, joka hallitsisi suomen, venäjän ja englannin kielten lisäksi yliopiston erikoisalojen sanastoa. Nämä pienet nyanssit kertovat ulkopuoliselle paljon yliopiston Venäjä-osaamisen tasosta, ja niiden ollessa kunnossa yliopiston maine Venäjä-osaajana ei joudu välittömästi vaakalaudalle.

Viimeisin Knightin määrittelemistä kansainvälisyyden ulottuvuuksista koskee organisaatiokulttuuria ja -henkeä (eetos)⁴⁰, joita tulee tässä tapauksessa tarkastella niin, että saadaan selville tukevatko ne Venäjä-osaamisen kehittämistä. Yliopiston organisaatiokulttuurin tarkastelu kokonaisuudessaan olisi tämän työn puitteissa mahdotonta, joten puhun eetosnäkökulmasta tukeutumalla ajatuksiin, joita Venäjä-osaamiseen panostaminen herätti tähän tutkimukseen osallistuneissa yliopistolaisissa.

Webropol-kyselyssä vastaajia pyydettiin antamaan mielipiteensä siitä, tulisiko LUT:n nostaa Venäjä-osaaminen tärkeimmäksi strategiseksi painopisteekseen, ja onko Venäjä-osaaminen keskeisin osa yliopiston kansainvälistymistä. Vastaajien mielipiteet jakoutuivat melko tasaisesti puolesta ja vastaan, mutta painotus oli lievästi positiivinen. Kansainvälistymisen suuntana Venäjä sai kuitenkin henkilökunnan tuen, sillä kun vastaajia pyydettiin mainitsemaan yliopiston kansainvälistymisen kannalta ensisijaisia maita, vastauksista 67 %:ssa nostettiin esille Venäjä. Haastattelussa Venäjä-osaamiseen suuntautumista perusteltiin muun muassa seuraavasti: *”Mä en ole opiskellut venäjää, mutta pari vuotta sitten käynyt ensimmäistä kertaa Pietarissa, kun aikaisemmin olin sitä mieltä, että mä voin mennä tuonne Venäjälle sit kun Viipuri on taas vanha suomalainen kaupunki. Tällaisista periaatteista on pakko luopua ja olen vakuuttunut siitä, että jos ei meillä olisi tuota Venäjää tuossa ja me elettäisiin edelleen tällaisessa eteläkarjalaisessa umpiossa, niin ei tätä yliopistoakaan ehkä olisi tulevaisuudessa.”* Kritiikkiäkin Venäjälle suuntautumisesta toki annettiin: *”Meiän pitäs olla aktiivinen Venäjä-yhteistyössä, mutta mun mielestä me ei voida kuitenkaan niinku yhden kortin varaan laittaa [...]”* *”Hyvät naapureiden väliset suhteet rakentuvat aitojen varaan: ”Good fences make good neighbours.”*

Organisaatiohengestä kertoo myös se, miten yliopiston Venäjä-osaamisen halutaan näkyvän ulospäin. Webropol-kyselyn valossa yliopiston Venäjä-osaajan imago ei näyttänyt henkilökuntaa täysin tyydyttävän. Kyselyssä LUT oli vastaajien mielestä julkisuudessa kouluttajan roolin (80 %) ohella enemmän tunnettu Venäjä-osaaja (64 %) kuin maakuntaan verkottunut instituutio (47 %) tai tieteellisen tutkimustiedon tuottaja (33 %). Yliopisto oli siis vahvasti esillä Venäjä-osaajana, vaikka sen tulisi vastaajien mukaan olla julkisuudessa ennen kaikkea korkeatasoisen tieteellisen tiedon tuottaja, tekniikan ja talouden osaaja sekä uusien asiantuntijoiden kouluttaja. Yliopiston haluttiin olevan julkisuudessa jotakuinkin samassa suhteessa Venäjä-osaaja kuin vahvasti kansainvälinen toimija.

Selittävät tekijät sille, miksi yliopiston Venäjä-osaamista ei haluttu julkisuudessa korostaa, liittyivät Venäjän maineeseen Suomessa. Tutkimusaineiston perusteella Venäjä-osaamisen liian voimakkaan markkinoinnin koettiin

vaikuttavan koko yliopiston imagoon negatiivisesti: *"[...] voi olla, että yliopistollekin käy huonosti, kun ruvetaan oikein olemaan venäläisiä tässä näin. Sitten ne vasta äänestääkin Etelä-Saimaan äänestyksissä, että tuo kannattaa ilman muuta lakkauttaa mahdollisimman nopeasti."* Eetosnäkökulma tuo näin ollen esiin paradoksin, joka liittyy Venäjä-osaamisen kehittämiseen yliopistolla. Venäjää pidetään yliopiston profiloitumisen kannalta merkittävänä maana, mutta samaan aikaan liiallinen painottuminen Venäjä-yhteistyöhön ja -osaamiseen luetaan riskiksi yliopiston julkisuuskuvalle.

Tässä yhteydessä on mielestäni kiinnitettävä huomiota siihen, mitä Venäjä-osaaminen tekniikkaan ja talouteen erikoistuneessa yliopistossa ylipäätään on. Tämä yksistään tuntuu olevan epäselvää jopa yliopiston omille työntekijöille: *"[...] me teknillisenä yliopistona sanotaan olevamme Venäjä-osaaja, niin siinä on vähän sellaista ristiriitaa, koska mun mielestä Venäjä-osaaminen tarkoittais myös [...] kulttuurin ymmärtämistä, tietysti kielen osaamista ja tavallaan että pystyis [...] kouluttamaan sillä saralla ihmisiä."* Yliopistossa tehtävän tutkimuksen osalta aihe on ollut esillä uutta tutkimusstrategiaa luotaessa. LUT:n tutkimuksesta vastaava vararehtori Veli-Matti Virolainen on todennut, että Venäjä-tutkimus tulee olemaan strategiassa keskeisessä osassa. Hänen mukaansa yliopisto ei voi kuitenkaan olla laveasti Venäjä-osaaja, vaan yliopisto on osaaja tietyillä liiketoiminnan ja tekniikan aloilla.⁴¹

Jotta oikeanlainen viesti välittyisi niin yliopiston sisälle kuin ulkopuolelle, on mielestäni aivan aluksi kiinnitettävä huomiota siihen, miten Venäjä-osaaminen esitetään yliopiston vahvuusalana muun muassa strategioissa sekä sisäisessä ja ulkoisessa tiedottamisessa. Tällä hetkellä siitä puhutaan energian ja talouden, metsä- ja metalliklusterin sekä informaatio- ja kommunikaatioteknologian rinnalla yhtenä painopistealueena, jolloin mielikuvat yliopiston Venäjä-osaamisesta yhdistyvät helposti pelkästään Venäjästä tehtävään tutkimukseen tai väitöskirjoihin, Venäjään liittyvään opetukseen ja Venäjä-professoreihin. Olisi selkeämpää puhua Venäjä-osaamisesta erikoistumisalueena, jolla vahvistetaan yliopiston tekniikan ja talouden koulutusta ja tutkimusta, ja jolla yliopisto erottautuu muista saman alan koulutuslaitoksista Suomessa.

Uutta strategiaa luotaessa yliopistolla on hyvä tilaisuus pohtia Venäjä-osaamisen sisältöä ja tavoitteita sekä sitä, miten yliopiston Venäjä-osaamista tuodaan julki. Täytyy pitää mielessä, että LUT:n pyrkimykset Venäjä-osaamisen suhteen eivät ole Suomessa ainutlaatuisia, vaan että lähes kaikki yliopistot tekevät Venäjä-yhteistyötä, ja monet suuntaavat kansainvälisyyttään juuri Venäjälle. Itse asiassa opetusministeriö on valinnut Venäjän yhdeksi kansainvälisen yhteistyön painopistemaaksi.⁴² Muun muassa talouden alan yliopistoista

Helsingin kauppakorkeakoululle Venäjä-osaaminen on osa kansainvälistymisstrategiaa, ja korkeakoulussa toimii Kansainvälisten markkinoiden tutkimuskeskus (Center for Markets in Transition CEMAT), jonka yksi tutkimussuunta käsittää Venäjän ja IVY-maat.⁴³ Myös Turun kauppakorkeakoulun strategiassa Venäjä-osaaminen on tärkeässä asemassa, ja koulussa toimii Pan-Eurooppa Instituutti, joka on keskittynyt muutosten seurantaan Itämeren talousalueella ja EU:n itäisissä rajanaapureissa.⁴⁴ Venäjä-osaaminen ei näin ollen itsessään ole avainsana menestykseen, vaan yliopistolla täytyy olla selvä visio ja valmiit toimintamallit, joilla se erottuu muista yliopistoista.

Venäjä-osaaminen alueellisen kehittämisen välineenä

Aluenäkökulma on korostunut yliopistojen tehtävissä viimeisen parinkymmenen vuoden aikana, ja korkeakoulut on alettu nähdä yhä kiinteämpänä osana ympäröivää yhteiskuntaa.⁴⁵ Lapin yliopiston alueellista vaikuttavuutta tutkinut Eila Linna on todennut, että yliopistot ovat automaattisesti sidoksissa ympäröivään yhteiskuntaan, sillä alueen erityisominaisuudet, työvoimarakenne, infrastruktuuri, elinkeinorakenne sekä maantieteellinen sijainti muovaavat yliopistojen toimintaa ja vuorovaikutussuhteita.⁴⁶ Yliopistojen alueellinen vuorovaikutus ja merkitys elinkeinoelämän kannalta ovat korostuneet maakuntayliopistoissa, joiden perustaminen on jo sinänsä ollut aluepoliittinen päätös ja joihin on alusta saakka luotu suuria odotuksia alueellisen kehittämisen suhteen.⁴⁷

Lappeenrannan teknillinen yliopisto on ottanut tavoitteekseen vaikuttaa Etelä-Karjalan ja koko itäisen Suomen kehitykseen edistämällä yritystoiminnan syntymistä ja kehittymistä, lisäämällä teknistä ja taloudellista sivistystä sekä luomalla mahdollisuuksia yleiseen henkiseen kasvuun.⁴⁸ Yliopiston side ympäröivään alueeseen ilmenee toiminnan painotuksista, jotka pohjautuvat maakunnassa perinteisesti vahvoihin aloihin (metsä, metalli), maakunnan kehityksen kannalta tärkeisiin aloihin (energia, talous, informaatio- ja kommunikaatioteknologia) sekä puhtaasti maantieteelliseen sijaintiin ja sen hyödyntämiseen (Venäjä-osaaminen).

Yliopiston näkökulmasta Venäjä-osaaminen on siis painopisteala, jonka kautta maantieteellistä sijaintia käytetään hyväksi. Myös tämän tutkimuksen valossa Venäjä-osaaminen ankkuroi yliopiston maakuntaan, sillä reilu 40 % webropol-kyselyn vastaajista piti Venäjä-osaamista yliopistoa ja maakuntaa yhdistävänä tekijänä ja yliopiston Venäjä-osaamista olennaisena osana maakunnan kehittämistä. Maakunnassa laadituista strategioista huomataan, että

Venäjä-osaamisen tavoitteet ovat yliopistossa ja maakunnassa hyvin samansuuntaiset, ja että Venäjä-osaamisen lisäämisessä luotetaan hyvin voimakkaasti yliopiston ja maakunnan väliseen yhteistyöhön.

Etelä-Karjalan liiton laatimassa maakuntasuunnitelmassa Venäjän kanssa tehtävä taloudellinen yhteistyö nostetaan yhdeksi Etelä-Karjalan kriittisistä menestystekijöistä. Suunnitelmassa pidetään tärkeänä Venäjä-osaamisen ja Venäjä-yhteistyön kehittämistä niin yritys- kuin tutkimustoiminnassa ja visioidaan, että tänä päivänä muodissa oleva Venäjä-osaaminen ei vuoteen 2030 mennessä ole sen ihmeellisempi asia kuin Saksa-osaaminen. Suunnitelman mukaan Lappeenrannan teknillisen yliopiston rooli maakunnan Venäjä-osaamisen vahvistamisessa on tärkeä. Tavoitteena on, että Etelä-Karjalaan muodostuu pitkällä tähtäimellä merkittävä kansainvälinen Venäjään liittyvän tutkimuksen ja koulutuksen keskus.⁴⁹

Pohjoinen ulottuvuus ja Venäjä ovat myös yksi Lappeenrannan kaupungin strategisista kärjistä. Kaupungin Elinkeino-, osaamis- ja kansainvälisyysstrategiasta selviää, että Lappeenrannassa Venäjä-osaamisen kehittämistä pidetään maakunnallisena missiona. Tavoitteena on, että maakunta toimii EU:n ja Venäjän välisen rajan malliesimerkkinä, ja että se kehittää Venäjä-osaamisesta myyntituotteen, joka kiinnostaa kansainvälisillä markkinoilla toimivia yrityksiä. Tavoitteiden saavuttamiseen tarvitaan strategian mukaan kaikkia Kaakkois-Suomen Venäjä-osaajia, joista erityismaininnan saavat Lappeenrannan teknillinen yliopisto ja sen Pohjoisen ulottuvuuden tutkimuskeskus, Kaakkois-Suomen osaamiskeskus, kaupungin elinkeinoyhtiöt ja vapaa-alue, TE-keskus, venäläiset yhteistyötahot ja alueen yrittäjät.⁵⁰

Se, miksi Etelä-Karjalassa panostetaan aluekehityksen toivossa Venäjä-osaamiseen ja -yhteistyöhön ei selity kuitenkaan pelkän maantieteellisen sijainnin hyödyntämisellä. Etelä-Karjalan aluekehitysstrategiat kulkevat käsi kädessä niin valtakunnan kuin EU-tason linjausten kanssa, ja etenkin EU:n aluepolitiikka ja rakennerahastovarot ohjaavat vahvasti Suomenkin aluepolitiikkaa.⁵¹ Venäjä-yhteistyöhön Etelä-Karjalaa suuntaavat erityisesti EU:n naapurisuusohjelmat. Kaakkois-Suomi–Venäjä -naapurisuusohjelma on yksi Suomen ja Venäjän välille laadituista raja-alueyhteistyöohjelmista, jonka puitteissa myönnetään rahoitusta erilaisille aluetta hyödyttävälle kehittämis- ja investointihankkeille.⁵²

Sen lisäksi, että EU:n rahoitusmallit ovat muokanneet Etelä-Karjalan aluekehitystä, on Euroopan unioniin liittyminen muuttanut Suomen sisäistä aluepolitiikkaa. Valtiojohtoisesta mallista on siirrytty alueiden kilpailukykyä ja omaehtoista kehittämistä korostavaan politiikkaan. Tämä niin kutsutun hajautetun kilpailuvaltion malli on seurausta yleisestä yhteiskunnallisesta

kehityksestä, jossa hyvinvointiyhteiskunnasta liikutaan kohti taloudellista kilpailukykyä korostavaa yhteiskuntaa.⁵³ Alueet ovat pakotettuja etsimään omia vahvuuksiaan entistä tiiviimmin, mikä näkyy Etelä-Karjalassa juuri Venäjän nostamisena yhdeksi tärkeimmistä alueellisista kilpailutekijöistä. Venäjälle suuntautumiseen on kannustanut lisäksi Suomen sisäinen aluekehitys, jossa pääkaupunkiseudun voimakas kasvu on asettanut yhä suurempia paineita reuna-alueiden kehitykselle. Kaikkein voimakkaimmin uusien kehityssuuntien hakemiseen on Etelä-Karjalassa vaikuttanut kuitenkin käynnissä oleva elinkeinorakenteen murros ja Venäjän nopea talouskasvu 2000-luvulla.

Tässä mielessä keskustelu Venäjä-osaamisen hyödyntämisestä alueellisessa kehittämisessä on hyvin ajankohtainen ja ennen kaikkea on tarpeen kysyä, millaista on strategioissa suuren painoarvon saanut yliopiston ja maakunnan välinen vuorovaikutus Venäjä-osaamisen saralla – yhtäläiset tavoitteet ja tarve yhteistyölle kun eivät riitä tekemään Venäjä-osaamisesta todellista aluekehityksen välinettä. Ennen kuin tarkastelen vuorovaikutusta lähemmin, käyn lyhyesti läpi maakunnan Venäjä-osaamista ja -yhteistyötä.

Venäjä-osaaminen Etelä-Karjalassa

Etelä-Karjalan maakunnan Venäjä-osaaminen on huomattavasti moniulotteisempi ilmiö kuin yliopiston Venäjä-osaaminen, eikä sitä ole tämän työn puitteissa mahdollista kattavasti käsitellä. Venäjä-toimintaa on niin kaupungeilla, kunnilla, koulutuslaitoksilla, elinkeinoyhtiöillä, yrityksillä kuin järjestöillä. Jaottelu Venäjä-yhteistyöhön ja -osaamiseen auttaa kuitenkin hahmottamaan maakunnan Venäjä-toimintoja, ja tässä yhteydessä käsitellen niitä muutaman esimerkin voimin maahanmuuton, yrityselämän ja hanketoiminnan kautta.

Laaja-alaista Venäjä-osaamista tarvitaan Etelä-Karjalassa jatkuvasti enemmän venäläisten lisääntyvän maahanmuuton johdosta. Venäjä-osaamisen tarve muun muassa julkisten palvelujen alalla perustuu näin ollen toimintaympäristön muutokseen. Maakunnassa asuvista ulkomaalaisista valtaosa on venäjänkielisiä. Venäjänkielisten asukkaiden osuus on useassa Etelä-Karjalan kunnassa maan keskiarvoa korkeampi, ja se on kasvanut niissäkin kunnissa, joissa se on aikaisemmin ollut keskiarvoa alhaisempi. Lappeenrannassa oli vuonna 2006 prosentuaalisesti laskettuna Suomen toiseksi eniten venäjänkielisiä asukkaita (2,35 % koko kunnan väestöstä).⁵⁴ Esimerkiksi sosiaali- ja terveystalalla tarve alan työntekijöiden kielikoulutukseen on lisääntynyt maahanmuuton myötä, mutta kielen osaamisen ohella on osoittau-

tunut yhä tarpeellisemmaksi myös tieto siitä, miten yhteiskuntajärjestelmä Venäjällä toimii. Tätä tietoa on haettu tekemällä yhteistyötä rajan ylitse.⁵⁵

Hyvä esimerkki siitä, miten lisääntyneen maahanmuuton ja Venäjä-osaamisen tarpeisiin on vastattu opetusallalla, on Itä-Suomen suomalais-venäläinen koulu. Koulu sai alkunsa Suomen opetushallinnon aloitteesta ja sen toiminta käynnistettiin Joensuussa, Imatralla ja Lappeenrannassa vuonna 1997. Koulu on siinä mielessä erikoinen, että se on ainoa pääkaupunkiseudun ulkopuolella toimiva kielikoulu. Kieli- ja kulttuuritaidon lisäksi koulu valmentaa lapsia yrittäjyyteen.⁵⁶ Koulusta kirjoittaneilla ylioppilailta on mahdollisuus hakea Lappeenrannan teknillisen yliopiston tuotantotalouden koulutusohjelman teollisen markkinoinnin ja kansainvälisen liiketoiminnan pääaineisiin omassa erillisvalinnassa ilman valintakoetta.⁵⁷

Eteläkarjalaisten yritysten Venäjä-toiminta on tyypillisesti tavaroiden ja raaka-aineiden vientiä Venäjälle tai palveluiden tuottamista venäläisille ja Venäjällä toimiville yrityksille. Osalle yrityksistä Venäjä-osaaminen voi siis tarkoittaa sitä, että palveliaan venäläisiä asiakkaita, kun taasosa harjoittaa varsinaista yhteistyötä venäläisten yritysten kanssa. Tutkimus- ja analysointikeskus TAK Oy pitää yllä Kaakkois-Suomen Venäjä-toimijarekisteriä, jonka mukaan Etelä-Karjalassa on noin 400 Venäjä-toimintaa harjoittavaa yritystä.⁵⁸ Toimialoittain tarkasteltuna Venäjä-toimintoja on eniten kaupan alalla (39 %, mukaan lukien majoitus- ja ravitsemusalan liikkeet), alkutuotannossa ja teollisuudessa (25 %), kuljetus- ja liikennealalla (15 %) sekä liike-elämän palveluissa (14 %). Kun rekisterin yrityksiä verrataan alueen yrityksiin keskimäärin, nähdään että Venäjä-toiminta on keskittynyt tukku- ja vähittäiskauppaan sekä teollisuuteen, kun taas esimerkiksi kiinteistö- ja rakennusallalla Venäjä-toimijoiden osuus on tavallista alhaisempi. Puolessa rekisterin yrityksistä toimii 1–3 Venäjä-osaajaa ja 5 %:iin yrityksistä on palkattuna yli 20 Venäjä-osaajaa. Kolmannes yritysten Venäjä-osaajista puhuu äidinkielenään venäjää, ja Venäjä-osaajilla on keskimäärin 13 vuoden työkokemus Venäjä-toiminnasta.⁵⁹

Maakunnan Venäjä-osaamisen lippulaivoina toimivat tällä hetkellä korkean profiilin kehityshankkeet, jotka ovat saaneet mukavasti julkisuutta osakseen. Tällaisesta hankkeesta on saanut alkunsa myös Suomalais-venäläinen innovaatiokeskus, joka toimii Pietarissa yritysten tukikohtana ja linkkinä venäläisiin yrityspalveluorganisaatioihin. Keskuksen tavoitteena on edistää ja koordinoita innovaatiotoimintoja venäläisen partneriverkoston avulla, ja keskuksessa ovat Suomesta mukana muun muassa Tekes, Suomen Akatemia, Sitra, Lappeenrannan teknillinen yliopisto sekä Lappeenranta-Imatran kaupunkiseutu. St. Petersburg corridor -hankkeen tavoitteena puolestaan on,

että kaupunkien yksittäisistä Venäjä-hankkeista päästäisiin strategiseen ja systemaattiseen yhteistyöhön koko Kaakkois-Suomen, Pietarin kaupungin ja Leningradin alueen muodostaman alueen kesken. Suomesta hankkeessa ovat mukana Etelä-Karjalan, Kymenlaakson ja Etelä-Savon maakunnat.⁶⁰ Pohjoisen Ulottuvuuden Rajakaupunki - The Northern Dimension Cross Border City -hanke, jossa ovat mukana Lappeenrannan ja Imatran kaupungit sekä Viipurin piiri, tähtää Pietarin ja Helsingin metropolien välisen rajakaupunkialueen vahvistamiseen hyödyntämällä molempien maiden osaamista ja vahvuuksia.⁶¹

Erityisen tiivistä yhteistyötä venäläisten kanssa tehdään Imatralla. Imatran kaupungin edustajat ottivat ensimmäisiä kontakteja rajan ylitse Svetogorskiin jo 1980-luvun puolessa välissä, ja 1990-luvun loppupuolella kaupungit julistautuivat kaksoiskaupungiksi. Kaksoiskaupungin taustalla piili ajatus kahden pienen ja omassa valtiossaan perifeerisen kaupungin yhdessä muodostamasta suuremmasta talousalueesta. Puhtaasti taloudellisiin hyötynäkökulmiin perustuva yhteistyö on kaupunkien välillä jäänyt sittemmin taka-alalle, ja vuosina 2007–2013 kaupungit pyrkivät kehittämään erityisesti kansalaisyhteiskuntaa asukkaiden välistä kanssakäymistä lisäämällä.⁶²

Yliopiston ja maakunnan välinen vuorovaikutus Venäjä-osaamisen saralla

Sekä Lappeenrannan teknillinen yliopisto että Etelä-Karjalan maakunnan toimijat ovat edenneet venäläisten kanssa tehtävässä yhteistyössä varsin pitkälle, mistä hyvinä esimerkkeinä toimivat yliopiston kaksoistutkintoon tähtäävät maisteriohjelmat, suunnitelmat innovaatioyliopistosta, innovaatiokeskus sekä rajakaupunkihankkeet. Yliopiston ja maakunnan välinen yhteistyö Venäjä-toiminnassa näyttäisi sen sijaan jääneen pitkälti juuri suuren linjan kehityshankkeiden varaan. Kuva, joka välittyi sekä yliopiston henkilökunnan että maakunnan Venäjä-toimijoiden keskuudesta kertoo siitä, että maakunnan ja yliopiston välinen vuorovaikutus Venäjä-osaamisen saralla on tällä hetkellä vähäistä ja pitkälti tarvelähtöistä: *”Sitä koko ajan lisätään sitä yhdessä tekemistä, mutta se on, että ensin jommallakummalla puolella on jokin tarve ja sitten mennään toisen luokse ja yritetään täyttää se tarve. Se kanssakäyminen ei ole sellasta jatkuvaa [...] luonnollista.”*

Yliopiston henkilökunnalle suoritetussa webropol-kyselyssä 14 % vastaajista kertoi tekevänsä yhteistyötä Etelä-Karjalan Venäjä-osaajien tai Venäjä-toimintaa harjoittavien tahojen kanssa. Vastauksissa oli kuitenkin mukana myös yliopiston sisäisiä tahoja, joten vastaajien varsinaiset maakunnalliset partnerit rajautuivat

lähinnä Lappeenrannan kaupunkiin ja Lappeenranta Innovationiin. Kyselyn ja haastatteluaineiston valossa Venäjä-yhteistyötä ja -tutkimusta tehdään jopa yliopiston eri tiedekunnissa ja osastoilla varsin itsenäisesti, eikä uuden tiedon ja uusien taitojen kehittymistä juuri tapahdu sisäisen verkostoitumisen kautta.

Yliopiston Venäjä-tutkimus ei tunnu myöskään pääsevän maakunnan toimijoiden käyttöön, sillä lähes neljännes webropol-kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, ettei yliopiston Venäjä-tieto ole täysimääräisesti maakunnan toimijoiden käytössä. Venäjä-osaajien keskusteluseminaarissa tätä selitettiin sillä, että Venäjä-osaamisen suhteen maakunnassa vallitsevat samat perusongelmat kuin muutoinkin yliopiston ja maakunnan vuorovaikutussuhteessa: maakunnan näkökulmasta on tarvetta tiedon popularisointiin, ja yliopiston näkökulmasta maakunnan tutkimustarpeet ovat usein epäselviä. Tälläkin hetkellä on käynnissä selvityksiä, joissa hankitaan tietoa maakunnan toimijoiden ja yritysten tutkimustarpeista. Yhtenä esimerkkinä mainittakoon Suomalais-venäläisen innovaatiokeskuksen selvitys, jonka tarkoituksena on kartoittaa yritysten odotuksia ja palvelutarpeita keskusta kohtaan.⁶³

Etelä-Karjala-instituutin syksyllä 2008 järjestämässä studia generalia –luento-sarjassa pohdittiin maakunnassa tehtävää yhteistyötä, ja Venäjä-yhteistyölle omistettuna iltana todettiin useaan otteeseen, että Venäjä on maakuntaa ja sen kaupunkeja yhdistävä tekijä. Luentoillan aikana muistutettiin myös siitä, että yksittäiset kaupungit tai jopa Etelä-Karjala maakuntana ovat Pietarin kokoiselle miljoonakaupungille usein liian pieniä yhteistyökumppaneita. Tämä edellyttää sitä, että itärajan tuntumassa pitää pystyä tekemään yhteistyötä niin kunta- ja maakunta- kuin organisaatorajojen ylitse.⁶⁴

Käytäntöyhteisöt ja osaamiskeskittymät Venäjä-osaamisen vahvistajina

Korkeakoulujen roolia aluekehityksessä tutkinut John Goddard on todennut, että alueellista menestystä on yritetty luonnehtia erilaisilla malleilla, mutta sitä on pystytty selittämään vain seuraavilla menestystekijöillä: yhteenliittyminen, suurtuotanto, luottamus sekä pienyritysten ja tuki-instituutioiden verkostot. Onnistuneille innovaatioille ovat Goddardin mukaan erityisen tärkeitä tiedon tuottajien, levittäjien ja käyttäjien vuorovaikutusrakenteet ja -mallit.⁶⁵

Etelä-Karjalan Venäjä-toimijoita yhdistävät omalta osaltaan verkkotietokannat, kuten www.rusgate.com ja www.russianbusinesscenter.fi, mutta niiden ohella kaivataan selkeästi käytänteitä, jotka edesauttaisivat alueen Venäjä-osaajien kohtaamista ja vuorovaikutusta. Vaikka Venäjä-toimijoiden välillä on

olemassa verkostoja, ne ovat usein hanke- tai ala-kohtaisia, eivätkä ne ole julkisia. Maakunnasta puuttuvat rakenteet, jotka yhdistäisivät eri alojen ja organisaatioiden osaajia.

Tätä tutkimusta varten järjestettiin maakunnan Venäjä-osaajille keskustelutilaisuus, johon osallistuneet yrityselämän ja julkishallinnon edustajat eivät olleet liian strukturoidun tai ”ylhäältä päin annetun” kanssakäymisen kannalla. Keskustelijat uskoivat enemmän alhaalta päin syntyviin aloitteisiin ja vuorovai-
kutukseen, sillä heillä oli omakohtaisia kokemuksia epäonnistuneista yrityksistä koordinoita Venäjä-toimintaa maakunnassa. Venäjä-toimijat olivat kuitenkin tyytyväisiä itse keskusteluseminaariin: *“[...] on hyvä asia, että katsotaan vähän maakunnallisten muittenkin toimijoitten kanssa, että [...] mihin me ollaan menossa ja mitä me tehdään, ja linjataan ehkä tarkemmin semmoisia alueita, jotka ihan oikeasti on ne meidän osaamisalueet. Tämä Venäjä-osaaminen on kuitenkin niin laaja [...] Toivottavasti tulee tästä hyvä foorumi tai jonkunnäköinen pohja sille, miten tämmöistä yhteistyötä voitais jatkaa.”*

Itse asiassa seminaari oli jatkoa Venäjä-osaajien aamukahvipalaverille, joihin ryhmä maakunnan Venäjä-toimijoita tapasi kokoontua 2000-luvun alussa. Tämä niin kutsuttu Venäjä-kerho sai alkunsa Lappeenrannan Kaupunkiyhtiöiden Venäjä-asioiden yhteyspäällikkö Malla Neuvosen aloitteesta. Kerhon taustalla oli Neuvosen halu tutustua kasvokkain Etelä-Karjalassa Venäjä-asioiden parissa työskentelevien henkilöiden kanssa ja tarve päästä perille maakunnan Venäjä-projekteista.⁶⁶

Kerho on hyvä esimerkki niin kutsutuista käytäntöyhteisöistä. Käytäntöyhteisön käsitteen ovat kehittäneet Jean Lave ja Etienne Wenger hahmottaakseen tilannesidonnaista oppimista ja oppimisprosessin sosiaalista ulottuvuutta. He määrittävät käytäntöyhteisön joukoksi ihmisiä, joilla on yhteinen mielenkiinnon kohde ja jotka kokoontuvat säännöllisesti yhteen jakaakseen tietoa ja oppiakseen uutta. Yhteisön toiminta on lähtöisin ihmisistä itsestään ja jäsenyys on aina vapaaehtoista. Laven ja Wengerin mukaan käytäntöyhteisöjä on kaikkialla ja kaikki meistä kuuluvat useampiin sellaisiin.⁶⁷

Järjestäytyneistä organisaatioista käytäntöyhteisöt eroavat siten, että ne ovat useimmiten epämuodollisia, eivätkä ne seuraa organisaatioiden hallinnollisia tai hierarkkisia rakenteita. Tiimeistä käytäntöyhteisöt eroavat niin, että kun tiimit tekevät työtä yhteisen tehtävän eteen, pitää yhteisöjä koossa mahdollisuus tiedon omaksumiseen ja jakamiseen. Käytäntöyhteisöt eivät ole myöskään pelkkiä verkostoja, sillä sen lisäksi että yhteisöt toimivat linkkinä yksilöiden välillä, niillä on oma identiteetti ja niissä yksilöt ovat käytännössä tekemisissä toistensa kanssa osallistuen kollektiiviseen oppimisprosessiin.⁶⁸

Käytäntöyhteisöjä tutkineet Lesser ja Storck ovat todenneet, että yhä useammissa yrityksissä ja organisaatioissa on huomattu yhteisöjen positiivinen vaikutus suorituskykyyn ja tulokseen. Heidän mukaansa aikaisemmin tunnettiin lähinnä käytäntöyhteisöjen vaikutus yksittäisen jäsenen kehittymiseen, kun nyttemmin myös itse organisaatioiden on havaittu selkeästi hyötyvän yhteisöistä. Käytäntöyhteisöistä voikin tulla jopa yritysten tai organisaatioiden kilpailuvaltteja, sillä ne voivat tarjota ratkaisuja ongelmiin, joihin perinteiset hierarkkiset ongelmanratkaisumallit eivät pysty nopeasti muuttuvassa virtuaalimaailmassa. Toinen yhteisöjen vahvuus piilee niiden kyvyssä ylittää organisaatioiden sisäiset hallinnolliset rajat, sekä toisaalta myös organisaatioiden väliset rajat, mikä helpottaa tiedon jakamista ja edesauttaa ongelmanratkaisua sekä innovaatioiden syntymistä.⁶⁹

Ehkä tärkein käytäntöyhteisöjen ominaisuus on kuitenkin niihin kertyvä ja niissä ylläpidettävä ”organisatorinen muisti”⁷⁰, joka sekä helpottaa ja nopeuttaa tiedonhankintaa että estää samojen ideoiden pyörittelemisen vuodesta toiseen.⁷¹ Käytäntöyhteisöissä tietojenkäsittelyn kuormitus jakautuu lisäksi useamman toimijan kesken. Tällöin yksittäisen toimijan ei tarvitse hallita kaikkea tietoa, vaan riittää, että muistaa kenellä tieto on hallussa.⁷²

Etelä-Karjalan näkökulmasta Venäjä-toimijoita yhdistävien käytäntöyhteisöjen luominen olisi hyvin arvokasta. Siitä huolimatta, että yhteisöt syntyvät useimmiten toimijoiden omasta tarpeesta, voidaan käytäntöyhteisöjä myös suunnitellusti luoda ja kehittää, ja niiden toimintaa voidaan tukea.⁷³ Yhteisöjen tavoitteena voi olla uusien ajatusten ja ideoiden tietoinen tuottaminen. Maakunnan yrityksissä ja organisaatioissa voidaan tukea käytäntöyhteisöjen toimintaa ennen kaikkea keskustelemalla niiden tuottamasta lisäarvosta, tunnustamalla niiden strateginen arvo sekä antamalla työntekijöille mahdollisuus ja aikaa niihin osallistumiseen. Vaikka käytäntöyhteisöt toimivatkin usein omillaan, voivat organisaatiot tukea niitä avustamalla matkakustannuksissa sekä tarjoamalla kokoustiloja ja kommunikaatioteknologiaa jäsenten käyttöön.⁷⁴

Venäjä-osaamisen organisoimiseen Etelä-Karjalassa voisi ottaa mallia myös Joensuun yliopistosta. Siellä perustettiin vuonna 2007 osaamiskeskittymä Europe Beyond East-West Division Centre of Expertise, jonka tehtävänä on koordinoida ja edistää yliopistossa tehtävää Venäjään ja rajoihin liittyvää tutkimusta ja koulutusta. Osaamiskeskittymällä ei ole varsinaista henkilökuntaa tai toimipaikkaa, vaan se on rakennettu yhteistyöelimeksi yliopiston Venäjäkoulutusta ja -tutkimusta harjoittavien laitosten ja henkilöiden välille, ja sitä koordinoi Karjalan tutkimuslaitos. Keskittymällä on johtaja ja ohjausryhmä, ja sille on nimetty kolme teema-aluetta: (1) Rajat, etnisyys ja identiteetit, (2) Euroopan unionin ulkorajat ja uuden naapurisuuden alueelliset ulottuvuudet

sekä (3) Uuden Venäjän muutos, globalisaatio ja muutoksen hallinta. Kutakin teema-aluetta varten on nimetty johtajat ja yksi tai kaksi varajohtajaa, jotka kaikki ovat oman teema-alueensa asiantuntijoita yliopistossa.⁷⁵

Osaamiskeskittymän avulla Joensuun yliopisto keskittää yliopiston resursseja Venäjä-osaamisen saralla, ja pyrkii edistämään yliopiston asemaa alan tutkimuksen ja opetuksen osaajana kansallisesti ja kansainvälisesti. Keskittymän avulla jatketaan Cross-border -yliopiston ja Venäjä Euroopassa -tutkijakoulun viitoittamaa tietä sekä vahvistetaan tulevan Itä-Suomen liittoyliopiston Venäjään ja rajoihin liittyvää toimintaa.⁷⁶ Karjalan tutkimuslaitoksen erikoistutkija Joni Virkkusen mukaan osaamiskeskittymä on auttanut yliopistoa löytämään Venäjä-osaamisen kannalta olennaiset painoalat sekä edistänyt merkittävästi yliopiston sisäistä tiedonkulkua Venäjä-osaajien kesken.⁷⁷

Samantapaista osaamiskeskittymää ehdotettiin luotavaksi koko Suomen osalta viime kesäkuussa (2008) Helsingin yliopiston alaisen Venäjän ja itäisen Euroopan tutkimuskeskuksen Aleksanteri-instituutin vuosikokouksessa. Siellä tehtiin aloite Suomen korkeakoulujen Venäjä-osaamisen yhdistämisestä Finnish Centre of Expertise in Russian studies -osaamiskeskuksen alle.⁷⁸

Tämänkaltaisen osaamiskeskittymän rakentaminen LUT:iin edesauttaisi yliopiston sisäistä tiedonkulkua Venäjä-osaamiseen liittyen ja toisi yhteen eri laitoksilla tehtävän Venäjä-yhteistyön ja -tutkimuksen. Tähän on yliopiston henkilökunnan mukaan selkeästi tarvetta: *”Jokainen professori ja tutkija tietysti puuhailee omiansa ja omat kontaktit on ja näin, mut et se ois hyvä ku ois talon tasolla joku selkee [...] interface [...] semmonen keskittymä, että kellä ois [...] langat käsissä [...] eri tahoihin.”* Keskittymän luominen helpottaisi lisäksi yhteydenpitoa ja yhteistyötä muiden osaamiskeskusten kanssa. Venäjä-osaamisen keskittymää voisi ajatella rakennettavaksi myös Etelä-Karjalan Venäjä-toimintojen ympärille. Osaamiskeskittymät ovat hyvä keino luoda yliopiston ja maakunnan Venäjä-osaamiselle kasvot, mikä palvelee etenkin tiedotustyötä ja markkinointia.

Venäjä-osaamisen markkinointi

Venäjä-osaaminen on niin yliopistossa kuin Etelä-Karjalan maakunnassa hyvin harvalukuisen joukon käsissä, kun vertailukohtana pidetään strategioiden Venäjä-osaamiselle antamaa suurta painoarvoa sekä Venäjä-osaamisen saamaa runsasta julkisuutta: *”Hyvin pienet piirithän näissä loppupeleissä on. Et kyllä törmäät ennemmin tai myöhemmin.”* Jos Venäjä-osaamisen tasoa halutaan yliopistossa ja maakunnassa kohottaa, tarvitaan maakuntaan tulevaisuudessa yhä enemmän Venäjä-osaajia. Tämä asettaa paineita niin Venäjä-osaamisen markkinoinnille

kuin sille, että Venäjä saadaan houkuttelevaksi vaihtoehdoksi kieli- ja uravalintoja tehtäessä.

Tämän tutkimuksen valossa Venäjä-osaamisen markkinointi nähtiin kuitenkin ongelmallisena: *”Sehän on vähän sellainen ristiriitainen jos nuoria ajatellaan niin tää Venäjä-asian korostaminen [...] Se ei nuoriin iske [...] Aikuiset paremmin ymmärtää ja näkee ne mahdollisuudet, mitä Venäjän osaamisella ois tarjota.”* Markkinointiin liittyviä riskejä perusteltiin Suomessa vallitsevilla negatiivisilla asenteilla venäläisiä kohtaan.⁷⁹

Venäjä-osaamisen markkinointi tuskin onkaan täysin mutkatonta maakunnassa, jossa rajan läheisyys ja Venäjän talouskasvu ovat vasta viime aikoina alkaneet toden teolla näkyä asukkaiden jokapäiväisessä elämässä. Lehtien palstoilta on luettavissa, miten venäläisten lisääntynyt matkailu ja maahanmuutto, maan ja kiinteistöjen omistus sekä transitioliikenne ovat herättäneet paikallisten asukkaiden keskuudessa paikoin suuriakin tunteita, eikä vähiten niin, että omaa kansallista identiteettiä on korostettu venäläisyyden rinnalla. Kuten aiemmin totesin, LUT:ssa Venäjää pidetään yliopiston kilpailukyvyn kannalta merkittävänä maana, mutta liiallista painottumista Venäjä-yhteistyöhön riskinä yliopiston julkisuuskuvalle. Maakunnassa taas tiedostetaan Venäjän merkitys aluekehityksen kannalta, mutta Venäjän läheisyyttä varotaan tuomasta liikaa esille. Hyvä esimerkki tästä on Etelä-Saimaassa lokakuussa 2008 julkaistu uutinen venäjänkielisten liikennemerkkien pystyttämistä Kaakkois-Suomeen. Lehti uutisoi, että Kaakkois-Suomen tiepiiri ei ole oikeissa tuoda venäjänkielisiä opasteita teiden varsille, vaikka venäläisten osuus liikenteessä kasvaa koko ajan ja merkit lisäisivätkin liikenneturvallisuutta. Uutisessa todetaan, että venäjänkielisten opasteiden käyttöä Suomen puolella on mietittävä harkiten, sillä: *”Pahaa verta herättäisi, jos ryhtyisimme vaikka Lappeenrannan seudulla kovasti venäjänkielisiä opasteita laittamaan!”*⁸⁰

Vallitsevat asenteet ovat selkeästi vaikuttaneet Venäjä-osaamisen markkinointiin. Tutkimuksen kuluessa huomioni kiinnittyi siihen, miten yksipuolisesti Venäjän kieltä ja Venäjä-osaamista tuotiin esille yliopiston ja maakunnan strategioissa ja markkinointimateriaaleissa. Esimerkiksi venäjän kielen opintoihin houkutellaan pitkälti vetoamalla kielen osaamisella saavutettaviin hyötyihin sekä työelämän tarpeisiin. Venäjä-osaamisen tarve taas perustellaan lähes poikkeuksetta taloudellisilla faktoilla ja kilpailuedulla.

Koululaisten kielivalintoja tutkineiden Gardnerin ja Lambertin mukaan kielivalinnat ohjautuvat koulutasolla kahden erisuuntaisen pyrkimyksen mukaan. Kun nuori tekee kielivalintansa sen pohjalta, että hän haluaa samaistua ja tutustua asianomaista kieltä puhuviin ihmisiin, perehtyä kyseisen maan kulttuuriin tai jopa muuttaa kyseiseen maahan, on kyse integratiivisista

tekijöistä. Instrumentaalista tekijöistä puhutaan puolestaan, kun kieli valitaan sen osaamisesta saatujen etujen ja hyödyn vuoksi. Gardnerin ja Lambertin käyttämä jaottelu muistuttaa Jürgen Habermasin Kommunikatiivisen toiminnan teoriaa, jossa yksilön sosiaalinen toiminta on jaettu strategiseen ja kommunikatiiviseen toimintaan.⁸¹ Habermasin teorian avulla kansainvälistyminen voidaan jaotella itseisarvoiseen ja välineelliseen kansainvälistymiseen. Itseisarvoisella kansainvälistymisellä tarkoitetaan pyrkimystä olla vuorovaikutuksessa toisen kansakunnan tai sen edustajien kanssa vain siitä syystä, että nämä edustavat toista kansakuntaa. Välineellistä kansainvälistyminen on silloin, kun sillä tavoitellaan muita päämääriä, ja osapuolten hyötynäkökulma korostuu.⁸²

Venäjä-osaamista ajatellen itseisarvoinen kansainvälistyminen on kiinnostusta venäjän kieltä ja kulttuuria kohtaan sekä halua olla vuorovaikutuksessa venäläisten kanssa. Välineellinen kansainvälistyminen on puolestaan omiin tavoitteisiin pyrkimistä ja oman hyödyn tavoittelua Venäjä-osaamisen avulla. Tätä tutkimusta varten tehdyistä haastatteluista tein mielenkiintoisen havainnon Venäjä-osaamisen markkinoinnin ja Venäjä-osaajien työmotivaation välillä. Venäjä-osaamista markkinoitiin välineellisten arvojen kautta, mutta Venäjä-osaajille Venäjä-toiminta oli lähes poikkeuksetta itseisarvoista: *”Totta kai musta voi sanoa, että mä oon ehkä vähän enemmän tällöinen Venäjä-ihannoijakin tietyllä tavalla, että mä nään aina vaan ne.”* Havainto rohkaisee markkinoimaan Venäjä-osaamista myös siitä näkökulmasta, että Venäjä on maana ja kulttuurina kiehtova ja venäläiset ihmiset tutustumisen arvoisia. Yliopisto ja maakunta voisivatkin halutessaan olla edelläkävijöitä tällaiseen ajattelutapaan perustuvasa markkinoinnissa ja muokata sitä kautta Venäjä-osaamisen imagoa. NORDIn Venäjä-osaamista mainostava nuorekas ja vauhdikas video onkin hyvä osoitus erilaisesta tavasta houkutella opiskelijoita Venäjä-opintojen pariin. Videossa on elementtejä sekä Venäjä-osaamisen välineellisistä että itseisarvoisista ulottuvuuksista.

On hyvä pitää myös mielessä, että pelkkä välineellinen katsontakanta sokaisee helposti ja jättää ulkopuolelle kansainvälisyyden moniulotteisuuden. Arto Mustajoki muistuttaa, että on lyhytnäköistä tarkastella Venäjää ja Venäjä-osaamisen tarvetta vain taloudellisen merkityksen valossa, sillä jos maailmassa ei tapahdu täysin mullistavia asioita, on Venäjä Suomen naapurimaa vielä useiden vuosisatojen ajan.⁸³ Tuleekin pitää mielessä, ettei kansainvälistyminen Venäjä-osaamisen nimissä tarkoita pelkästään omalta alueelta pois päin suuntautumista tai oman alueen taloudellisen kilpailukyvyn kehittämistä. Venäjä-osaamista tarvitaan koko ajan enemmän myös maakunnan sisällä sen hyvinvoinnin kartuttamisessa.

Johtopäätökset

Lappeenrannan teknillinen yliopisto suhtautuu Venäjä-osaamisen kehittämiseen tosissaan, ja kansainvälisyyden painottumista Venäjä-yhteistyöhön perustellaan LUT:ssa vakavin äänenpainoin: puhutaan "elämän ja kuoleman kysymyksestä" sekä "henkivakuutuksesta". Venäjä-toimintaan on yliopistossa panostettu varsinaisesti vasta 2000-luvulla, mutta työn tuloksesta kertovat niin venäläisten yliopistojen kanssa yhteistyössä tehtävät kaksoistutkintoon tähtäävät maisteri-ohjelmat, kuin yliopiston vastikään valtioneuvostolta saama tunnustus toimia Aleksanteri-instituutin ohella Suomen Pietari-yhteistyön kärkiyliopistona.

LUT:n Venäjä-osaaminen yliopiston substanssialoilla on hyvin ajankohtaista ajatellen Suomen sekä laajemmin koko Euroopan unionin ja Venäjän välisiä markkinoita, joita tällä hetkellä määrittävät vahvasti energiariippuvuus, ympäristöasiat ja kaupankäynti. Yliopiston antama koulutus, joka yhdistää Venäjä-osaamisen tekniikkaan ja kauppatieteisiin, on työmarkkinoita ajatellen vahva yhdistelmä, sillä pelkkä Venäjä-osaaminen on harvoille ammatti, enemmänkin yksi taito muiden joukossa.

Venäjä-yhteistyöhön suuntautumalla yliopisto vastaa omalta osaltaan Suomessa peräänkuulutetun Venäjä-osaamisen ja Venäjä-osaajien kasvattamisen haasteeseen. Samalla LUT antaa oman panoksensa keskusteluun, jossa Suomelta kaivataan vahvempaa roolia EU:n Venäjä-politiikassa: yliopiston kun on tarkoitus toimia kehitteillä olevan Suomalais-venäläisen innovaatioyliopiston kautta EU:n, Suomen ja Venäjän välisenä linkkinä rajan yli tehtävässä tutkimusyhteistyössä.

Venäjä-osaamista ja kansainvälistymistä ei nähdä yliopistossa erillisinä ilmiöinä, vaan toisiaan täydentävinä elementteinä. Venäjä-osaamisen avulla erikoistutaan substanssialoilla, ja näin saavutetaan kansainvälistä huippuosaamista. Uudessa, parhaillaan työn alla olevassa yliopiston vuoteen 2013 ulottuvassa strategiassa Venäjä-osaaminen on keskeinen osa kansainvälistymistä, sillä sen uskotaan tuovan yliopistolle kilpailuedun muihin saman alan yliopistoihin nähden. Venäjä-osaamisella onkin yliopistossa selkeä välineellinen arvo ja voidaan puhua LUT:n kansainvälistämisestä Venäjä-osaamisen avulla.

Yliopiston Venäjä-osaamista kehitettäessä ei kuitenkaan riitä, että huomio kiinnitetään pelkkään Venäjä-toimintaan. Erityisen tärkeää on pohtia Venäjä-osaamisen sisältöä ja eri ulottuvuuksia. On paikallaan miettiä, miten Venäjä-osaamisesta kerrotaan ulospäin ja minkälaisen kuvan ulkopuolinen saa LUT:n Venäjä-osaamisesta. Yhtäläillä tulee pohtia, miten Venäjä-osaaminen ulotetaan kokonaisvaltaisesti yliopiston tehtäväalueisiin ja miten toiminnan kehittäminen koskee kutakin yksikköä tai yksilöä. Venäjä-osaamisen kehittämisestä puhuttaessa on lisäksi pidettävä mielessä, että Venäjä-osaaminen ei ole pelkkää kielen hallintaa,

vaan se käsittää niin toiminta- kuin tapakulttuurin tuntemista. Venäjä-osaaminen on tiiviissä vuorovaikutuksessa Venäjä-yhteistyön kanssa, mikä asettaa paineita yliopiston sisäiselle tiedonkululle sekä maakunnan Venäjä-osaajien kanssa tehtävälle yhteistyölle.

Tämän tutkimuksen valossa Venäjä-osaaminen ja -yhteistyö sitoo Lappeenrannan teknillisen yliopiston Etelä-Karjalan maakuntaan. Yliopiston ja maakunnan välinen side perustuu kuitenkin enemmän maantieteelliseen sijaintiin ja sen hyödyntämiseen, kuin varsinaiseen Venäjä-osaamisen saralla tehtävään yhteistyöhön eri toimijoiden ja organisaatioiden välillä. Alueelliseen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen Venäjä-osaamisessa tulisi suhtautua vakavasti, sillä se voi tuoda uusia innovaatioita ja osaamista myös yliopistolle. Vuorovaikutus Venäjä-toimijoiden välillä on tällä hetkellä keskittynyt suuriin kehityshankkeisiin, mutta muuten Venäjä-tieto näyttää kulkevan heikosti yliopiston ja maakunnan välillä.

Tämä johtuu pitkälti siitä, että maakunnasta puuttuvat rakenteet, jotka raamittaisivat Venäjä-toimintaa ja edesauttaisivat kontaktien syntymistä. Tässä artikkelissa esittelin käytäntöyhteisöjen toimintamallin, jota tulisi mielestäni soveltaa Etelä-Karjalan Venäjä-osaamisen kehittämisessä. Käytäntöyhteisöjen voimavara piilee yli hallinnollisten ja organisatoristen rajojen jaettavassa tiedossa, ja yhteisöjen positiivisen vaikutuksen on todettu ulottuvan yksilötasolta koko organisaatioon. Astetta virallisempi tapa koordinoida yliopiston ja maakunnan Venäjä-osaamista olisivat osaamiskeskittymät, joiden tarkoituksena on yhtäläillä edesauttaa vertikaalia tiedonkulkua. Osaamiskeskittymien vahvuutena on, että esimerkiksi yliopistoissa ne yhdistävät eri laitoksilla tehtävän Venäjä-toiminnan ja antavat yliopiston Venäjä-osaamiselle kasvot.

Suurin haaste Venäjä-osaamisen kehittämisessä niin yliopistossa kuin maakunnassa piilee mielestäni kuitenkin siinä, että uskalletaan ottaa uudenlainen, perinteisen välineellisen katsontatavan ulkopuolelle ulottuva asenne Venäjä-osaamista kohtaan.

-
- ¹ Penninkilampi 2001: 49.
- ² Kohvakka 2008.
- ³ Bergman 2008; Strategiaprosessi LUT 2013; Virolainen 2009.
- ⁴ Lappeenrannan teknillisen yliopiston suomenkielinen lyhenne LTY vaihtui LUT:ksi marraskuussa 2008.
- ⁵ Kuulumisia 1/2008.
- ⁶ Penninkilampi 2001: 49.
- ⁷ EU maailmassa 2007; EU-Venäjä-taloussuhteet.
- ⁸ Eduskunnan lähetekeskustelu 17.9.2008.
- ⁹ Turun Sanomat 26.1.2009.
- ¹⁰ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007.
- ¹¹ Kts. mm. Suomen Venäjä-osaaminen. Tietoja hallinnon, tutkimuksen ja koulutuksen Venäjä-osaajista. (toim.) Moitus, Sirpa & Tuomikoski, Paula. Helsinki. 1996; Venäjä-osaaminen. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Pohjoisen ulottuvuuden tutkimuskeskus (NORDI). Lappeenranta. 2007; Knowledge is Knowing How. Finnish Expertise in the Russian Federation. (toim.) Koski, Hannu. Helsinki. 1997; Venäjä-toimijarekisteri 2007. Tutkimus- ja analysointikeskus TAK Oy.
- ¹² Mustajoki 2007: 11.
- ¹³ Venäjä-osaamisen kirjoitusasu perustuu Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta Eija-Riitta Grönrosilta saatuun 29.4.2008 sähköpostiviestiin, jossa Grönros perustelee kirjoitusasua Venäjä-osaaminen venäjäosaamisen rinnalla seuraavasti: "... Venäjä-osaaminen on parempi. Ilmaus ei rinnastu ruotsinlaiva-tyyppisiin tapauksiin, joissa erisnimi on jo haalistunut kuvaamaan "tyyppiä" enemmän kuin itse valtiota."
- ¹⁴ Tätä näkemystä tukevat myös Venäjä-osaamisesta olemassa olevat käännökset eri kielille. EU:n ja Venäjän hankeyhteistyön sanastossa (Kudasheva Irina & Kudashev Igor, Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia. Kouvola 2008.) termi on käännetty englanniksi muotoon "Russia expertise" tai "expertise on Russia" ja venäjäksi muotoon "компетентность в вопросах, связанных с Россией". Kyseessä ei siis ole pelkkä tieto (engl. information ja ven. информация).
- ¹⁵ Ollus 2008: 96–100.
- ¹⁶ Mustajoki 2007: 19–20.
- ¹⁷ Penninkilampi 2001: 19–20.
- ¹⁸ Kysymykseen oli vastannut 151 henkilöä, joista 104 vastasi myöntävästi.
- ¹⁹ Pohjoisen ulottuvuuden käsite syntyi 1990-luvun alkuvuosina. Tänä päivänä Pohjoinen ulottuvuus (PU) on strateginen liittymä, jonka osapuolet ovat Euroopan unioni, Venäjä, Norja ja Islanti. PU:n tavoitteena on tukea kestävää kehitystä, vakautta, vaurautta ja turvallisuutta Euroopan pohjoisilla alueilla.
- ²⁰ Venäjä-osaaminen 2007.
- ²¹ Sama.
- ²² Sama.
- ²³ Yliopiston kansainvälistymisstrategian mukaan LUT:ssa opiskelee vuosittain 1–5 venäläistä vaihto-opiskelijaa, noin 40 tutkinto-opiskelijaa englanninkielisissä maisteriohjelmissa, 10 jatko-opiskelijaa ja 10–12 perusopiskelijaa, jotka ovat Venäjän kansalaisia. Suomalaisista opiskelijoista 5–10 käy vuosittain vaihdossa Venäjällä.
- ²⁴ Master's Degree Program in Business and Administration in the field of International Technology and Innovation Management
- ²⁵ Master's Degree Program in Information and Communications Technology

- 26 Cross-Border University on viiden suomalaisen ja neljän venäläisen yliopiston hanke, joka pitää sisällään kuuden eri alan englanninkieliset maisteriohjelmat. Tarkempaa tietoa löytyy osoitteesta: <http://www.joensuu.fi/cbu/>.
- 27 Venäjä-osaaminen 2007.
- 28 Kuulumisia 2/2008.
- 29 LUT 1 2008.
- 30 Virolainen 2009.
- 31 Penninkilampi 2001: 35.
- 32 Qiang, Zha 2003: 251.
- 33 Ranta 2008.
- 34 Vauterin 2008.
- 35 Penninkilampi 2001: 21; 24–25.
- 36 Penninkilampi 2001: 35.
- 37 Webropol-kysely. Kaksi viimeistä prosenttilukua on saatu laskemalla yhteen väittämien *”Osaan venäjää”* ja *”Tunnen Venäjää ja venäläistä kulttuuria”* vastausvaihtoehdot *”täysin samaa mieltä”* ja *”jokseenkin samaa mieltä”*.
- 38 Paakkonen 2008.
- 39 Lappeenrannan teknillisen yliopiston kansainvälistymisstrategian väliraportti.
- 40 Penninkilampi 2001: 35.
- 41 Kuulumisia 4/2008.
- 42 Suomi, Venäjä ja kansainvälinen yhteistyö 2003: 8; Opetusministeriön strategia 2015.
- 43 CEMAT.
- 44 Pan-Eurooppa Instituutti.
- 45 Virtanen 2002: 10; 17.
- 46 Linna 1999: 20.
- 47 Virtanen 2002: 21.
- 48 Lappeenrannan teknillinen yliopisto 2010.
- 49 Etelä-Karjalan maakuntasuunnitelma 2030.
- 50 Lappeenrannan kaupungin elinkeino-, osaamis- ja kansainvälisyysstrategia 2004–2010.
- 51 Remahl 2008.
- 52 Eurooppa-tiedotus 2/2006.
- 53 Moisio & Vasanen 2008: 20; 27–28.
- 54 Muu maa mustikka 2008: 8–10.
- 55 Keskustelutilaisuus 3 2008.
- 56 Itä-Suomen koulu.
- 57 Erillishaku on avoin myös kaikille koulussa A-venäjän suorittaneille oppilaille. LUT 2.
- 58 Rekisteri on päivitetty viimeksi vuonna 2007.
- 59 Venäjä-toimijarekisteri 2007.
- 60 Heinonen 2008.
- 61 Pohjoisen Ulottuvuuden Rajakaupunki.
- 62 Kaisto 1 2008.
- 63 Keskustelutilaisuus 3 2008.
- 64 Kaisto 2 2008.
- 65 Goddard 1999: 26.
- 66 Neuvonen 2008.
- 67 Smith 2003; Wenger 1998.
- 68 Wenger 1998.
- 69 Lesser & Storck 2001: 831–832.
- 70 J.P. Walsh ja G.R. Ungson määrittelevät organisatorisen muistin yrityksen sisäiseksi tietosäiliöksi, jonka tärkein tallennuspaikka ovat yksilöt. Walsh ja Ungson eivät kuitenkaan rajoita käsitettä pelkästään yksilöiden muistiin, vaan ulottavat sen fyysisiin

muistin ilmentymiin (dokumentteihin, asiakirjoihin), yksilöiden käyttäytymiseen ja organisatoriseen kulttuuriin, sekä tuote- ja asianhallintaprosesseihin.

⁷¹ Lesser & Storck 2001: 838.

⁷² Situatiivinen näkökulma.

⁷³ Wenger 1998.

⁷⁴ Sama.

⁷⁵ Europe Beyond East-West division; Määrärahoja haettavana Venäjä- ja rajatutkimukseen; JoY: Osaamiskeskittymä vahvistaa Joensuun yliopiston Venäjä- ja rajatutkimusta.

⁷⁶ Sama.

⁷⁷ Virkkunen 2008.

⁷⁸ Aleksanteri Institute Advisory Board Meeting 6 June, 2008.

⁷⁹ Arola 2008.

⁸⁰ Etelä-Saimaa 4.10.2008.

⁸¹ Näistä strateginen on laskelmoivaa toimintaa, jossa omaa etua ajetaan toisia ihmisiä hyväksi käyttäen, ja kommunikatiivinen yhteisymmärrykseen pyrkivää toimintaa, jossa toisia ihmisiä kohdellaan aitoina persoonina ja kanssasubjekteina.

⁸² Ollikainen & Honkanen 1996: 16–18; Penninkilampi 2001: 19–22; Huttunen.

⁸³ Mustajoki 2007: 23.

“LUT on eurooppalainen yliopisto,
Lappeenranta pieni, siisti ja kiva kaupunki.”

6 LUT VENÄJÄN HORISONTISTA KATSOTTUNA

Olga Kirjanen

Johdanto

Nopeasti kansainvälistyvässä maailmassa uusia opiskelijoita virtaa opintoajoihimme entistä enemmän oman maamme rajojen ulkopuolelta. Suomen suosio vaihto-opiskelumaana jatkaa kasvuaan, ja viime vuonna Suomeen saapui kaksi sataa opiskelijaa enemmän kuin edellisellä vuonna. Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen CIMO:n tuoreen tilaston mukaan suomalaisiin korkeakouluihin saapui viime vuonna yhteensä 8415 ulkomaista vaihto-opiskelijaa.¹ Opetusministeri Sari Sarkomaa on todennut, että Suomeen tarvitaan osaajia muista maista rikastuttamaan yliopistojamme. Hänen mukaansa on tärkeää, että kaikki yliopistomme ovat houkuttelevia myös kansainvälisesti.²

Tässä tutkimusosiossa tarkastellaan, kuinka houkutteleva Lappeenrannan teknillinen yliopisto on täällä jo opiskelevien ja työskentelevien venäläisten näkökulmasta³. Lisäksi luodaan silmäys yliopiston Venäjälle suuntautuvaan markkinointiin ja pohditaan venäläisten opiskelijoiden sekä työntekijöiden sopeutumista maakunnan työmarkkinoille. Artikkelin lähtökohdat ovat yliopiston julkisuus kuvan tutkimisessa, ja tavoitteena on tarkastella Lappeenrannan teknillistä yliopistoa Venäjän horisontista katsottuna. Artikkelin aineistona on käytetty yliopiston venäläisten opiskelijoiden ja henkilökunnan parissa suoritettuja haastatteluja sekä heille osoitettujen kyselyjen tuloksia. Tämän lisäksi materiaalia on saatu seuraamalla LUT:n mediahuomiota venäjänkielisissä tiedotusvälineissä.

Venäläiset opiskelijat LUT:ssa

Yliopiston tietohallinnon tilastojen mukaan lukuvuonna 2007–2008 Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa suoritti ylempää perustutkintoa 35 venäläistä

opiskelijaa, tohtorin tutkintoa kaksi henkilöä ja vaihto-opiskelijoita oli kuusi.⁴ Perustutkinto-opiskelijat tulivat yliopistoon englanninkielisten maisteri-ohjelmien kautta. Tätä tutkimusta varten venäläisille opiskelijoille suoritettiin kysely, jonka tarkoituksena oli selvittää heidän kokemuksiaan yliopistosta opiskeluympäristönä. Kyselyllä pyrittiin saamaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Keitä Venäjältä tulevat opiskelijat ovat, minkälainen prosessi Suomeen opiskelemaan hakeutuminen on, minkälaisiksi opiskelijat kokevat opiskeluolosuhteet ja millaisia tulevaisuuden suunnitelmia heillä on? Kysely lähetettiin 35 venäläiselle perustutkinto-opiskelijalle, ja vastauksia saatiin 16. Kaikki vastanneet olivat opiskelleet LUT:ssa yhden lukuvuoden ajan, ja kahta opiskelijaa lukuun ottamatta kaikki olivat kotoisin Pietarista tai Leningradin alueelta.

Kyselyssä opiskelijoita pyydettiin kertomaan kolme tärkeintä perustetta valinnalleen tulla opiskelemaan Lappeenrannan teknilliseen yliopistoon. Yhdeksän vastaajaa mainitsi syyksi LUT:n ja oman yliopiston yhteisen kaksoistutkinto-ohjelman, ja kolmessa vastauksessa painotettiin yliopiston sijaintia Pietarin ja Venäjän lähellä. Vain muutamassa vastauksessa perustelut poikkesivat edellä mainituista, ja esille nousivat muun muassa LUT:n maine Suomen johtavana yliopistona, yliopiston venäläisille opiskelijoille maksamat stipendit, kansainvälistymis- ja työllistymismahdollisuudet, korkeatasoinen koulutus sekä opettajien ja muiden opiskelijoiden suositukset.

Kyselyn mukaan yliopistoon hakeutuminen ei ollut vaikeaa, ja suurin osa opiskelijoista oli käynyt Suomessa jo ennen Lappeenrantaan opiskelemaan tuloaan. Kaikki, yhtä opiskelijaa lukuun ottamatta, olivat saaneet ensikäden tietoa LUT:sta omasta yliopistostaan. Yksi vastaaja oli opiskellut aikaisemmin Lappeenrannan ammattikorkeakoulussa ja kuullut yliopistosta Lappeenrannassa asuivilta ystäviltaan. Lähes kaikki vastaajat olivat saaneet omasta mielestään riittävästi tietoa yliopistosta ennen Suomeen tuloaan. Informaatiota oli saatu yliopiston nettisivuilta, kansainvälisten ohjelmien koordinaattoreilta sekä edellisten vuosien opiskelijoilta. Osa opiskelijoista kertoi valmistautuneensa opiskelumatkaansa jo vuotta aikaisemmin erityisillä, osin maksullisilakin valmennuskursseilla.

Yleisesti ottaen opiskelijoilla oli positiivisia odotuksia opiskelupaikkansa suhteen. Nämä odotukset liittyivät muun muassa korkeatasoiseen koulutukseen, Lappeenrantaan viihtyisänä kaupunkina sekä Suomeen, joka oli opiskelijoiden mielikuvien mukaan kaunis ja puhdas maa, jossa asuu ystävällisiä ja ahkeria ihmisiä. Yliopiston miellettiin olevan maan parhaimpia, ja opiskelun mielenkiintoista sekä joustavaa akateemisen vapauden vuoksi. Näitä päätelmiä ei ollut tehty pelkästään mielikuvien varassa, vaan osa

vastaajista oli opiskellut Suomessa jo aiemmin, ja osa oli käynyt suomalaisten professoreiden luennoilla kotimaassaan.

Muutamaa vastaajaa lukuun ottamatta kaikki opiskelijat olivat yleisesti ottaen tyytyväisiä opiskeluolosuhteisiin ja opetuksen laatuun Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa. Lähes kaikki opiskelijat olivat valmiita suosittelemaan yliopistoa omille ystävilleen Venäjällä, ja jotkut olivat jo aktiivisesti kertoneet LUT:sta oman yliopistonsa opiskelijoille. Erään vastaajan mukaan Lappeenrannan teknillinen yliopisto on "opiskelijan paratiisi", jossa ratkaisemattomia ongelmia ei ole: *"Jos ei ehdi palauttaa työtään ajoissa, sen voi tehdä myöhemmin. Jos taas ei ole läpäissyt tenttiä tai ei ole tyytyväinen tentin arvosanaan, on vielä kaksi mahdollisuutta yrittää uudestaan. Ja jos jotain on jäänyt epäselväksi, voi kysyä, ja kysyjälle vastataan aina, usein jopa samana päivänä."*

Opiskelijoiden toivomuksissa opetuksen suhteen heijastuivat erot Suomen ja Venäjän opetusjärjestelmässä. Venäjällä suurin osa tenteistä on suullisia, ja opiskelija saa tietää numeronsa heti, kun taas Suomessa tentin arvosanaa joutuu odottamaan joskus yli kuukaudenkin. Venäläisten opiskelijoiden mielestä joillain kursseilla opettajien rooli on liian rajallinen, ja opiskelijoiden töille ja esityksille annetaan liikaa painoarvoa. Lisäksi osa opiskelijoista piti tiettyjen opettajien englannin kielen taitoa heikkona.

Omiin tulevaisuuden näkymiin liittyen kuudestatoista vastaajasta kymmenen ilmoitti haluavansa työskennellä Suomessa ja kolme piti työskentelyä Suomessa mahdollisena. Kolme vastaajaa kertoi, että ei halua jäädä Suomeen, ja että palaa Venäjälle heti opiskeluajan päätyttyä. Mahdolliseen työhönsä Suomessa opiskelijat valmistautuivat lukemalla suomen kieltä. Seitsemän vastaajaa oli opiskellut suomea sekä kielikursseilla että itsenäisesti, ja muutama vastaaja oli aikeissa aloittaa kieliopinnot, tosin vasta siinä tapauksessa, jos Suomesta löytyy työpaikka.

Lappeenrannassa asumista opiskelijat pitivät positiivisena kokemuksena. Kaupunki on opiskelijoiden silmin pieni, kaunis, siisti, nykyaikainen, rauhallinen ja vihreä. Ympärillä on kaunis luonto ja hyvät mahdollisuudet harrastaa. Venäjän rajan läheisyys koettiin sekä positiivisena että negatiivisena piirteenä. Toisaalta Lappeenranta on lähellä Pietaria, ja täältä löytyy palveluja venäläisille heidän omalla kielellään, mutta toisaalta venäläisten turistien paljous on välillä häiritsevää. Joidenkin vastaajien mielestä kaupunki on tylsä ja vähän epäsiisti muihin suomalaisiin kaupunkeihin verrattuna.

Etelä-Karjalasta opiskelijat tiesivät hyvin vähän. Osa oli kuitenkin matkustanut maakunnassa ja tutustunut sen nähtävyyksiin sekä museoihin. Opiskelijoiden vastauksissa maakunnasta piirtyi seuraava kuva: Etelä-Karjala on maakunta, jonka rajanaapurina on Venäjä, ja turismista tuleekin vähitellen

paikallisten asukkaiden tärkein tulonlähde. Maakunta on Suomen metsäteollisuuden keskus sekä yksi Suomen suurimmista teollisuuden keskittymistä. Luonnonkauniissa Etelä-Karjalassa on lukuisia nähtävyyksiä, kuten Saimaan kanava ja Imatrankoski, Lappeenrannan vilkas satama ja vanha linnoitus.

Paikallisia ihmisiä opiskelijat pitivät ystävällisinä ja avuliaina, ja kanssakäymistä helpotti suomalaisten hyvä englannin kielen taito. Siitä huolimatta vastaajien mielestä *”täällä ollaan jo kyllästyneitä venäläisiin”*. Lisäksi jotkut opiskelijat olivat kuulleet paikallisten asukkaiden negatiivisesta suhtautumisesta venäläisiä kohtaan sekä tietynlaisesta jännitteestä suomalaisten ja venäläisten välillä: *”On jäänyt kaksinainen tunne. Toisaalta omat kokemukset ovat pelkästään myönteisiä. Tiedotusvälineistä ja muista lähteistä olen saanut tietää, että venäläisillä on täällä kaikkein huonoin maine muihin kansallisuuksiin verrattuna. Tämä vähentää optimismiani”*. Itse opiskelijat eivät kuitenkaan olleet tulleet kohdelluksi huonosti, ja vain yhden opiskelijan mielestä paikalliset suhtautuivat häneen epäluuloisesti. Asennoituminen Suomea ja suomalaisia kohtaan oli joillain opiskelijoilla muuttunut huonompaan suuntaan, mutta suurella osalla oli säilynyt hyvin myönteinen kuva maasta ja sen asukkaista: *”Olen tutustunut paremmin suomalaiseen elämänskatsomukseen ja tunnen sympatiaa sitä kohtaan”*. *”Tietenkin meillä on paljon eroja elämänskatsomuksessa ja elämäntavoissa, mutta olen tavannut täällä paljon mielenkiintoisia ihmisiä, ystäviä, joihin toivon säilyttäväni hyvät suhteet”*.

Venäläiset työntekijät LUT:ssa

Lappeenrannan teknillisen yliopiston kirjaamosta saadun tiedon mukaan toukokuussa 2008 yliopistossa työskenteli kaksitoista Venäjän kansalaista ja neljä venäjää äidinkielenään puhuvaa henkilöä (Suomen tai jonkun muun maan kansalaista). Suurin osa LUT:n venäjänkielisestä henkilökunnasta oli jatko-opiskelijoita ja tutkijakoulutettavia. Tätä tutkimusta varten venäjänkieliselle henkilökunnalle laadittiin kysely, johon vastasi viisi henkilöä. Vastaajat olivat työskennelleet yliopistossa muutamasta kuukaudesta kolmeen vuoteen, ja heidän työkuvaansa kuului tutkimus, opetus ja projektityö. Lähes kaikkien vastanneiden työ liittyi jollain tavalla Venäjään.

Lappeenrannan teknillinen yliopisto oli valikoitunut vastaajien työpaikaksi muun muassa yliopistossa aiemmin suoritettujen opintojen, suomalaiselta professorilta saadun kutsun tai LUT:n ja oman yliopiston välisten hyvien suhteiden pohjalta. Vastaajat olivat saaneet tietoa yliopistosta LUT:n nettisivuilta sekä omilta kollegoilta ja ystäviltä. Vastaajista kolmella ei ollut

erityisiä odotuksia yliopiston eikä Lappeenrannan suhteen. Eräs vastaajista oli halunnut saada työkokemusta Suomesta ja oli odottanut tutustumista uusiin ystäviin ja uuteen työyhteisöön. Toisen vastaajan mielikuvien mukaan LUT oli *”eurooppalainen yliopisto ja Lappeenranta pieni, siisti ja kiva kaupunki.”*

Lähes kaikki vastaajat olivat tyytyväisiä työhönsä yliopistossa, ja suurin osa heistä pystyi hyödyntämään työssään omaa taustaansa ja äidinkieltään. Kaikki vastaajat osasivat suomea sujuvasti tai jonkin verran, ja työkielinä he käyttivät työtehtävistään riippuen suomea, englantia ja venäjää. Paikalliset asukkaat ja työtoverit suhtautuivat vastaajiin myönteisesti ja mielenkiinnolla. Eräs vastaaja tosin mainitsi, ettei vuorovaikutusta työyhteisössä ollut hänen mielestään riittävästi. Yliopiston vahvuuksina venäjänkielinen henkilökunta piti LUT:n kansainvälisyyttä, Skinnarilan henkeä, kauppatieteellistä tiedekuntaa, kirjastoa, hyvin varustettuja laboratorioita sekä tutkimusta, joka liittyy energia- ja metalliteollisuuteen ja Venäjään. Vain yksi vastaaja mainitsi yliopiston vahvuudeksi sen sijainnin Suomen ja Venäjän rajaseudulla. Heikot puolet liittyivät vastaajien mielestä kapeaan erikoistumisalaan sekä sijaintiin EU:n periferiassa kaukana Euroopan tiedekeskuksista. Suurin osa vastaajista suosittelisi silti yliopistoa opiskelu- tai työpaikkana.

Asuinympäristöönä kaikki vastaajat olivat tyytyväisiä, ja erityismaininnan saivat mukava kaupunki ja sen hyvä ilmapiiri, sekä puhdas luonto. Etelä-Karjalan maakunta oli jäänyt suurelle osalle vastaajista tuntemattomaksi. Lappeenrantaan tai muualle Suomeen vastaajat olivat halukkaita jäämään, etenkin jos löytävät täältä mielenkiintoisen, hyvin palkatun työn.

Kerätyn aineiston pohjalta voidaan sanoa, että niin venäläisen henkilökunnan, kuin opiskelijoidenkin mielikuvat ja kokemukset Lappeenrannan teknillisestä yliopistosta ovat positiivisia, ja että yliopisto on houkutteleva opiskelu- ja työpaikka. Opiskelijoita Lappeenrantaan vetävät ennen kaikkea mielenkiintoiset koulutusohjelmat sekä ilmainen opiskelu. Yliopistojen yhteistyön ansiosta opiskelu ulkomailla onnistuu näin luotettavasti ja edullisesti, ja maiden läheisyys sekä kansainvälinen tutkinto voivat tarjota hyviä työmahdollisuuksia myös jatkossa. Henkilökunnalle maiden läheisyys ei ole niinkään merkittävä, vaan tärkeintä on työn mielekkyys ja sen tarjoamat haasteet, sekä oman osaamisen ja taustan hyödyntäminen työtehtävissä.

Opiskelijat valitsevat nykyään opiskelupaikkansa mielikuvien ja mediasta saamiensa tietojen pohjalta. Hakeutuessaan opiskelemaan ulkomaille opiskelija valitsee yliopiston lisäksi kohdemaan, jossa haluaa opiskella. Sen takia yksittäisen yliopiston suosion arvioimisessa on tärkeää puhua myös maan, eli Suomen suosioista. Tätä tutkimusta varten kerätystä aineistosta nousee esille

LUT:n myönteisen julkisuuskuvan lisäksi positiivinen suhtautuminen Suomea kohtaan. Suomi onkin kasvattanut hienoisesti suosiotaan venäläisten opiskelijoiden keskuudessa, ja vuonna 2007 Suomen yliopistoihin Venäjältä saapui 192 opiskelijaa.⁵

LUT:n markkinointi Venäjällä

Lappeenrannan teknillinen yliopisto on suuntautunut 2000-luvulla vahvasti Venäjä-yhteistyöhön. Venäjälle suunnatun markkinoinnin suhteen yliopisto on kuitenkin pitänyt suhteellisen matalaa profiilia. Yliopistosta on olemassa venäjänkielisiä esitteitä ja muuta materiaalia, jotka viestintäosasto on laatinut. Lisäksi kansainvälisten ja urapalvelujen yksikkö on osallistunut kansainvälisille koulutusmessuille Venäjällä. Tärkein rooli markkinoinnissa on kuitenkin tähän saakka ollut yliopiston tiedekunnilla ja osastoilla, jotka ovat tehneet itseään tunnetuiksi Venäjällä henkilökohtaisten työkontaktiensa kautta.

Yliopistolla ei ole vielä erillistä Venäjälle suuntautuvaa markkinointistrategiaa. Viestintäpäällikkö Salme Arolan mukaan strategian luomista on kuitenkin mietitty. Hankaluutena on ollut se, että Venäjä on alueena valtava, jolloin mittava, maan kattava markkinointi vaatisi lisää rahallista panostusta sekä lisäresurssien satsaamista yliopiston puolelta. Markkinointistrategiassa ja -toimissa onkin ajateltu keskittyä Pietarin alueeseen ja sen yliopistoihin.

Tällä hetkellä Lappeenrannan teknillisestä yliopistosta löytyy tietoa venäläisten yhteistyöyliopistojen nettisivuilta, joilla kerrotaan LUT:n ohjelmista venäjäksi ja joilta on suorat linkit LUT:n internetsivuille. Tämän lisäksi venäläisten yhteistyöyliopistojen sivuilta löytyy myös LUT:sta valmistuneiden venäläisten kertomuksia yliopistossa opiskelusta, joiden pohjalta Lappeenrantaan aikovien on mahdollista saada vastauksia moniin käytännön kysymyksiin.

Yliopiston tulevaisuuden markkinoinnin suhteen on hyvä pitää mielessä niin kutsutut koulutusoperaattorit, joiden kautta Venäjältä lähdetään opiskelemaan ulkomaille yhä enemmän. Näiden operaattorien ansiosta Venäjällä on viimeisten 15 vuoden aikana kehittynyt uudenlainen turismin muoto, niin sanottu "koulutusturismi" (obrazovatel'nyj turizm). Monien alalla toimivien operaattoreiden nettisivuilta löytyy tietoa myös Suomesta: maan taloudellisesta tilanteesta, kulttuurista, koulutusjärjestelmästä, oppilaitoksista sekä niiden menestyksestä Pisa-tutkimuksessa. Koulutusoperaattoreiden mukaan opiskelu Suomessa kannattaa, koska Suomi on yksi Euroopan kauneimmista ja turvallisimmista maista. Suomella on myös edullinen

maantieteellinen sijainti ja pitkät perinteet laadukkaassa koulutuksessa. Lisäksi opiskelu Suomessa on ilmaista ja opiskeluviiisumin saaminen helppoa.

Tutkimusten mukaan Suomeen lähdetään kuitenkin harvoin koulutusoperaattoreiden kautta, ja tällä hetkellä vain noin neljä prosenttia koulutusoperaattoreiden asiakkaista⁶ valitsee kohdemaakseen Suomen. Monet Suomeen pyrkivät opiskelijat löytävätkin oppilaitoksensa enimmäkseen internetin tai suomalaisten oppilaitosten Venäjä-yhteistyön kautta. Käytännössä tarvittavan tiedon ja viisumin tai muiden lupien saaminen itsenäisesti on suhteellisen helppoa, ja voidaan olettaa, että opiskelijan kannalta koulutusoperaattorin käyttäminen merkitsee vain turhia kustannuksia. Venäjältä tullaankin Suomeen useimmiten korkeakoulujen omiin vaihtosopimuksiin perustuen.⁷ Siitä huolimatta yhteistyö operaattoreiden kanssa voisi tuoda yliopistolle laajempaa näkyvyyttä ja apua markkinoinnin kohdentamisessa.

Tulevaisuudessa LUT:n Venäjällä saaman julkisuuden lisäämisen kannalta avainasemassa ovat lisäksi Pietarin Suomalais-venäläinen innovaatiokeskus sekä Suomalais-venäläinen innovaatioyliopisto. Suomalais-venäläisen innovaatioyliopiston päätavoitteena on tehostaa avointa yhteistyötä sekä akateemista tutkimusta ja opetusta suomalaisten ja venäläisten yliopistojen välillä talouden, teknologian ja muotoilun alueilla.

Uutta työvoimaa maakuntaan

Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen CIMO:n strategiassa todetaan, että kaikki ennusteet työikäisen väestön vähentymisestä ja elinkeinorakenteen muutoksista tukevat tavoitteita lisätä huomattavasti ulkomaalaisten opiskelijoiden määrää suomalaisissa korkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Tavoitteena on, että Suomessa tutkintonsa suorittaneet jäisivät ainakin joksikin aikaa täydentämään syntyvää vajetta työmarkkinoille.⁸ Lappeenrannan teknillisen yliopiston ja Etelä-Karjalan maakunnan kannalta ulkomaalaisia opiskelijoita tarvitaan erityisesti tekniikan alalle, sillä suomalaisten nuorten vähäinen kiinnostus tekniikan opintoihin yhdessä pienenevien ikäluokkien kanssa synnyttää alalle osajavajetta.

Suomeen jäävät ulkomaalaiset opiskelijat ovat tulevia maahanmuuttajia, jotka joutuvat käymään läpi monia maahanmuuttoon liittyviä kysymyksiä. Yliopisto ja maakunta auttavat omalta osaltaan prosessissa, ja sopeutumista sekä mahdollista tulevaa työllistymistä pohjustetaan kielioopinnoilla jo opintovaiheessa. Kielitaito onkin maahan sopeutumisen kannalta avainasemassa, ja esimerkiksi Etelä-Karjala-instituutin toteuttamassa

Maahanmuuttajan arki -hankkeessa asia nousi selvästi esille: *”Maahanmuuttajille tärkein asia on kieli, kieli ja vielä kerran kieli”*. Suomen kielen opinnot kuuluvat kaikkiin yliopiston englanninkielisiin maisteriohjelmiin, ja ne ovat teknillisessä ja teknistaloudellisessa tiedekunnissa pakollisia muutamaa ohjelmaa lukuun ottamatta. Kauppatieteellisen tiedekunnan MITIM-ohjelmassa suomen kieltä on käytännössä hankala valita, koska kieliopintoja suoritetaan vain yhdestä kielestä, ja opinnot aloitetaan Pietarissa, jossa suomen opetusta ei tällä hetkellä anneta. Silti ulkomaalaisille kautta linjan suositellaan suomen opiskelua vapaavalintaisena, ja opintosuunnittelija Jutta Luostarisen mukaan opiskelijat ovatkin poikkeuksetta lukeneet vähintään suomen alkeet.

Kielitaidon ohella sopeutumista edesauttavat myös työllistyminen ja ulkomaalaisten oma aktiivisuus. Lappeenrannassa vastikään avattu Etelä-Karjalan monikulttuurinen palvelukeskus Momentti on tarkoitettu kaikille maakunnan maahanmuuttajille, ja myös ulkomaalaiset opiskelijat ovat löytäneet paikan. Momentin yksi toimintamuoto on huolehtia ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistymisneuvonnasta. Neuvonta toimii Lappeenrannan Seudun Yrityspalvelut Oy:n Maahanmuuttaja-resurssit käyttöön! -projektin puitteissa, ja sen tavoitteena on ohjata ja neuvoa opiskelijoita kädestä pitäen, miten ja mistä töitä kannattaa etsiä. Lisäksi opiskelijoille pyritään etsimään alueelta työ- ja harjoittelupaikkoja sekä järjestämään työnhakuun liittyviä koulutuksia ja suomen kielen tehokursseja.

Lopuksi

Selvityksemme tulokset osoittavat, että ainakin Venäjän lähialueen nuoret ovat löytäneet Lappeenrannan teknillisen yliopiston. Heidän kokemuksensa luovat positiivisen yliopistokuvan myös tuleville opiskelijoille. Lisäksi myönteinen suhtautuminen yliopistoon, kaupunkiin sekä maahan vaikuttaa heidän halukkuuteensa solmia pysyvämpi suhde Suomeen. Markkinoinnin kannalta Venäjä on valtavana alueena kuitenkin haasteellinen, joten sinne suuntaututtaessa resurssien kohdentaminen on tärkeää. Lähialueyliopistojen lisäksi on hyvä pitää mielessä Lappeenrannan teknillisen yliopiston substanssialojen yliopistot eri puolilla Venäjää. Tämänkaltaisen tunnettavuuden kasvattaminen ja uusien kontaktien löytäminen on hedelmällistä myös maakunnan elinkeinoelämän kehittymisen kannalta.

¹ Korkala, 2008, 8.

² Sarkomaa, 2008.

³ Venäläisellä henkilökunnalla tarkoitetaan tässä venäjää äidinkielenään puhuvia yliopiston työntekijöitä (Suomen, Venäjän tai jonkun muun maan kansalaisia). Venäläisillä opiskelijoilla tarkoitetaan tässä venäläisistä yliopistoista tulleita opiskelijoita.

⁴ Opiskelijoiden lukumäärä saatiin Oodi-tietokannasta seuraavilla hakuehdoilla: lukuvuodeksi 2007–2008 oli tehty lukukausi-ilmoittautuminen, opiskelijan kotimaaksi oli merkitty Venäjä ja asuinkunnaksi ”ulkomaat”. Tämän lisäksi yliopistossa opiskelee myös muita venäläistaustaisia tai venäjänkielisiä henkilöitä, mutta heitä ei tässä tutkimuksessa laskettu ulkomaalaisiin opiskelijoihin, koska heidän pysyvä asuinmaansa on Suomi.

⁵ Korkala, 2008, 22; CIMO a; CIMO c.

⁶ Tutkimukset on tehnyt yksi johtavista alan yrityksistä Venäjällä, Begin Group.

⁷ Korkala, 2008, 26–27. Raportin mukaan opiskelijoiden liikkuvuus keskittyy pääosin kolmeen järjestelyyn: Erasmus-ohjelmaan, korkeakoulujen omiin vaihtosopimuksiin ja opiskelijan itsenäisiin järjestelyihin eli nk. Free mover -liikkuvuuteen.

⁸ CIMO b, 3.

LÄHTEET

I Painamattomat lähteet

- Virpi Kaisto 1. City Twins Imatra-Svetogorsk –local views and opinions. Esitelmä Thorvard Stoltenberg Symposiumissa Kirkkoniemessä 2.10.2008.
- Virpi Kaisto 2. Muistiinpanot studia generalia -luentosarjan Venäjä-yhteistyölle omistetusta illasta. 22.10.2008.
- Sampsa Kaataja: Yliopistotutkijat patentoijina. Väitöskirjakäsikirjoitus. Tampereen yliopisto. 2009.
- Mikko Kohvakka: Venäjä-osaamista. Lappeenrannan teknillisen yliopiston historia. Painamaton käsikirjoitus. 2008.
- Kysely Cross Cultural Encounters -kurssin opiskelijoille. Huhtikuu 2008.
- Kysely Finnish Society and Culture -kurssin opiskelijoille. Huhtikuu 2008.
- Kysely LUT:n venäjänkieliselä henkilökunnalle. Опрос русскоязычного персонала Технологического университета г. Лаппеенранта. Toukokuu 2008.
- Kysely LUT:n venäläisille (venäläisistä yliopistoista) tuläille opiskelijoille. Опрос русских студентов Технологического университета г. Лаппеенранта. Toukokuu 2008.
- Ari Paloviita: Yritysten kansainvälistymisvalmiudet ja ympäristöasiat kansainvälistymisessä. Pro gradu. Taloustieteellinen osasto. Jyväskylän yliopisto. 1999.
- Sederholm Eeva, uutispäällikkö Etelä-Saimaa: vierailuluento "Miten tiedotan tutkimuksestani ja hoidan mediasuhteita". Lappeenrannan teknillinen yliopisto. 25.2.2008.
- Joni Virkkunen. Suullinen tiedonanto. Viipuri 25.8.2008.
- Veli-Matti Virolainen: Esitelmä opetuksen laatuseminaarissa Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla 21.9.2009
- Webropol kysely Lappeenrannan teknillisen yliopiston henkilökunnalle toukokuu 2008.
- Venäjä-osaaminen. (Kansio). Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Pohjoisen ulottuvuuden tutkimuskeskus (NORDI). Lappeenranta. 2007.
- Venäjä-toimijarekisteri 2007. Tutkimus- ja analysointikeskus TAK Oy. Moniste.
- Maija Väätämäinen: Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden integraatio. Tapaustutkimus Lappeenrannan teknillisestä yliopistosta. Kandintutkielma. Jyväskylän yliopisto. 2007.
- Yliopiston mediajulkisuuden seurantaraportit ja artikkelit ajalta 1.1.–31.12.2007.
- Yliopiston viestintäosaston ja Oy Cision Finland Ab:n mediaseuranta sekä raportit Lappeenrannan teknillistä yliopistoa käsittelevistä mediaosumista vuoden 2007 tammikuusta joulukuuhun.

II Painetut lähteet

- Sanoma-, erikois- ja ammattilehdet sekä sähköinen media
Seuraavat mediat ovat mukana mediaseurannassa:
Aamulehti, Etelä-Saimaa, Etelä-Suomen Sanomat, Helsingin Sanomat, Hämeen Sanomat, Iikka, Ilta-Sanomat, Kaakkois-Suomen Sanomat, Kainuun Sanomat,

Kaleva, Kansan Uutiset, Karjalainen, Kauppalehti, Kauppalehti Optio, Kemia Kemi, Keskipohjanmaa, Kouvolan Sanomat, Kymen Sanomat, Lapin Kansa, Lappeenrantalainen, Länsi-Savo, Maaseudun tulevaisuus, Metro-lehti, Metsä-uutiset, Metsäviesti, Pohjalainen, Pohjolan Sanomat, Satakunnan Kansa, Savon Sanomat, Suomen Kuvalehti, Suomenmaa, Talouselämä, Taloussanomat, Tekniikka & Talous, Turun Sanomat, Uusisuomi, Uutispäivä Demari, Vasabladet, YLE Etelä-Karjalan radio.

Muut lehtiartikkelit:

Etelä-Saimaa 9.5.2008. Matti Viljasen katumusmatka päättyi raikuviin aplodeihin.

Etelä-Saimaa 4.10.2008. Venäjänkielisiä opasteita ei ole tulossa teiden varsille.

Etelä-Saimaa 29.10.2008. LTY:n henkilökunta mykistyi yllättävistä irtisanomisista.

Etelä-Saimaa 30.10.2008. LTY irtisanoo väkeä yliopistojen eturivissä.

Etelä-Saimaa 30.10.2008. Lappeenrannan teknilliselle yliopistolle imago tappio.

Suomen Kuvalehti 16/2008. Akavan Viljanen: Pois turha koulutus!

Strategiat, laatukäsikirjat, lait ja suunnitelmat sekä arkistomateriaali

Alueellisen kehittämisen ja yhteiskunnallisen palvelutoiminnan strategia 2010. (2005).

Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Lappeenranta.

Alueiden kehittämislaki 12.7.2002/602.

Etelä-Karjalan elinkeinostrategia 2005. Etelä-Karjalan kauppakamari, Etelä-Karjalan Yrittäjät ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

Etelä-Karjalan maakuntasuunnitelma 2030. (2003). Etelä-Karjalan liiton julkaisu A:2/2003.

Etelä-Karjalan tutkimusstrategia. 2003. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Lappeenranta.

Lappeenrannan elinkeino-, osaamis- ja kansainvälistymisstrategia 2004–2010. Hyväksytty kaupunginvaltuustossa 24.5.2004. Internetistä osoitteesta

<http://www.lappeenranta.fi/strategiat>.

Lappeenranta 2008. Lappeenrannan kaupunkistrategia. Lappeenrannan kaupunginkansli-
lian julkaisuja 2005:4. Strategia on hyväksytty Lappeenrannan kaupunginvaltuustossa 14.11.2005. Osoitteessa <http://www.lappeenranta.fi/strategiat>.

Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Strategia 2010.

Lappeenrannan teknillisen yliopiston päälaatukäsikirja 2.0. 2008.

Lappeenrannan teknillisen yliopiston kansainvälistymisstrategia.

Lappeenrannan teknillisen yliopiston kansainvälistymisstrategian väliraportti.

Lappeenrannan teknillisen yliopiston strategiaprosessi LUT 2013. Osoitteessa:

http://intra.lut.fi/C15/Strategiat/Document%20Library/strategia_2013_eteneminen.pdf.

Lausuntoluonnos korkeakoulutuksen kansainvälisen toiminnan strategia –työryhmän muistioista opetusministeriölle 11.12.2001. LTY:n arkisto.

LTKK:n osaamisen hyödyntäminen alueen kehittämisessä 2000–2006. Toimintasuunnitelma. (2000). Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu. Lappeenranta.

LTY 2010 Tausta-aineistot. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Hallinnon julkaisuja 125. Lappeenranta, 2003.

Yliopistolaki 27.6.1997/645.

III Haastattelut

Salme Arola, viestintäpäällikkö, LUT. 18.8.2008.

Jukka-Pekka Bergman, johtaja, LUT Nordi. 29.5.2008.

Anu Honkanen, johtaja, LUT Ura- ja kansainväliset palvelut. 8.4.2008.

Matti Heiliö, lehtori, LUT Matematiikan ja fysiikan laitos. 8.5.2008.

Tiina Kukkurainen (vastaukset sähköpostitse), hankeasiamies, LUT Tutkimus- ja innovaatiopalvelut. 29.5.2008.
Malla Neuvonen, Venäjä-asioiden yhteyspäällikkö, Lappeenrannan Kaupunkiyhtiöt. 9.6.2008.
Vuokko Paakkonen, johtaja, LUT Kielikeskus. 27.5.2008.
Minna Ranta, suunnittelija/opintopäällikkö, LUT Kauppätieteellinen tiedekunta. 27.5.2008.
Sami Saarenketo, professori, LUT Kauppätieteellinen tiedekunta. 27.5.2008.
Julia Vauterin, Venäjä-ohjelman koordinaattori, LUT Teknillinen tiedekunta. 12.5.2008 ja 19.5.2008.

Keskusteluseminaari 1: "Korkeakoulueuforiasta rakennemuutokseen". Lappeenrannan teknillinen yliopisto. 7.5.2007. Osallistujat LUT:sta: Salme Arola, Jukka-Pekka Bergman, Marja Hirvikallio, Lea Hirvonen, Maija Kuirri, Tuomo Kässi, Arto Oikonen, Erkki Paatero, Juha Pyrhönen, Ilkka Pöyhönen ja Jaana Sandström.

Keskusteluseminaari 2: "Maakunta ja yliopisto". Etelä-Karjalan liitto. 11.6.2008. Osallistujat: Ari Berg (maakuntahallitus, varapuheenjohtaja), Jukka Korkeila (Etelä-Karjalan yrittäjät), Pertti Lintunen (kaupunginjohtaja, Imatra), Tauno Moilanen (kunnallisneuvos, Imatra), Pekka Mika Peltonen (toimitusjohtaja, Etelä-Karjalan kauppakamari), Timo Puttonen (maakuntajohtaja), Ritva-Liisa Rantonen (tiedottaja, Etelä-Karjalan liitto), Ruotsalainen (puheenjohtaja, maakuntahallitus), Pasi Saajanlehto (Etelä-Karjalan yrittäjät).

Keskustelutilaisuus 3: "Maakunnan Venäjä-osaajat". Lappeenrannan kaupungintalo. 13.10.2008. Osallistujat: Katri Anttila (rehtori, Itä-Suomen koulu: Lappeenrannan toimipiste), Satu Eiskonen (Etelä-Karjalan museo), Minna Ikävalko (yliopettaja, Saimaan ammattikorkeakoulu), Katja Keinänen (Lappeenranta Innovation Oy), Maija Kuirri (LUT), Olli Kurhinen (TAK Oy), Katja Lahikainen (Saimaan ammattikorkeakoulu), Heikki Laine (Imatran kaupunki), Sirpa Minkkinen (LUT), Malla Neuvonen (Lappeenrannan Kaupunkiyhtiöt), Tuija Nummela (Saimaan ammattikorkeakoulu), Pasi Nurkka (TAK Oy), Eeva Pihlajaniemi (Lappeenrannan seudun yrityspalvelut), Antti Pätilä (Konsu Oy), Kirsti Rautio (Lappeenrannan seudun yrityspalvelut), Risto Venäläinen (Saimaan ammattikorkeakoulu).

Sähköpostitiedustelut

Grönlund, Tanja: Sähköposti Kristiina Korjonen-Kuusipurolle 7.11.2008.
Grönros, Eija-Riitta: Sähköposti Virpi Kaistolle 29.4.2008.
Jauhiainen, Janne: Sähköposti Kristiina Korjonen-Kuusipurolle 5.10.2008.
Martikainen, Jukka: Sähköposti Kristiina Korjonen-Kuusipurolle 9.10.2008.
Varis, Juha: Sähköposti Kristiina Korjonen-Kuusipurolle 8.10.2008.

IV Sähköiset lähteet

Aleksanteri Institute Advisory Board Meeting 6 June, 2008. Advisors Demanded for Dialogue in Russian Expertise. Saatavana www.muodossa:
http://www.helsinki.fi/aleksanteri/english/news/events/20080606_advisory_board.htm. Viitattu 26.11.2008.
CEMAT. Center for Markets in Transition. Osoitteessa: <http://www.hse.fi/FI/cemat/>. Viitattu 15.1.2009.
CIMO a: Liikkuvuusraportit 1999 –2007. Osoitteessa <http://www.cimo.fi/Resource.phx/cimo/kv-liikkuvuustilastot.htx>. Viitattu 25.11.2008.

- CIMO b: Toiminta- ja taloussuunnitelma 2007 –2010. Osoitteessa <http://cimo.fi/dman/-Document.phx/~public/Organisaatio/TTS20072010.pdf>. Viitattu 25.11.2008.
- CIMO c: Vaihto-opiskelu korkeakouluissa. Vaihto-opiskelu Suomeen lähtömaittain 2000–2007. CIMO. Osoitteessa <http://www.cimo.fi/dman/Document.phx?documentId=-sz23408085712623&cmd=download>. Viitattu 28.11.2008.
- Eduskunnan lähetekeskustelu 17.9.2008. Täysistunnon pöytäkirja PTK 76/2008 vp. Osoitteessa: http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/puh_76_2008_vp_1_65_65_p.shtml. Viitattu 16.1.2009.
- Etelä-Karjalan Liitto. www.ekliitto.fi. Kansainväliset yhteydet. Viitattu 13.11.2008.
- EU maailmassa. Euroopan unionin ulkopoliittikka. Euroopan komissio. Muuttuva Eurooppa -sarja. 2007. Osoitteessa: <http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/67/fi.pdf>. Viitattu 18.11.2008.
- EU-Venäjä-taloussuhteet. Elinkeinoelämän keskusliitto. Osoitteessa: http://www.ek.fi/www/fi/kauppapolitiikka/venaja/eu_venaja_taloussuhteet.php. Viitattu 18.11.2008.
- Europe Beyond East-West division. Centre of Expertise in Russian and Border Studies. Osoitteessa: http://www.joensuu.fi/border/valikko/index_1.html. Viitattu 10.12.2008.
- Eurooppa-tiedotus 2/2006. EU:n ja Venäjän suhteet. Osoitteessa: <http://www.eurooppatiedotus.fi/public/download.aspx?ID=19495&GUID=%7B38093bb7-b431-4635-a14d-0076e6e6cfa5%7D>. Viitattu 16.1.2009.
- Markku Heinonen: Lappeenrannan Venäjä-strategia. Esitelmä Etelä-Karjala-instituutin studia generalia -luentosarjassa 22.10.2008. Osoitteessa: http://www.lut.fi/fi/eki/research/publications/2008/Documents/Venaja-strategia%2010-08.ppt#256,1,LAPPEENRANNAN_VENAJA-STRATEGIA Markku Heinonen. Viitattu 15.1.2009.
- David M. Hoffman & Jussi Välimaa: Internationalization and Finnish Higher Education: Challenges, Hurdles and Possibilities. Issues Paper. Commissioned by Finnish Ministry of Education to support development of national strategic internationalization working group. 2008. Osoitteessa: <http://www.kansainvalistymisstrategia.fi/files/-download/InternationalizationandFinnishHigherEducation.pdf>. Viitattu 11.10.2008.
- Rauno Huttunen: Jürgen Habermas. Kommunikatiivisen toiminnan teoria. Saatavana [www-muodossa: http://joyx.joensuu.fi/~rhuttun/jkl/habermas.html#6.4](http://joyx.joensuu.fi/~rhuttun/jkl/habermas.html#6.4). Viitattu 9.12.2008.
- Itä-Suomen koulu. Historia. Osoitteessa: http://www.itasuomenkoulu.fi/es_historia.htm. Viitattu 8.1.2008.
- Matti Joensuu: Yhteiskunnalliset palvelutehtävät –yliopistojen kolmas tehtävä. Osoitteessa <http://www.hallinto oulu.fi/viestin/t-pisto/arkisto2000/9-00/joensuunjuttu.htm>. Viitattu 28.1.2009.
- JoY: Osaamiskeskittymä vahvistaa Joensuun yliopiston Venäjä- ja rajatutkimusta. Osoitteessa: http://www.joensuu.fi/lehdisto_2007/msg00090.html. Viitattu 10.12.2008.
- Korkeakoulujen kansainvalistymisstrategia. Osoitteessa www.kansainvalistymisstrategia.fi.
- Lappeenrannan teknillinen yliopisto: Aikasarjoja 1969-1007. Osoitteessa http://www.lut.fi/fi/lut/introduction/-university/statistics/Documents/Aikasarjoja%201969-2007_taulukko2.pdf. Viitattu 3.2.2009.

- E.L. Lesser & J. Storck. Communities of practice and organizational performance. IBM Systems Journal, vol. 40, no 4, 2001. Osoitteessa:
<http://www.research.ibm.com/journal/sj/404/lesser.html>. Viitattu 8.1.2009.
- LUT 1: Suomalais-venäläisen innovaatioyliopiston kehittäminen. Osoitteessa:
<http://www.lut.fi/fi/nordi/news/2008/sivut/15102008.aspx>. Viitattu 2.12.2008.
- LUT 2: A-Venäjää lukeneet. Osoitteessa: <http://www.lut.fi/fi/lut/admissions-applying/masteroftechnology/graduate/russia/Sivut/Default.aspx>. Viitattu 15.1.2009.
- Maahanmuuttajaresurssit käyttöön -projekti. Osoitteessa
<http://www.isyp.fi/?deptid=16866>. Viitattu 10.11.2008.
- Monikulttuurisuus ja vuorovaikutus -osaamiskeskittymän kehittämisohjelma 2008–2010. Jyväskylän yliopisto. Osoitteessa <http://www.jyu.fi/hum/laitokset/-kielet/tutkimus/Kehittamisohjelma.pdf>.
- Arto Mustajoki: Yliopistojen Venäjä-yhteistyön ja Venäjä-osaamisen kehittäminen. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007. Osoitteessa:
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr11.pdf?lang=fi>. Viitattu 4.12.2008.
- Määrärahoja haettavana Venäjä- ja rajatutkimukseen. Osoitteessa:
<http://www.joensuu.fi/border/EBEWD%20haku%20'08.pdf>. Viitattu 10.12.2008.
- Bengt Nilsson: Internationalization at home – theory and praxis. Osoitteessa
<http://www.eaie.org/pdf/intathome.asp>. 1999. Viitattu 27.11.2008.
- Tiina Onkila: Laadullinen tutkimus. Jyväskylän yliopisto. Luentokalvot. Osoitteessa:
http://www.joensuu.fi/taloustieteet/opiskelu/Vierailijat/Laadullinen_tutkimus_S-08.pdf. Viitattu 15.12.2008.
- Opetusministeriö: Bolognan prosessi. Osoitteessa <http://www.minedu.fi/-OPM/Koulutus/artikkelit/bologna/index.html>. Viitattu 24.10.2008.
- Opetusministeriön KOTA-tietokanta. Osoitteessa
<https://kotaplus.csc.fi/online/Etusivu.do>.
- Opetusministeriön strategia 2015. Opetusministeriön julkaisuja 2003:11. Osoitteessa:
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2003/liitteet/opm_155_opm11.pdf?lang=fi.
- Anne Palkamo: Välittäjäorganisaatiot tärkeitä innovaatioihin perustuvalle kasvuille. Tekes uutisia 17.11.2004. Osoitteessa http://www.tekes.fi/ajankohtaista/-uutisia/uutis_tiedot.asp?id=4198&paluu=. Viitattu 3.2.2009.
- Pan-Eurooppa Instituutti. Osoitteessa: <http://www.tse.fi/FI/yksikot/-erillislaitokset/pei/Pages/default.aspx>. Viitattu 15.1.2009.
- Pohjoisen Ulottuvuuden Rajakaupunki. The Northern Dimension Cross Border City. Osoitteessa: <http://www.lappeenranta-imatra.fi/?Deptid=16587>. Viitattu 19.1.2009.
- Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007. Osoitteessa:
<http://www.valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/hallitusohjelma-painoversio-040507.pdf>. Viitattu 16.1.2009.
- Tea Remahl: Kilpailuvaltion aluepolitiikka kohdistuu keskuksiin. Osoitteessa:
<http://www.hallinto oulu.fi/viestin/vaitos08/remahl.html>. Viitattu 8.12.2008.
- Sari Sarkomaa: Opetusministerin puhe Vaasan yliopiston lukuvuoden avajais- ja 40-vuotisjuhlatilaisuudessa. Osoitteessa:
http://www.minedu.fi/OPM/Puheet/2008/09/-Vaasan_yliopiston_avajaiset.html?lang=fi. Viitattu 28.11.2008.
- Teppo Sintonen: Monikulttuurisen organisaation johtaminen. Kurssimateriaali. Osoitteessa

- <http://www.jyu.fi/economics/opiskelu/kurssimat/YjoC45s04diatTS.ppt>. Viitattu 8.1.2009.
- M. K. Smith: Communities of practice. The encyclopedia of informal education (2003). Osoitteessa: www.infed.org/biblio/communities_of_practice.htm. Viitattu 11.4.2008.
- Situatiivinen näkökulma. Osoitteessa: <http://www.vte.fi/tvt/vopetus/situat.htm>. Viitattu 11.4.2008.
- Suomi, Venäjä ja kansainvälinen yhteistyö. Opetusministeriön toimintaohjelma 2003–2007. Opetusministeriön julkaisuja 2003:15. Osoitteessa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2003/liitteet/opm_109_opm15.pdf. Viitattu 16.1.2009.
- Turun Sanomat 26.1.2009. Ulkoministeriö laatii hallitukselle laaja-alaista Venäjän-strategiaa. Osoitteessa: <http://www.turunsanomat.fi/kotimaa/?ts=1,3:1002:0:0,4:2:0:1:2009-01-26,104:2:589585,1:0:0:0:0:0>. Viitattu 26.1.2009.
- Zha Qiang: Internationalization in Higher Education. Towards a conceptual framework. Policy Futures in Education, Volume 1, Number 2, 2003. Osoitteessa: http://www.worldwords.co.uk/pdf/freetoview.asp?j=pfie&vol=1&issue=2&year=2003&article=5_Zha_PFIE_1_2_web. Viitattu 28.1.2009.
- Etienne Wenger: Communities of Practice. Learning as a Social System (1998). Osoitteessa: <http://www.co-i-l.com/coil/knowledge-garden/cop/Iss.shtml>. Viitattu 16.10.2008.
- Ystäväheteroiminta. Osoitteessa: <http://www.ecredo.fi/lappeenranta/ystavaperhe/index.html>. Viitattu 10.11.2008.

V Tutkimuskirjallisuus

- Toni Ahlqvist & Vesa Harmaakorpi: Kohti alueellisesti juurrutettua teknologiaennakointia. VTT Publications 667. Espoo. 2007
- Philip G. Altbach & Jane Knight: The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities. Journal of Studies in International Education Vol. 11 No 3/4. Fall/Winter 2007, 290-305. 2007.
- Ian G. Barbour: Technology, Environment and Human Values. Praeger Publishers. New York. 1980.
- Joseph Ben-David: The Scientists role in Society. A Comparative Study, Foundations of Modern Sociology Series. Prentice Hall. 1971.
- Jürgen Enders: Higher Education, internationalization, and the nation-state: Recent developments and challenges to governance theory. Higher Education 47:361-382. 2004.
- Päivi Eriksson & Anne Kovalainen: Qualitative Methods in Business Research. SAGE. London. 2008.
- Jari Eskola & Juha Suoranta: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6. painos. Vastapaino. Tampere. 2003.
- Etelä-Karjalan imagotutkimus 2006. Etelä-Karjalan yhteismarkkinointi. Lappeenrannan seudun Elinkeino ja Matkailu Oy. Taloustutkimus Oy.
- Charles J Fombrun: Reputation. Realizing Value from the Corporate Image. Harvard Business School Press. Boston. 1996.
- Thomas Garbett: How to Build a Corporation's Identity and Project it's Image. Toronto. 1988.

- John Goddard. Korkeakoulut ja aluekehitys –yleiskatsaus. Teoksessa Korkeakoulut alueidensa vetureina. Viisi näkökulmaa vaikuttavuuteen. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 2:1999. Helsinki. 1999.
- Louis C. Goldberg & Frank Baker & Albert H. Rubenstein: Local-Cosmopolitan: Unidimensional or Multidimensional? The American Journal of Sociology, Vol. 70, No. 6, (May, 1965), pp. 704-710 Published by: The University of Chicago Press. 1965.
- Pekka Himanen: Globaali tietoyhteiskunta. Kehityssuuntia Piilaaksosta Singaporeen. Teknologia katsaus 155/2004. Tekes. 2004.
- Sirkka Hirsjärvi & Pirkko Remes & Paula Sajavaara: Tutki ja kirjoita. 10. painos. Tammi. Jyväskylä. 2004.
- Jouni Häkli: Meta hodos. Johdatus ihmismaantieteeseen. Vastapaino. Tampere. 1999.
- Kari Kankaala & Erkki Kaukonen & Pirjo Kutinlahti & Tarmo Lemola & Mika Nieminen & Jussi Välimaa: Yliopistojen kolmas tehtävä? Edita, Helsinki. 2004.
- Rauni Kankaansyrjä & Natalia Turunen: Kulttuurierot opiskelijan kieli- ja kulttuuri-tietoisuuden kehittäjänä. Kielikontakteja. (Ed. by Laihiala-Kankainen S., S.A. Rashchetina). University of Jyväskylä: Center of Applied Linguistics. 103–117. 1997.
- Eero Kasanen: Yliopistot marginalisoituneet puoluepolitiikassa. ACATIIMI 5/04. 2004.
- Erkki Karvonen: Elämää mielikuvayhteiskunnassa. Imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa. Tammer-Paino. Tampere. 1999.
- Urho Kekkonen: Onko maillamme malttia vaurastua? Helsinki. 1952.
- Taina Kinnunen: "If I can find job after my graduation, I may stay" Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden integroituminen Suomeen. CIMO. Helsinki. 2003.
- Jane Knight: Internationalization: elements and checkpoints. CBIE Research no 7. Ottawa. Canadian Bureau for International Education.
- Jane Knight: Updating the definition of Internationalization. International Higher Education Number 33 Fall 2003.
- Siru Korkala: Kansainvälinen liikkuvuus yliopistoissa ja korkeakouluissa 2007. CIMO Publications 1/2008.
- Heli Kurikka: Suomen yliopistoista valmistuneiden alueellinen sijoittuminen 1990-luvulta 2000-luvulle. Oulun yliopistopaino. 2008.
- Kuulumisia 1/2008. Lappeenrannan teknillisen yliopiston sidosryhmälehti. 26. vuosikerta. Lappeenranta.
- Kuulumisia 2/2008. Lappeenrannan teknillisen yliopiston sidosryhmälehti. 26. vuosikerta. Lappeenranta.
- Kuulumisia 4/2008. Lappeenrannan teknillisen yliopiston sidosryhmälehti. 26. vuosikerta. Lappeenranta.
- Kalevi Kyläheiko: The Regional Role and the Effectiveness of Lappeenranta University of Technology. Self-Evaluation Report. Revised Edition. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu. Lappeenranta. 1998.
- Kalevi Kyläheiko: Miten kehittyä alueellisesti vastaanottavaiseksi korkeakouluksi? Teoksessa Vähäpassi, Anne & Moitus, Sirpa. (toim.) Korkeakoulut alueidensa vetureina. Viisi näkökulmaa vaikuttavuuteen. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 2. 34-52. Edita. Helsinki. 1999.
- Jyrki Käkönen: Kansallinen projekti ja globalisaatio. Kosmopolis No.1. 2004.
- Saku Laapio: Syntykö Saimaankaupunki Itä-Suomen uudeksi ihmeeksi? TEK-lehti 7/2002.
- Eila Linna: Korkeakoulun vaikuttavuus ulkopuolisin silmin. Teoksessa Vähäpassi, Anne & Moitus, Sirpa. (toim.) Korkeakoulut alueidensa vetureina. Viisi näkökulmaa vaikuttavuuteen. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 2. 7-22. Edita. Helsinki. 1999.

- Frank Magne: Language and Culture Debate. *Anthropology Today*, Vol. 8, No. 4 (Aug. 1992), pages 17-18. 1992.
- Joe Marconi: *Image Marketing. Using Public Preceptions to Attain Business Objectives*. NTC Business Books. Chicago. 1996.
- Steffen Mau & Jan Mewes & Ann Zimmerman: *Cosmopolitan Attitudes through Transnational practices*. *Global Networks* 8, 1 (2008) 1–24. Blackwell Publishing Ltd & Global Networks Partnership. 2008.
- Karl-Erik Michelsen: *Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu 1969-1994*. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu. 1994.
- Sami Moisio & Antti Vasanen. *Alueellistuminen valtiomuutoksen tutkimuskohteena*. *Tieteessä tapahtuu* 3–4/2008.
- Muu maa mustikka. *Maahanmuuttajat Etelä-Karjalassa*. Etelä-Karjalan liitto. Lappeenranta. 2008.
- Ikujiro Nonaka, Ryoko Toyama, Noburo Kenno: *SECI, Ba and Leadership: A Unified Model of Dynamic Knowledge Creation*. *Long Range Planning* 33/1. 5-34. 2000
- Jaakko Numminen: *Yliopistokysymys*. Helsinki. 1987.
- Pirkko Nuolijärvi: *Kieli kulttuurissa*. *Tieteessä tapahtuu* 2001/7.
- Aaro Ollikainen & Petri Honkanen: *Kosmopoliittinen kilpakenttä. Näkökulmia korkeakoulutuksen kansainvälisyyteen*. *Koulutussosiologian tutkimuskeskus, raportteja* 35. Turun yliopisto. 1996.
- Simo-Erik Ollus: *Venäläinen kapitalismi ja Suomi*. EVA raportti. Helsinki. 2008.
- Varpu Penninkilampi: *Kansainvälistytkö Oulun yliopisto vai kansainvälistetäänkö sitä? Tiedeyhteisön mielikuvat ja myytit*. Oulun yliopiston opetus- ja opiskelijapalveluiden julkaisuja. Sarja A 20. 2001.
- Sirpa Riikkinen: *Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun alueellinen vaikuttavuus*. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu. Lappeenranta. 2002.
- Juha Siljander: *Yliopistojen vaatimustaso on täysin riittämätön*. *Mielipidekirjoitus*. Helsingin Sanomat 3.4.2008.
- Jukka-Pekka Takala: *Tiede ja julkisuus. Tieteen tiedotuksen yhteiskunnallisia ongelmia*. Opetusministeriö. *Korkeakoulu- ja tiedeosaston julkaisusarja*. Helsinki. 1983.
- Kimmo Tihinen: *Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun imago lähimissä sidosryhmissä*. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu. Lappeenranta. 1996.
- Risto Uimonen & Elina Ikävalko: *Mielikuvien maailma. Miten mediajulkisuutta muokataan ja imagoja rakennetaan?* *Inforviestintä*. Helsinki. 1996.
- Sonja Valjus: *Opas oppilaitoksen monikulttuurisen osaamisen kehittämiseen*. Suomen Kesäyliopistot ry. 2006.
- Iikka Virtanen: *Yliopistojen kolmas tehtävä*. Helsinki. 2002.
- Jussi Waajakoski & Esa Karhu & Jyrki Ahola: *Etelä-Karjalan kasvualat 2010. Pohdintaa eteläkarjalaisten klusterien tulevaisuudesta*. Etelä-Karjalan kasvukeskusohjelma. *Julkaisuja* 2003:20. 2003.
- Kaj Zimmerbauer & Timo Suutari: *Imago, identiteetti ja alue - seudullisen kehittämissyhteistyön haasteet*. *Alue ja Ympäristö* 33: 1, 30–40. 2004.
- Topiantti Äikäs: *Imagoa etsimässä. Kaupunki- ja aluemarkkinoinnin haasteista mielikuvien mahdollisuuksiin*. Suomen Kuntaliitto. Helsinki. 2004.